

УИЛЪЯМ
ШЕКСПИР

ХАМЛЕТ,
ШОХЗОДАИ
ДАНИЯ





НАШРИЕТИ
„ИРФОН“
ДУШАНБЕ
1 9 7 9

To be
or
not
to
be?



УИЛЪЯМ ШЕКСПИР

ДАМЛЕТ

ШОҲЗОДАИ ДАНИЯ



Фоҳиа дар панҷ парда

Тарҷумаи С. Улуғзода

Нашриёти «Ирфон»
Душанбе 1978

И (Англ)
Ш 48



Шекспир У.

Ш 48 Ҳамлет, шоҳзодаи Дания. Фоҷиа дар панҷ парда. Тарҷумаи С. Улуғзода. Душанбе, «Ирфон», 1978.

222 сах.

Ин трагедия аз ҷумлаи асарҳои безаволи Уильям Шекспир, драматурги гениалии англис, барҷастатарини асарест, ки дар аввали асри XVII эҷод шуда ва фоҷиаи ҳаёти шоҳзодаи Дания Ҳамлетро тасвир менамояд. Зиндагонии ҷавони бомаърифат ва пурдониш Ҳамлет, пас аз як силсила амалиёти пургирудори ӯ аз паи интиқоми падари ноҳақ кушташудааш, оқибат ба фоҷиа меанҷомад. Асар ба забони тоҷикӣ бори аввал нашр мешавад.

Шекспир У.

Гамлет.

Ш $\frac{70403-659}{М 501(13)-78}$ —78

И (Англ)

© Нашриёти «Ирфон» 1978

ИШТИРОККУНАДАГОН

К л а в д и й — шоҳи Дания
Х а м л е т — писари шоҳи марҳум ва бародарзо-
дан шоҳи ҳукмрон.
Ф о р т и н б р а с — шахзодан Норвегия
П о л о н и й — садри аъзам
Г о р а ц и о — дӯсти Хамлет
Л а э р т — писари Полоний
В о л ь т и м а н д
К о р н е л и й
Р о з е н к р а н ц
Г и л ь д е н с т е р н
О з р и к
А с и л з о д а н я к у м
А с и л з о д а н д у ю м
Р ъ х о н ѝ
М а р ц е л л
Б е р н а р д о
Ф р а н ц и с к о — сарбоз
Р е й н а л ь д о — хизматгори Полоний.
А р т и с т х о
Д у г ъ р к о в
К а п и т а н
С а ф и р о н и а н г л и с
Г е р т р у д а — маликаи Дания, модари Хамлет
О ф е л и я — духтари Полоний
Ш а б а х — (арвоҳ)-и падари Хамлет
Шахсони олиҷоҳ, хонимҳо, афсарҳо, сарбозон,
маллоҳон, косидон ва дигар чокарон.
Воқеа дар Эльсинор¹ мегузарад.

¹ Эльсинор аниқтараш Хельсингёр — шахрест дар Дания (дар Зеландия) 38 километр дар шимолтари Хопенхаген. Дар охири асри XVI дар он ҷо калъа-қасре сохта шуда буд, ки мақомгоҳи шоҳони Дания гардид.

ПАРДАИ I

Саҳнаи 1

Эльсинор. Майдончаи пеши қалъа.
Франсиско посбон. Бернардо медарояд.

Бернардо

Кист ин чо?

Франсиско

Ист! Аввал бигӯ; кистӣ ту?

Бернардо

Зинда бод шох!

Франсиско

Бернардо?

Бернардо

Оре, худаш.

Франсиско

Бисъёр хуб, дар айни вақташ омадед.

Бернардо

Ними шаб шуд, Франсиско, ту бирав,
истироҳат кун.

Франсиско

Бадал кардед, раҳмат.

Хунук зӯр, боб шудам ман.

Бернардо

Хайрият аст?

Франсиско

Муш ҳам дар лонааш начунбидааст.

Бернардо

Пас, шабат хуш.

Горациоро бинӣ ё ки Марцелло,

—бигӯ, зуд ҳозир шаванд.

Франсиско

Шарфан по!

Шунидед?—Ист! Қистӣ?

Горацио ва Марцелл медароянд.

Горацио

Шоҳпарастем мо!

Марцелл

Дӯстони Дания!

Франсиско

Хайр, дӯстонам.

Марцелл

Хуш бош, сарбози содик; ба чоят кӣ омад?

Франсиско

Шаб ба хайр (*меравад*).

Бернардо омад.

Марцелл

Хой, Бернардо!

Бернардо

Горацио ҳам бо туст?

Горацио

Қариб.

Бернардо

Салом, Горацио. Марцелл, салом.

Марцелл

Хӯш, оё имшаб ҳам омад вай?

Бернардо

Ман надидам.

Марцелл

Горацио мегӯяд:

«Ин аз ваҳму аз хаёлотӣ шумост».

Ба шабаҳ — он арвоҳи даҳшатангез,
ки ду дафъа пайдо шуд дар чашми мо,
Горацио бовар намекунад ҳеч.

Бино бар ин ман ўро даъват кардам,
то ки имшаб пояд; гар пайдо шавад
Он арвоҳ,—бубинад ва чеғаш занад.

Горацио

Намеояд! Сафсатта!

Бернардо

Биё биншин, то дуи мо ҳар ончиро ки дидем,
Бирезем бар ду гӯши шаккоки ту.

Г о р а ц и о

Хуб, биншинем. Бигӯ, Бернардо, чӣ буд?

Б е р н а р д о

Дишаб, вақте ҳу ана он ситора
Ҳамсоҷи чапи ситораи Қутб,
Пайдо шуду қитъае аз осмонро,
Ки акнун ҳам дар он қитъа тобон аст,
Равшан кард, ҳар дуи мо — Марцелл ва ман...

Ш а б а х медарояд.

М а р ц е л л

Хомӯш! Бубинед, ана, вай боз омад!

Б е р н а р д о

Айнан монанди шоҳи мархуми мо

М а р ц е л л

Горацио, ту ки марди фозил ҳастӣ,
гап зан бо вай.

Б е р н а р д о

Нигар, Горацио, вай айнан монанди шоҳи
мархум, оре?

Г о р а ц и о

Оре! Ман метарсам, ҳам дар ҳайратам.

Б е р н а р д о

Вай мунтазир.

М а р ц е л л

Горацио, гап зан ту.

Г о р а ц и о

Эй он ки дар шабонгоҳ бо ин чуръат
ба он зебо шамоили пуршавкат,
ки дошт он марҳум подшоҳи Дания,—
Дастӣ таҷовуз задай, ту кистӣ?
Такаллум кун, ба ҳаққи офаридгор!

М а р ц е л л

Озурда шуд.

Б е р н а р д о

Бингар, ақиб меравад!

Г о р а ц и о

Биист! Туро ба худо, овозе барор!

Ш а б а ҳ меравад.

М а р ц е л л

Бирафт, ҷавоб надод.

Б е р н а р д о

Чӣ шуд, Горацио?
Чаро меларзию рангат ҳам кандаст?
Бигӯ, он чи ҳоло дидӣ, ҳаёл аст?

Г о р а ц и о

Ба худо қасам, гар ин ду ҷашми ман
Набуд зомин ба ончи шуд намудор,—
бовар намекардам.

М а р ц е л л

Монанд аст ба шох?

Г о р а ц и о

Чи тавре ки ту ба худат монандӣ.
Ҳамон камарбанду чавшан ба тан дошт,
Ҳамон кулоҳи хӯд ба сар, вақте ки
Набард мекард бо норвежини мағрур.
Ҳамон чини ғазаб буд бар чабинаш,
Вақте лаҳистониҳоро рӯи ях
Торумор кард вай дар он ҷанги шадид,
Э, аҷаб!

М а р ц е л л

Ду бор вай дар ин шабонгоҳ
Ҳашишгини қадамҳо партофта аз ин ҷо—
аз наздики мо чун соя гузар кард.

Г о р а ц и о

Аниқ намедонам чи ҳодиса, лек
Дар ин, нишони фитнае мебинам;
Меҳезад як шӯру ошӯбе дар мулк.

М а р ц е л л

Шинем, ёрон. Ҳар кас донад, бигӯяд:
Ин дидбону посбонҳо, ки ҳама шаб
Фуқаро з-онҳо нотинҷ аст, баҳри чист?
Аз рехтани ин ҳама мисин тӯнҳо,
Аз хариди ин ҳама асбоби ҷанг,
З-овардани наччору чӯбтарошҳо,
ки ҳатто дар рӯзҳои ид машаққат
мекашанд аз бомдод то шом,—мақсад чист?
Чӣ сирре ҳаст дар ин шитобу чадал?
Кӣ баробар кардааст шабро бо рӯз?
Ин муамморо кӣ мекушояд?

Г о р а ц и о

Ман.

Овозае ҳаст. Ба шумо маълум ки
Шоҳи мағрури Норвеж — Фортинбрас
Ба шоҳи марҳуми мо, ки ҳамин дам
Шамонлаш зоҳир гардид, эълони ҷанг
Карда буд. Дар майдони ҷанг шоҳи мо—
Он далер Хамлети машҳури ҷаҳон
Мағрур Фортинбрасро ҳалок карда буд.
Паймоне ки пеш аз он баста буданд
Бо мӯҳри қонуну шариф,—чунин буд:
Мебоист мағлуб якҷоя бо умраш
Ҳамаи мулкҳои қаламравашро
Ба ғолиб таслим мекард. Чунин буд шарт.
Дар иваз шоҳи мо мулкҳои худро
Ҳамчунин гарав кард, яъне Фортинбрас
Агар ғолиб мешуд, мегирифт онҳоро.
Аммо баъд шоҳзодаи Норвегия —
Писари худписанди Фортинбрас —
Ҷавони хомтамаъ, далерӣ карда
Дар соҳилҳои Норвеж авбошонро,
Издихоми шарирӯ айёронро
Дар бадали хӯроку харчи маош
Ба худ гирд овардаст барои қоре,
Ки дандони тез меҳаҳад. Мақсадаш:
Мулки бойдодан падари худро
Пас гирифтани бо талошу ба зӯрӣ.
Қасдаш ба давлати мо маълум шудааст.
Ин аст боиси ин ҳама тараддуд
Ва ин лашкар ороستانی бошиқоб,
Ваҷҳи ин талотубу ғалогула.

Б е р н а р д о

Фикри ман ҳам ҳамин аст. Аз ҳамин рӯ
Ин ҷабаҳи дилогах, ки монанд аст

Ба шоҳи мархуми мо,—гардиш дорад
бо чавшану силоҳи чанг. Вай буд ки
баҳона дод барои чангу ҷидол.

Г о р а ц и о

Хаспорае чашми хирад кӯр кардаст.
Дар Румои оӣ—он шаҳри пуршон
Чанд рӯз пеш аз ҳалоки Юлий Цезарь¹
Мурдаҳои кафанпӯш аз тобутҳо
Чаҳида, дар саросари кӯчаҳо
Такопӯ, шӯру ғавғо мекардаанд:
Аз осмон хун боридаст; кометаҳо
Паррон шуда, офтоб ҳам хира гаштаст;
Моҳ, ки он ҷо подшоҳии Нептун аст,²
Тира гаштаст чун дар рӯзи қиёмат.
Шум-аломат қосиди сарнавишт аст,
Хабар аз истиқбол меорад доим.
Чунин аломатро замину осмон
Нишон доданд имрӯз ба халқу диёр.

Ш а б а ҳ бармегардад.

Хомӯш! Инак, мебинед? Вай боз омад!
Наметарсам аз инсу чин.—Ист, шабаҳ!
Агар ту забон дорию нотиқӣ,
Сухан гӯй!
Агар коре аз дасти ман биёяд
Ба нафъи ту ва бар шарофати ман,—
Бифармой!
Гар огоҳӣ ту аз тақдири ватан,
В-аз ҳаводисе, ки онро бо тадбир

¹ *Юлий Цезарь* — ҳокими мутлақи Румо (Рим) буд, ки аҳли ҷаҳон бо сардории Брут ўро куштанд ва ин воқеа дар «Юлий Цезарь» — ном ғоҷианомаи Шекспир тасвир ёфтааст.

² *Нептун* (ба юнонӣ *Посейдон*) — худои баҳрҳо.

Метавон рафъ кард,—изҳор кун,
Сухан гӯй!
Ё ки вақти ҳаётат дар зери хок
Ҳазинаҳои ғораткардаатро
Гӯрондай, ки акнун баъди мурдан
Меҳӯрӣ ҳасраташрову меҷӯй?

Бонги хурӯс

Баён бинмо, бигӯ бар мо!—Нигоҳ дор
Уро, Марцелл!

М а р ц е л л

Занамаш бо табарзин?

Г о р а ц и о

Гурезон агар шуд — зан!

Б е р н а р д о

Омад!

Г о р а ц и о

Ана!

Ш а б а х меравад.

М а р ц е л л

Рафт! Дар ҳаққи вай мо беҳуда зӯрӣ
кардан хостем. Охир, вай — сояи шох!
Чун ҳавост, бо даст уро натавон гирифт.
Бешак, аз мо франчид. Мо хато кардем.

Б е р н а р д о

Вай ҷавобе медод, хурӯс моневъ шуд.

Г о р а ц и о

Ларзид, ҳамчун айбдоре ки тарсида
Ба пурсиш ҷавоб додан намехоҳад.
Шунидаам, хурӯси баландовоз
Дар бомдод бонг зада, худон рӯзро
Бедор мекардааст аз бонги вай
Арвоҳ хоҳ дар об бошад ё дар оташ,
Хоҳ дар замин бошад ё ки дар ҳаво,—
Мегурехтааст якбора. Мо инро
Ҳамин ҳоло дар пеши назар дорем.

М а р ц е л л

Бо фаръеди хурӯс ғоиб шуд аз ҷашм.
Меғӯянд, ҳар соле дар он шабе ки
Наҷотбахш Исо аз модар зода шуд,
Мунодин саҳар — хурӯси бедор
Якзайл то субҳи содиқ ҷеғ мезадаст;
Он дам арвоҳ дар ҷояш шах мешудааст;
Шаб бахосият мешудааст; сайёра
Саъид мегаштааст барои одам.
Аз парихо зиён намерасидааст,
Дев ҳам сеҳру ҷоду намекардааст.

Г о р а ц и о

Шунидаам ва қисман бовар дорам.
Инак бомдод ҳам дар лолагун кабо
Бар рӯи шабнами кӯҳҳои машрик
Гардиш дорад. Ин посбонӣ ҳам тамом.
Ба фикрам, мо он чиро имшаб дидем,
Намедорем пинҳон аз Ҳамлет. Бешак,
Ин арвоҳе ки буд гунгу кар бо мо,
Ҷавоб хоҳад дод ба вай. Оё шумо
Рознед ки аз рӯи сидку сафо
Мо ин сирро бигӯем ба вай?

Марцелл

Оре.

Равон шавед, ман медонам дар кучо
яқинан метавон пайдо кард ўро.

Мераванд.

Саҳнаи 2

Зали бошукўҳе дар қаср. Овози карнай.
Шоҳ, малика, Хамлет, Лаэрт,
Вольтиманд,
Корнелий, аъёну ашроф ва хизматгори
медароянд.

Шоҳ

Гарчи бародари азизи моро
Хоки қабраш ханўз нахушкида аст
Ва моро лозим аст ки дар дилҳомон
Азо дорему тамоми давлати
Моро ҳам чехра ғамгин будан шояд,
Аммо табиатро хирад мағлуб кард
Ва мо бо андўҳи қарини хирад
Ёди марҳумро карда, дар айни вақт
Андешаи ҳоли худ менамоям.
Бино бар ин, хоҳар ва маликаро —
Ворисаи кишвари тавоноро
Мо бо ин шавкати мусибатолуд, —
Ба як чашм хандону ба як чашм маҳзун,
Ғамгин дар чашну дар сари тобут шод,
Мувозинат дода ғаму шодиро, —
Ба ҳамсарӣ гирифтем ва дар ин амр
Такья бар ақлу тадбири шумоён
Намудем, ки он моро мададгор аст.
Аз шумоҳо миннатдорем. Сониян:
Чавон Фортинбраси фурумоя

Моро кам дида, бо гумони ин ки
Пас аз фавти бародари мо гӯё
Давлати мо рӯ овардаст ба сукут,—
Хомхаёлиро ёр гирифтаст ба худ
Ва пайваста аз мо талаб мекунад,
Ки ба вай пас диҳем он мулкхоеро,
Қ-аз падараш хумоюнӣ шоҳи мо
Гирифта буд бо шамшер, аз роҳи ҳақ.
Акиун амри дигар; мо бо ин нома
Аз амаки Фортинбраси чавон,
Ки пир асту шояд ҳам аз фитнаи
Бародарзодааш хабар надорад,—
Мепурсем, ки манъаш кунад аз фитна,
Зеро лашкаргирдоварӣ, таъминот
Гарон меояд ба халқ; мо меҳоҳем,
ки ту, Вольтманд ва ту ҳам, Корнелий,
Расонед ба пирмард ин номаро.
Дар ин гуфтугӯ бо шоҳи Норвеж
Ваколати шумо аз моддаҳои
Ин нома бештар нест. Сафар бехатар!
Чаҳду кӯшиширо бо чадал пайвандед.

Корнелий ва Вольтиманд
Чаҳд кардан воҷиб аст моро дар ҳар амр.

Ш о ҳ

Оре, бешак чунин аст. Роҳи сафед!
Вольтиманд ва Корнелий мераванд.
Пас ту, Лаэрт, чӣ нақле дорӣ ба мо?
Бигӯ, чӣ талаб дорӣ аз мо, Лаэрт?
Назди шоҳи Дания овози ту
Бечо баланд намешавад. Ту аз мо
Чи таманно дорӣ, ки мо худ онро
Ато нафармудем ба ту? Сар аз дил,

Даст аз забон он қадар миннатпазир
Нест, ки Дания аз қиблагоҳи ту.
Талаб чӣ дорӣ аз мо, Лаэрт?

Л а э р т

Шоҳо!
Рухсат диҳед баргардам ба Фаронса;
Гарчи худ омадам з-он ҷо ба хизмат
Дар тоҷгузоретон, аммо, ба ростӣ,
Акнун ҳама уммеду ҳаёлотам
Майли баргаштан доранду аз лутфи
Шоҳам изни ҳумоюнӣ меҷаҳанд.

Ш о ҳ

Чист раъӣи падар? Полоний, раъӣи ту?

П о л о н и й

Писар чун аз ман бисъёр илтимос кард,
То он ки хоҳам-нохоҳам ризоят
додамаш. Хоҳишмандам, аълоҳазрат,
иҷозат фармояд, вай равон шавад.

Ш о ҳ

Пас хуш бирав ту, Лаэрт. Аз вақти худат
Баҳраманд шав ба беҳтарин ваҷҳ.—
Пас ту

бародарзодаам Ҳамлет...

Ҳ а м л е т
(ба як тараф)

Афсӯс ки
акнун аз бародарзода ҳам зиёд!

Ш о ҳ

Ҳанӯз ин ғам бар ту соягустар аст?

Ҳ а м л е т

На, хуршед бемаҳал тобон аст.

М а л и к а

Писар,
ба чашми меҳр бар шоҳат назар кун,
Зи тан ин қисвати мотам бадар кун.
Нигоҳе кунду хира, чехра ғамнок,
Чи мечӯӣ падарро зери ин хок,
Ки қисматро на чора, на бадал ҳаст,
дар олам зиндагӣ ҳасту аҷал ҳаст.
Ту дидӣ зиндаеро, к-ӯ намирад?
Ҳама кас оқибат рӯзе бимирад.

Ҳ а м л е т

Ҳо, ҳама кас!

М а л и к а

Пас дар вафоти падар
Чи чизе ғайри оддӣ менамояд?

Ҳ а м л е т

Менамояд? На, балки ҳаст. Ончиро
ки менамояд, ман ҳеҷ намехоҳам.
Модар! На ин қабон сиёҳи ман,
На ин пӯшоки тирагуни мотам,
На фаръеди хафифам, на сиришкам,
На ин ғамзада чехраам, на оҳам
Тарҷумони холи ман нестанд: инҳо
Намудеанду бас ва балки бозӣ.
Ончи дар ман, дар даруни синаам
Ҳаст, он аслист, ҳақиқитар аз бозист.
Дигар ҳама намудеву ҷилваест.

Ш о х

Ҳуш асту шоёни таҳсин аст, Ҳамлет,
 Ки ту назди падар қарзи мотамро
 Мепардозӣ, валекин ӯ ҳам падарро
 гӯронда буд. Мотамзада бояд ки
 то як муддат аз рӯи сидку вафо
 Азодорӣ кунад; лек дар мусибат
 Исроу подорӣ кардан гуноҳ аст.
 Мард наменолад, нолидан заифист;
 Нолиш — нофармонӣ ба ҳақтаолост,
 Туғъёни ҳуш ва изтироби рӯҳ аст,
 Қори ақли норасо ва нотаъон.
 Агар ногузираст қоре ва ҳама
 Маҳкуми онанд, пас чаро аз он ваҷҳ
 Қас дилошуфтаву беқарор гардад?
 Гуноҳест ин ба назди парвардигор,
 Назди мардум, назди тинати инсон;
 Хилофи ақли инсонист, ки гӯяд
 Ки марги падарҳо қонун аст! Худо
 Бандагонро мефармояд ки харгиз
 Набояд аз тақдир норозӣ бошанд.
 Хоҳишмандам аз ту, тарки ин ғам кун,
 Ба худ моро падар дон. Бугзор ҷаҳон
 Бинаду донад, ки ту аз ҳама қас
 Ба тахту тоҷи салтанат наздики;
 Ман ба ту на камтар аз ҳар падаре
 Ки дӯст дорад фарзанди дилбандашро,
 Лутфу меҳрубонӣ ато хоҳам кард.
 Ин ки ту меҳоҳӣ барои таҳсил
 Ба Виттенберг¹ баргардӣ, шониста нест.

¹ *Дорулфунуни Виттенберг* — машхуртарини дорул-
 фунунон немисии асри XVI буд, ки дар вай ачинабиҳо
 (хориҷиҳо)-и бисёре аз он ҷумла ҷавонони Дания таҳ-
 сили илм мекарданд.

Хоҳишмандам, нарав, бинист; ту моро
Ҳам хешу ҳам фарзанди, нури чашми.

М а л и к а

Рад накун, Ҳамлет, хоҳиши модарро:
Бо мо бош ин чо, ба Виттенберг нарав.

Ҳ а м л е т

Сар наметобам аз фармони шумо.

Ш о х

✓
Ин ҷавобат хуш асту дилписанд аст.
Бо мо бош ин чо.— Меравем, малика.
Розӣ шуд шаҳзода ба лутфу хушӣ.
Хушнудам ман. Ба шодиёна имрӯз
Сари ҳар қадаҳи шоҳи Дания
Тӯп парронанд! Ғулғули тӯп дар само
Акси садо ёбад дар замин — Рафтем.

Овози карнай,
Ғайр аз Ҳамлет ҳама мераванд.

Ҳ а м л е т

Э кош ин гӯшти лаҳми яклухт боре
Об мешуду пош мехӯрд катра-катра.
Ё кош ки офаридгор худкуширо
Манъ намекард ба одам! Худовандо!
Чи тавр дилгиру ношоисту хира
Метобад бар ман ҳарчи дар олам ҳаст.
Ягона меван ин боғи ҷаҳон
Мурдорист. Ёбоигию нокаси
Хукмрон аст дар он. Ин чӣ разолат!
Нагузаштаст ду моҳ ҳам аз вафоти ӯ.
Чӣ мумтоз шохе буд! Вай кию ин кӣ?!

Феб¹ ва сатир. Он подшоҳ модарамро
 Он кадр менавохт, ки ҳатто на мемонд
 Дами бод рӯяшро бибӯсад. О, ваҳ,
 Эй осмон, эй замин! Чӣ гӯям дигар?
 Монил буд модарам ба вай, мисли ин
 Ки гушна аз хӯрдан шавад гушнатар.
 Аммо баъди як моҳ... Қош на медидам!
 Эй фано, номи дигари ту зан аст!
 Қафши пояш, ки бо он кадам мезад
 Рӯзи дафни шӯяш аз пушти тобут,
 Ханӯз надарида, чун Ниобея²
 Гиръён, зани додари шӯяш гардид.
 Ман ба Геркулес³ монандтарам аз он
 Ки ӯ монанд аст бо падарам! Валлоҳ,
 Қои ӯ ҳайвоне ҳам тӯлонитар
 Азодорӣ мекард. Худоё, як моҳ!
 Сиришки чашмони бешармаш ханӯз
 Рӯи пилжҳои сурхаш нахушкида,
 Шӯн дигар гирифт. Гуноҳ! Қабохат!
 Бо чунин шитоби қабеху манхус
 Ҳамхоба гардидан бо хеши шавҳар!
 Чӣ уммеди некист аз ин разолат?
 Хомӯш, эй дил! Забони нутқам баста!

¹ Феб — худон рӯшной ва офтоб. Номҳои дигараш — Аполлон, Гелиос, Гиперион, Титан.

² Ниобея — зани шоҳи Фив, ки чордаҳ фарзанд дошт. Ба серфарзандии худ мағрур шуда ба Латона, ки фақат ду фарзанд дошт (Аполлон ва Диона), меҳандид. Худоҳо аз гурури ӯ дарғазаб шуда ҳаман фарзандонашро ҳалок карданд, ки баъд Ниобея аз ғаму ғусса ба шӯхе (кӯхе), ки доим ашк мерезад, мубаддал гашт.

³ Геркулес (ба юнонӣ Геракл) — бузургтарин қаҳрамони афсонаи қадимест, ки дорон қувваи фавқуллодае будааст. Аз ҳама зиёдтар ба дуvozдаҳ намонш шӯхрат ёфтааст.

Горацио, Марцелл ва Бернардо медароянд.

Горацио

Салом, шахзода.

Хамлет

Хушнудам аз дидор.

Горацио? Ё ки ман худ наям ман.

Горацио

Худаш, чокари мискини шумоям

Хамлет

Бутзор дӯстии мо муштарақ бошад,
Лекин аз чӣ шумо на дар Виттенберг?—
Марцелл?

Марцелл

Шахзодаи меҳрубони ман...

Хамлет

Хушам аз дидори шумо ҳам, Марцелл.

(Ба Бернардо)

Шаб бахайр,— Хуб, чаро барнагаштаед
Ба Виттенберг?

Горацио

Аз шавқи бекоргардӣ,

Хамлет

Ба ман инро ҳатто бадхохи шумо
ҳам намегуфт, шумо ҳам ситам раво
надоред ба гӯши ман, дӯсти азиз:
Мабодо ки гӯшам ба тӯхмате ки

Шумо бо худ кардед, бовар намоёд.
Шумо бекоргард нестед. Дар Эльсинор
магар коре доштед? Хуб, ин чо шумо
ба майнӯшӣ одат мекунед бо мо.

Г о р а ц и о

Ман бо киштӣ ба дафни шоҳ омадам.

Х а м л е т

Илтимос, шарикдарсам, гап зан бе ҳазл:
«Ба чашни арӯсини модари ту омадам»
гуфтан мехоҳед, албатта.

Г о р а ц и о

Дар воқеъ, бале, хеле зуд аст ин чашн.

Х а м л е т

Ҳисобиет издивочи онҳо, дӯстам.
Оши мурдахона ба дастархони
арӯсӣ кашида мешавад. Дучор
шудан бо душмани ғаддор дар бихишт
беҳ аз рӯбарӯ ғаштан бо чунин рӯз.
Падар... гӯё мебинам ўро.

Г о р а ц и о

Кучо?

Х а м л е т

Дар чашми дил мебинам, Гораццо,

Г о р а ц и о

Дорамаш ёд, асил хукмдоре буд ў.

Х а м л е т

Инсон буд ў, инсони комиле буд.
Дигар монандашро ман нахоҳам дид.

Г о р а ц и о

Шаҳзодаам, шаб вай ба наздам омад.

Х а м л е т

Омад? Кӣ?

Г о р а ц и о

Мархум қиблагоҳи шумо.

Х а м л е т

Падари ман?

Г о р а ц и о

Як он набошед ҳайрон.

Гӯш диҳед ин ҳикоятро. Мӯъчиза!

Шоҳиди ҳодиса ин афсарҳоянд.

Х а м л е т

Аз барои худо, зудтар гап занед.

Г о р а ц и о

Пайдархам ду шабонгоҳ ин афсарҳо,—

Бернардо ва Марцелл дар нимаи шаб

Дар вақти посбонӣ дидаанд ўро.

Шаҳсе монанди падаратон бовикор

Ҳам саропо мусаллаҳу, бо тамкин

Қадам монда аз наздашон гузаштаст,

Аз пеши чашми ваҳмидаи инҳо

Се бор дар масофани қадди асо

гузар кардаст. Инҳо аз тарсу ҳарос

Қариб ях кардаву хомӯш дар ҷошон

истодаанд. Ин сирро инҳо ба ман

Махфиёна изҳор карданд. Саввум шаб

Дар посбонӣ ҳамроҳашон будам ман.

Чуноне ки гуфта буданд, ҳамон дам
дар ҳамон киёфа вай хозир гардид.
Сояе буд. Ман шохро ба ёд дорам:
Монанд, чун монандии ду даст бо ҳам.

Х а м л е т

Дар кучо?

М а р ц е л л

Дар майдончан посбонӣ

Х а м л е т

Гуфтугӯе накардед оё бо вай?

Г о р а ц и о

Кардам, вай ҳеҷ ҷавобе надод ба ман.
Боре сар боло кард, гумон кардам ки
Чизе хоҳад гуфт, лекин дар он лаҳза
Хурӯс ҷеғ зад — ҳамон дам он баходур
Ақиб часту ғойб гашт аз назарҳо.

Х а м л е т

Аҷабо!

Г о р а ц и о

Ҳақиқат аст ин, шахзода.
Мо аз роҳи сидку вафо аҳд кардем
Ки аз ин сир шуморо огоҳ созем.

Х а м л е т

Оре, оре, аммо ман дар хайратам,
Посбон имрӯз шумо?

М а р ц е л л в а Б е р н а р д о

Оре, шахзода.

Х а м л е т

Мусаллах буд?

М а р ц е л л в а Б е р н а р д о
Оре, вай мусаллах буд.

Х а м л е т

Сар то по?

М а р ц е л л в а Б е р н а р д о
Аз нӯги по то фарқи сар

Х а м л е т

Рӯяшро надидед?

Г о р а ц и о

Чаро надидем?
Рӯпӯши кулаҳхӯдаш кушода буд.

Х а м л е т

Нигоҳаш қаҳролуд буд?

Г о р а ц и о

На, андӯҳгин.

Х а м л е т

Рангпарида ё сурхрӯ?

Г о р а ц и о

Рангпарида.

Х а м л е т

Нигоҳ мекард ба шумо?

Г о р а ц и о

Хеле бо диққат

Х а м л е т

Афсӯс, набудаам ман.

Г о р а ц и о

Агар буед,

Дар даҳшат мемондед шумо, шахзода

Х а м л е т

Шояд. Чанд муддат истод ӯ дар ин чо?

Г о р а ц и о

Шумурдан то сад мумкин буд бешитоб.

М а р ц е л л в а Б е р н а р д о

Зиёд, зиёд.

Г о р а ц и о

Бо ман вай ҳамин қадар буд.

Х а м л е т

Ришсафед?

Г о р а ц и о

Ҳамон тавре ки дар ҳаёт
дида будам: ришаш сиёҳу сафед.

Х а м л е т

Меистам бо шумоён ин чо. Балки
боз меояд, мебинамаш.

Г о р а ц и о

Ман зомин

Ҳамлет

Гар боз ояд дар киёфани падар,
дар гуфтугӯ мешавам, гарчи дӯзах
во шаваду маро бигӯяд: «хомӯш!»
Шумо ин сирро минбаъд ҳам ба ҳеҷ кас
нагӯед; ҳар чи ки имшаб хоҳед дид,
худ бифаҳмед, лек бар забон наёред.
Харидорам сидку вафоятонро.
Хайр. Ман дар соати дувоздах меоям.

Ҳама

Аз мо сидку вафо қабул фармояд.

Ҳамлет

Қабул кардам, шумо ҳам қабул кунед.

(Ғайр аз Ҳамлет ҳама мераванд.)

Мусаллаҳ рӯҳи шох, аҷаб! Қори бад;
Асрорангез. Қош зудтар шаб дарояд!
Тоқат, эй дил! Гарчи дар қатри замин
Бошад он чиноят,—ошкор хоҳад шуд.

(Меравад.)

Саҳнаи 3

Хонае дар манзили Полоний.
Лаэрт ва Офелия мебароянд.

Лаэрт

Борам дар киштӣ; биё, видоъ кунем.
Мусонд боде хезаду фурсате
ёбӣ,—ту наҳоб, хоҳарам, паём деҳ.

О ф е л и я

Набошад чӣ? Наход ки шубҳа дорӣ?

Л а э р т

Аммо меҳри Ҳамлет танҳо ҳавасест,
Қўши хун аст; бунафшан баҳорист:
Латиф, нозук, дилкаш, аммо бебақо;
Як дам бўи хуш медиҳад, вассалом.

О ф е л и я

Фақат ҳамин?

Л а э р т

Ҳамин. Бовар кун ба ман.
Табиат ба инсон рушду балоғат
Дода, на танҳо нерӯи ҷисму ҷон
Мефизояд бар ӯ. Ҳарчи баландтар
бошад маъбад, ҳамон қадар ақлу дил
Имон меоварад ба он. Мумкин, ҳозир
ошики туст ӯ. Ҳаваси покаширо
Макр фосид намегардонад. Лек битарс:
Ҳоким нестанд бузургон бар хирсу оз.
Шаҳзода побанди наслу насаб аст.
Мухтор нест ӯ лукман хосташиро
Худ бихӯрад, монанди дигар мардум.
Охир, ҳаёту осудагии давлат
Баста ба интиҳоби шаҳзодааст.
Валекин интиҳобаш ҳам набояд
Хилофи хоҳиши тани ӯ бошад,
Ки ӯ сар аст бар он тан. Пас, аз ин рӯ,
Вай изҳори муҳаббат агар кунад,
Ту хушбӯр бош; ҳамон қадар бовар кун,
ки он қадарро насаби олии ӯ
ҷонз мегардонад. Ва ин саранҷом

меёбад бо раъйи халқи Дания.
Андеша кун дар ин кор, Офелия:
Харфи дилфиребашро бовар кунӣ,
ё худат дил аз даст диҳӣ ва ё ки
ба исрору таваллояш парида
ганҷи покатро таслими вай кунӣ,—
Шарофати ту мекоҳад, хоҳарам.
Битарс, Офелия; майлу хавасро
бигӯрон дар дилат. Оре, ҳазар кун
Аз балои хирсу офати хавас.
Духтар вақте ки дар наззораи моҳ
Худнамоӣ кунад, хеле ҳам сахист.
Покӣ назди тӯҳмат безътибор аст.
Баҳорон, то он ки муғча во шавад,
аксар кирм мехӯрад онро. Ҳамин тавр
дар бомдоди серуни умри ҷавон
Хатарнок аст басе боди тӯфонӣ.
Эҳтиёт кун. Ҳаё дӯсти содикест.
Атроф холӣ, аммо душман дар камин.

О ф е л и я

Ҳамчун посбони ҷон панди некатро
нигоҳ медорам. Аммо, бародарҷон,
ту мисли он муллои хоме набош,
ки ӯ сӯи ҷаннат раҳнамоясту
худаш айёшу ринд асту назарбоз.
Панду таълимоташ аз ёдаш рафта,
Саргардон дар кӯи айшу ишрат аст.

Л а э р т

Натарс, асло. Воқеан, ман дер мондам.
Падар ҷинак меояд ба сӯямон.

П о л о н и й мебарояд.

Ҳар касе ки ду бор дуо мегирад,
ду карат хуштолеъ аст. Бори дигар
видоъ меғӯям меҳрубон падарро.

П о л о н и й

Ханӯз ин чо ҳастӣ? Ҳай бешарм, зуд бош
Ки бод дар гардани бодбон нишастаст,
Интизори ту. Дуои маро гир!

(даст бар сари Лаэрт ниҳода)

Навис пандамро дар лавҳи хогират:
Фикратро аз забонат дур нигоҳ дор,
Андешаҳои хоматро — аз амал.
Оддӣ бош дар муомила бо мардум,
Суханҳои фачу бемаза мағӯ,
Дӯстатро аввал санҷ, баъд аз он ўро
Бубанд бо оҳанин ҳалқа ба қонат.
Ба ноаҳлон дасти чӯрагӣ дода,
Дасти худро наолон. Ҳазар бикун
аз ҷанҷолу низоъ; валекин агар
ба ҷанҷол афтодӣ, чунон амал кун
ки ҳариф бо эҳтиёт бошад аз ту.
Сухан бисъёр шунав, аммо кам бигӯ;
Фикри мардум бифаҳму фикри худро
пинҳон дор. Либоси қиматбаҳо пӯш,
аммо бе карруфар; аксар ба одам
либосашро дида баҳо медиҳанд.
Дар ин боб ашрофи француз ҳама
Бисъёр нозуктабъанду бас бовиқор.
Қарз мағиру мадеҳ, зеро мумкин аст
Қарз бисӯзаду дӯст ҳам аз даст равад.
Дами дороиро кунд мекунад қарз.
Ба худ содиқ бош, онгоҳ, — чуноне ки
шаб паси рӯз меояд, рӯз паси шаб —
ту бо дигарон низ содиқ хоҳӣ буд.
Хуш бирав. Дуои ман аз паси туст.

Л а э р т

Бо иззат хайрбод мекунам, падар.

П о л о н и й

Вакт кам монд, ходимон интизор; бирав.

Л а э р т

Хуш бимон, хоҳарам. Фаромӯш накун
суханҳои маро.

О ф е л и я

Дар дилам ҳама.
Калиди дилам ту мебарӣ бо худ

Л а э р т

Хайр!

(Меравад).

П о л о н и й

Чӣ хо гуфт вай, Офелия?

О ф е л и я

Чӣ мегуфт...

Вай аз шаҳзода Ҳамлет суханҳо ронд.

П о л о н и й

Айни муддао; ман медонам ки вай
Ҳар замон мулоқот мекунад бо ту.
Ба ту ўро иҷозат медиҳӣ, ки
ба наздат озодона ояд. Ба ман
ҳамин тавр гуфтанд, то огоҳам кунанд.
Пас ту дар бораи шарофати худ
камтар аз он андеша мекунӣ, ки
духтари ҳамчу ман касеро шояд.
Чӣ буд байнатов? Ту росташро бигӯ.

О ф е л и я

Шаҳзода бо забони дилу ҷонаш
изҳори эҳсосот мекунад бо ман.

П о л о н и й

Изҳори эҳсосот! Ин аст гуфтори
духтарони ғофил аз хавфу хатар.
Ту ба изҳороташ бовар мекуни?

О ф е л и я

Намедонам чӣ фикр кунам, падарчон.

П о л о н и й

Фикр бояд кунӣ ки кӯдак ҳастӣ,
ки нақд пиндоштаӣ насъяи ўро.
Бовар кун ки ту қиматтар меистӣ,
вагарна, ба ростӣ ки ман аблаҳам.

О ф е л и я

Вай аз ишқи худ бо камоли одоб
сухан меронад.

П о л о н и й

Бо камоли одоб?
Ту инро одоб меномӣ, духтарам?

О ф е л и я

Падарчон, вай гуфтаҳои худаширо
бо савгандҳои осмонӣ тасдиқ кард.

П о л о н и й

Дом мондаст ба мусича! Ман медонам,
Вакте хун ба чӯш аст, ба савганд хӯрдан
Забон хеле сахӣ мешавад. Аммо
шӯълаи сард аст он; ҳамон дам ки тофт,
мемирад. Ту онро оташ мапиндор.
Хасис бош ба дидорнамой минбаъд.
Сӯхбататро назар ба мулоқоти
аз рӯи фармон пурқиматтар бидон.

Шахзода чавон аст, ресмонаш дароз,—
дарозтар аз ресмоне, ки пой ту
дар он банд аст. Ту ҳаргиз савгандашро
накун бовар, зеро савганд — даллолест,
даллоли даъвои нопоку ноҳақ.
Никоби сидку ростиро ба рӯяш
мекашад, то ин ки нағзтар бифребад.
Ман қатъан намехоҳам ки ту минбаъд
фароғати худро сарфи гуфтугӯ
бо шахзода Ҳамлет кунӣ. Ҳушёр бош.
Ин аст фармони ман. Хуб, акнун бирав.

О ф е л и я

Итоат, соҳиб, ман фармонбардорам.

Мераванд.

Саҳнаи 4

Майдонча.

Ҳамлет. Гораццо ва Марцелл мебароянд.

Ҳ а м л е т

Меларзам, ҳамчун дар сармо

Г о р а ц и о

Қахратун.

Ҳ а м л е т

Соат чанд?

Г о р а ц и о

Ними шаб.

Марцелл

Балки зиёдтар.
Соат кайҳо занг зад.

Гораццо

Рост? Ман нашунидам.
Пас вақти он шуд ки шабаҳ биёяд.
Садон карнай ва тўппаронӣ дар пушти парда,
Ин чист, шаҳзода?

Хамлет

Базми шоҳ аст ин.
Шоҳ саргарми айшу ишрат аст он чо.
Тарабнок май менӯшаду мерақсад.
Аз шароби рейнӣ қадах ки холи
шуд, ҳамон дам карнай, нақора, духӯл
хабар медиханд аз ин қаҳрамонӣ.

Гораццо

Расм аст ин?

Хамлет

Бале, расму одат аст ин.
Ба фикрам,—гарчи ин чо зодаам ман
ва бар расму одат хӯ гирифтаам,—
Риоя накардан ба ин русумот
бехтар аст аз риоя кардан ба он.
Ҳаёхуи мастона дар шарқу ғарб
бадном месозад моро байни халқҳо;
майзада меноманд моро; хукона
лақабҳо медихандамон. Дар воқеъ
Бар замин мезанад ин шаъни моро.
Иллоте гар дорад кас (харчанд гуноҳ
ба вай набошад, зеро нукси мизоч

дар интихоби маншааш мухтор нест),
ё зиёд будани ягон моддае,
ки ниҳоди ақл аз он хароб гаштаст,
ё ин ки саъю кӯшиш аз барои
худро дар чашми дигарон хуш кардан,—
агар аз ин қабил айбе ҳаст ҳамчун
доғе дар мизоч ё тамған қисмат,—
бо ҳамин як айб кас дар чашми мардум
ҳама фазлу камолоташро яксар
зонл мегардонад; як мисқол бадӣ
сад ман некиро барбод меравонад.

Ш а б а х мебарояд.

Г о р а ц и о

Шаҳзода, бингаред! Инак вай омад!

Х а м л е т

Фариштаҳо мададгори мо! Эй рӯх,
Хоҳ масъуд бошӣ ту ва хоҳе маълун,
Хоҳ бошӣ чаннатӣ ва хоҳ дӯзахӣ,
Хоҳ ба некӣ омадаӣ ё бадӣ,—
Бигӯ, кистӣ, чистӣ? Инак хитобам:
Эй ту, Хамлет, падар, шоҳи Дания!
Чавоб дех! Дар шиканҷи ғафлатам ман.
Чаро ту, дарида кафан, аз гӯрат
берун омадӣ? Аз чӣ сағонаат
дахони мраммин во карда, туро
раҳо кард? Чӣ шуд ки қисми бечонат
бо силоҳи ҷанг дар ин шаби маҳтоб
гардиш дорад ва мо бозичаҳои
табиатро чунин ба ҳавлу харос
андохта, дар сарҳомон ҳаёли хом
мепазонад? Бигӯ, чӣ сирру савдост?
Мақсадат чист? Бигӯ, мо чӣ кор кунем?

Шабаҳ ба Хамлет ишораи наздик омадан мекунад.

Г о р а ц и о

Бинед, бо чӣ лутфу одоб
ба онсӯтар мехонад вай шуморо.
Лекин шумо наравед.

М а р ц е л л

«Биё, мегӯяд, аз паси ман», гӯё
бо шумо якка ба якка гап задан
мехоҳад.

Г о р а ц и о

Ҳаргиз, ҳаргиз.

Х а м л е т

Ҷавоб намедихад вай; ман меравам.

Г о р а ц и о

Лозим нест, шахзода.

Х а м л е т

Чаро? Чӣ ҷои тарс? Вай бо ман чӣ кор
карда метавонад, дар сурате ки
ҷонам мисли ҳудаш номурданист? Вай
боз ба ман имо мекунад. Меравам.

Г о р а ц и о

Раваду вай шуморо ба амвовчи бахр ка-
шад ё бардораду ба болон кӯхи лаби бахр
барад ва дар он ҷо ба ҳуд ягон киёфани дах-
шатноке гирифта, шуморо аз аклу хуш бего-
на созад? Наравед. Дар он ҷо ҳар касе ки
аз тори кӯхи баланд ба бахр менигарад ва
ғурриши онро мешунавад, дар сараш ҳар
гуна ҳаёлотии ваҳмангез пайдо мешавад.

Ҳ а м л е т

Вай боз имо карда истодааст.— Бирав, ман аз думболи ту меравам.

М а р ц е л л

Не, шахзода, шумо намеравед.

Ҳ а м л е т

Даст нигоҳ доред!

Г о р а ц и о

Мумкин нест, худдорӣ кунед, шахзода.

Ҳ а м л е т

Меравам ба пешвози сарнавиштам.
Шаҳомати шері Намай¹ ниҳон аст
Дар ҳар як рағи ман. Меравам.

Ш а б а ҳ имо мекунад.

Боз имо кард?— Бугзоредам! Ба худо,
Ҳар касе маро даст гирад, ба соя
табдил медиҳамаш мисли ин шабаҳ.
Дур шавед.— Рав, ман аз пасат меравам.

Ҳ а м л е т ва ш а б а ҳ мераванд.

Г о р а ц и о

Вай аз ҳаёлоті худаш ба васваса афтодааст

М а р ц е л л

Аз ақибаш меравем. Вайро ҳамин тавр
гузоштан мумкин нест.

¹ Ба ривояти юнониёни қадимӣ шерест, ки тир ва найза ба вай кор намекунад. Геркулес он шерро хафа карда кушта, бошандагоні водии Намайро аз даҳшати он начот дода будааст.

Г о р а ц и о

Меравам.— Ин ҳама ҳодиса
ба чӣ меанҷомида бошад?

М а р ц е л л

Дар пояи давлати Дания як чиз пӯсидагӣ
барин

Г о р а ц и о

Ҳама чиз аз қазову қадар аст.

М а р ц е л л

Ба ҳар ҳол, биё меравем.

Мераванд.

Саҳнаи 5

Гӯшаи дигари майдонча.
Ш а б а ҳ ва Ҳамлет медароянд.

Ҳ а м л е т

Куҷо мебарӣ? Ман он сӯ намеравам.

Ш а б а ҳ

Пас гӯш андоз.

Ҳ а м л е т

Ман ҳозирам.

Ш а б а ҳ

Вақти баргаштани ман ба даруни
оташи тобноки пуразоб наздик аст.

Ҳ а м л е т

Э бечора Шабах!

Ш а б а х

Не, ту раҳми маро нахӯр, аммо бо тамо-
ми дилу қонат суханамро шунав.

Х а м л е т

Гап зан, ман гӯш мекунам.

Ш а б а х

Ту бояд шунавӣ ва интиқом гирӣ.

Х а м л е т

Чӣ?

Ш а б а х

Ман рӯхам, арвоҳи падарат ҳастам,
ки маҳкуми шабгардиям ва рӯзҳо
миёни оташам, то он вақте ки
гуноҳони заминнам то охир
бисӯзанд. Ман агар дар олами ғайб
намебудам, ниҳон хикоятеро
нақл мекардам, ки камтарин лаҳзааш
қонатро мешикофт ва хуни туро
ях мебандонд ва ҳар ду дидаатро
чун ситораҳо аз мадор меафканд,
мӯҳон чингилатро тор-тор аз ҳам
Қудо мекарду ҳар як тори онро
ҳамчун дугҳон ҷайра рост меҳезонд.
Аммо аз олами бақо овозе
ба дунёи фанӣ намерасад ҳеҷ.
Шунав, шунав, шунав, гар ту замоне
дӯст медоштӣ падарро.

Х а м л е т

Худовандо!

чои фаҳшу хуномезӣ гардад, Ҳамлет!
Аммо ному шаънатро макун лаккадор:
ба модарат қасди бад макун: барояш
бас аст қаҳри худову азоби вичдон,
ки нешзананда ва маҷрӯхкунандааст.
Алвидоъ! Инак кирми шабтоб ҳам акнун
Чароғакашро кушта, хабар медиҳад
дамидани субҳи содиқро. Алвидоъ.
алвидоъ, маро ҳаргиз макун фаромӯш.

(Меравад)

Ҳ а м л е т

Эй лашкари осмонҳо! Эй замин! Боз чӣ?
Эй чаҳаннам? — На, гумном шавад чаҳаннам.
Ором шав, эй дил, ором! Мушакҳои ман,
суст нашавед, танамро устувор доред.
Фаромӯшат накунам? Оре, то даме
ки бар ин каллаи хом мурғи ҳофиза
ошъён дорад, ман фаромӯш намекунам.
Оҳ, ман аз варақҳои ҳофизаи худ
навиштаҷоти куҳан, ҳарфи китобро,
ҳам нақшу хатҳоро, ки ҷавониям
ва таҷриба пасандоз намуда буданд,
метарошам. Дар китоби майнаам ман
панди туро, танҳо панди ҳолисатро
менависам. Ба номи худоям савганд!
Эй зани ҳалоковар! — Эй марди ҳабис,
ҳабиси ботабассум, ҳабиси малъун!
Бояд ба ин тахтача нависам ин ки
бо табассум мумкин аст зиндагӣ кардан
ва бо табассум ҳабис будан ҳам мумкин.
Оре, ҳеч набошад, дар Дания — мумкин.

(Менависад)

Пас, амакҷонам, шумо дар ҳамин чоед?
«Алвидоъ, маро ҳаргиз макун фаромӯш»—
инак шиорам. Оре, ман савганд хӯрдам.

Г о р а ц и о в а М а р ц е л л

(Аз пушти сахна)

Шаҳзода! Ҳой шаҳзода!

Г о р а ц и о в а М а р ц е л л м е д а р о я н д.

М а р ц е л л

Шаҳзода Ҳамлет!

Г о р а ц и о

Худо ниғаҳбони шумо!

Ҳ а м л е т

Гуфгатон шавад.

М а р ц е л л

О-ҳо, шаҳзода!

Ҳ а м л е т

О-ҳо! Бие, шоҳинам!

М а р ц е л л

Хӯш, чӣ хабар, шаҳзода?

Г о р а ц и о

Чӣ гап будааст?

Ҳ а м л е т

Мӯъчиза!

Г о р а ц и о

Гап занед.

Х а м л е т

Не, шумо мепӯкед.

Г о р а ц и о

Ман не, шахзода, савганд мехӯрам.

М а р ц е л л

Ман ҳам.

Х а м л е т

Чӣ гӯям? Қорест берун аз ваҳму киёс,
Аммо ин сирри махфист?

Г о р а ц и о в а М а р ц е л л

Қасам мехӯрем.

Х а м л е т

Дар давлати Дания хабице нест ки
маккори худозада набошад, дӯстон.

Г о р а ц и о

Ҳочат набуд ки шабаҳ аз гӯраш хезад.
То ки моро аз ин чиз огоҳ намояд.

Х а м л е т

Ҳақ асту рост. Пас биёед бе пурсу қов
Дастфишорӣ кунему равем аз ин ҷо:
Шумоҳо аз паи қору матлубатон —
Охир ҳар кас қореву матлубе дорад?
Мани бечора бошам, инак меравам
ибодат мекунам.

Г о р а ц и о

Ин чӣ гапу гуфтор?
Ҳарфи берабту бедахл мегӯед шумо?

Х а м л е т

Қасам ба номи Патрикии муқаддас,
ки ранчидед. Бале, хеле ҳам ранчидед.
Шабах, рост гӯям ба шумо, арвохи
покет,
Аммо напурсед, бо вай чи гуфтугӯ шуд.
Акнун, дӯстонам, модоме ки шумоён
Толибони илм ҳастеду сарбозонед,
як хоҳишро бачо оред.

Г о р а ц и о

Бо қону дил.

Х а м л е т

Пинҳон доред он чиро ки ин ҷо рӯй дод.

Г о р а ц и о в а М а р ц е л л

Пинҳон медорем, шахзода.

Г о р а ц и о

Қасам ба худо ки пинҳон медорам.

М а р ц е л л

Ман ҳам.

Х а м л е т

Не, ба шамшери ман.

М а р ц е л л

Қасам хӯрдем-ку мо.

Х а м л е т

Қиддан, ба шамшери ман.

Ш а б а х

(аз зери замин)

Қасам ёд кунед!

Х а м л е т

Хо, ин овози туст, ошно? Ту инчой?
Шунидед аз зери замин овозашро?
Қасам хӯред.

Г о р а ц и о

Хуб, қасам ба чӣ, шахзода?

Х а м л е т

Ба шамшерам: ҳарчи дидеду шунидед
ин ҷо,— ба кас намеғӯед.

Ш а б а х

(аз зери замин)

Қасам хӯред.

Х а м л е т

Hic et ubique? Дар ин ҷо ва дар ҳама ҷо?
Иваз кунем ҷойро.— Истем ин ҷо. Боз ҳам
даст ба шамшерам гузоред; ҳар чи дидед,
Намеғӯед ба ҳеҷ кас; қасам ёд кунед
Ба дами шамшери ман.

Ш а б а х

(аз зери замин)

Қасам ёд кунед

Х а м л е т

Ҳай кӯрмуши пир! Аҷаб ҷусту ҷобук
ҳок меканӣ ту!— Хуб, онсӯтар равем.

М а р ц е л л

Во аҷабо!

Г о р а ц и о

Худовандо! Ё тавба!

Х а м л е т

Инро чун қаландаре, к-ояд ба дар,
Хавола ба паноҳи худо кунед.
Ҳам дар осмон, ҳам дар замин асрори
ниҳон беш аз он аст, ки шумо гумон
кардед, Гораццо.— Дуртар меравем.
Аз нав савганд хӯред,— худо мададгор,—
ҳар аҷобате ҳам бубинед аз ман,
ё ҳар кирдоре, ки ман лозим донам,
рӯй диҳад, шумо вақти боздид бо ман
дастатонро ин тавр ба ҳам мағзоред,
аз имо-ишора, рамзу киноя
ки яъне: «Мо сирдон ҳастем», ё ин ки:
«Мо медонем, аммо дам намезанем»
ва монанди инҳо худдорӣ кунед.

Ш а б а х

(аз зери замин)

Қасам ёд кунед!

Х а м л е т

Эй рӯхи ошуфта!

Ором бош, худо тавфиқ диҳад туро!

Онҳо расми савганд хӯрдан ба шамшерро бачо
меоранд.

Ҳамин тавр, ҷанобон, ман бо муҳаббат
худамро месупорам ба шумо. Худо
хоҳад, ҳар он чи ки Ҳамлети мискин
тавонад бо вай дӯстӣ ва меҳрашро
изҳор дорад ба шумо,— ичро хоҳад шуд.

Хоҳишмандам, ангушт бар даҳон бошед,
Замон вайрон шудаст; бадтар аз ҳама
ин ки ман бояд онро дуруст кунам.
Хуб, биёед акнун меравем бо ҳам.

Мераванд.

ПАРДАИ II

Саҳнаи 1

Хонае дар кӯшки Полоний.
Полоний ва Рейнальдо медароянд.

Полоний

— Ана пул, ана мактуб, Рейнальдо.

Рейнальдо

Бале, хоҷа.

Полоний

Окилона коре бикун ту, Рейнальдо:
Пеш аз вохӯрданат, аз хулку атвораши
огоҳ бишав.

Рейнальдо

Фикри худам ин аст.

Полоний

Аҳсант!
Пас бифаҳм аввал: дар Париж чи касоне
ҳастанд аз аҳолии Дания: кӣ, аз кучо;
маоши зиндагешон аз чӣ; бо кихо

ошноӣ доранд, харчашон чи микдор аст.
Бо рамузу киноя шиносешонро
бо писари ман бифаҳм, аммо пурсу ков
накун; чунин вонамуд кун ки ту ўро
камтарак мешиносӣ; гӯӣ: «падараширо,
дӯстонаширо медонам, аммо худаширо
он қадар не». «Хуб?

Рейнальдо

Набошад чӣ! Албатта.

Полонӣ

«Он қадар не, фақат камтар мешиносам.
Аммо шунидаам, ки вай ҷангара аст».
Фалону бисмадон. Ҳар айбе ки хоҳӣ,
Задан гир ба гарданаи, аммо на ҷандон,
ки бадномаш кунӣ. Аз ин ҷиз ҳазар кун.
Бигӯ: инҳо шӯрапуштона шӯҳиҳо
мебошанд, ки бо ҷавонӣ ва озодӣ
ҳамқадаманд.

Рейнальдо

Чунончи ҳар хел бознҳо.

Полонӣ

Бале; ҳатто баддахонӣ, бадахлокӣ,
ҷаспачаспӣ. Инро ҳам гӯӣ, мешавад.

Рейнальдо

Аммо ин вайро бадном мекунад, хоҷа.

Полонӣ

Не, охир! Боз худат гуфторатро андак
мулоимтар кун-дия! Боз нагӯӣ ки
вай ниҳоят фосиқ аст. Асло ин тавр не.

Айбу иллаташро тавре нишон бидеҳ,
ки ин ҳама аз озодидӯстии ӯ,
аз ақли ноором ва хуни ҷӯшонаш
мебошад, ки ханӯз ба қиём наёмадаст.

Рейнальдо

Охир, хоҷа...

Полоний

Чаро бояд чунин кунӣ?

Рейнальдо

Оре, хоҷа, чаро бояд чунин кунам?

Полоний

Мақсадам ин,— ва ҳам, ба фикрам, ин усул
писанди ақл аст,— чун ту вайро монанди
як чизи андак молмомолгашта қадаре
сиёҳ кардӣ,— онгоҳ ҳамсӯҳбатат агар
пай бурд ки он ҷавон чунин айбҳо дорад,
шояд ба ту гӯяд: «дӯстам!» ё ки; «ого!»

ё «мӯхтарам!», ҳамон тавре ки расми он
кишвар аст ва ба қиёси он ки ҳудаш кист.

Рейнальдо

Оре, хоҷа.

Полоний

Дар он дам вай... он шахс...

Чӣ гуфтани будам?

Валлоҳ ман як гап доштам. Гапам чӣ буд?

Рейнальдо

«Шояд ба ту гӯяд»

Полоний

Бале, ана ҳамин.

«Шояд ба ту гӯяд». Бале, вай хоҳад гуфт:
«Он чанобро мешиносам. Дирӯзакак
ё парерӯз, ё фалон вақт бо фалонӣ
дида будам, ки саргарми бозӣ буд, ё
май менӯшид, дар сари бозӣ чанчол кард».
Ё балки ин тавр хоҳад гуфт: «Ман дидам ки
ба хонаи дилхушӣ медаромад вай»,
яъне ба фоҳишахона ё ки ҷое
монанди он. Онгоҳ мебинӣ моҳии
ҳақиқат дар шасти дурӯғ дармондааст.
Ҳамин тавр, мо ки оқилу дурандешем,
бо ҳилаю рамуз ва роҳи қачқаҷак
дари матлубамонро пайдо мекунем
Ва ту бо маслиҳати ман амал карда,
писарамро меозмой. Фаҳмидӣ? Не?

Рейнальдо

Бале, хоҷа.

Полоний

Худо туро паноҳ диҳад.
Саломат бош.

Рейнальдо

Меҳрубонӣ кардед, хоҷа!

Полоний

Худат бубин хулқу атвораширо.

Рейнальдо

Ба ҷашм.

Полоний

Мон ки бача вақ-вақ карда гаштан гирад.

Рейнальдó

Бале, хоча

Полоний

Роҳи сафед ба ту. Бирав!

Рейнальдó меравад, Офелня медарояд.

Офелня! Чӣ гап?

Офелня

Оҳ, соҳиб, тарсидам!

Полоний

Худо нигоҳ дорад, аз чӣ тарсидӣ ту?

Офелня

Дар хучраам нишаста чок медӯхтам;
Шаҳзода Ҳамлет,— камзӯлаш кушода,
Бе кулоҳ, чӯроби пояш нобаста
ва чиркин, то пошнааш фаромада,
Ранги рӯ чун пироханаш сап-сафед,
зонувнашро тап-тап ба ҳам зада,
бо сурате бас абгору хавлангез,
мисли ин ки аз чаҳаннам омадаст,
то ки хабар диҳад аз даҳшати он,—
аз дар даромад ба наздам.

Полоний

Э аҷаб!

Ишқи ту девона кардааст ўро?

Офелня

Чӣ донам? Лек, метарсам, ҳамин тавр аст.

Полоний

Чӣ гуфт?

О ф е л и я

Пас ним кулоч ақиб чаҳида, дасти
Дигарашро то абру боло карду
чашм ба рӯям дӯхт, гӯе ин ки меҳост
Суратамро кашад; як нафас истод,
дастамро оҳиста силконд ва ин тавр
сар чунбонида як оҳи чуқуре
кашид ки гӯе синааш кафиду
чон аз танааш баромад. Сипас маро
раҳо карду аз сари кифташ ба ман
назар афканда, роҳашро надида
равон шуд, зеро ки чашмаш ба ман буд.

П о л о н и й

Бие бо ман, ба назди шоҳ меравем.
Шаҳзода шайдон ишқ шудааст бешак,
ишке ки худро маҳву нобуд карда,
иродаро ҳам ба сӯи ҳалокат
мекашад, чунон ки зери гунбази
фалак ҳар як ҳирсе, ки ба чӯш ояд,
ҳамин тавр мекунад. Маътаассуф, ту
имрӯзҳо бо вай номехрубон будӣ?

О ф е л и я

Не, соҳиб, аммо бо фармони шумо
мактубҳои ӯро рад мекардаму
аз ҳудаш ҳам дурӣ мечустам, ин рост.

П о л о н и й

Ҳамин аст, ки ӯро девона кардааст.
Афсӯс, ман ба таври бояду шояд
назорат накардам ба вай. Гумонам
ин буд ки шаҳзода аз сари шӯҳи
меҳоҳад иффиати тӯро маҳв кунад.
Бадгумон будаам. Ба ростӣ ки мо

дар пирӣ бадгумон мешавем, мисли
ин ки дар ҷавонӣ моён одатан
дар роҳи гуноҳ кардан мешитобем.
Меравем назди шоҳ: вай бояд донад.
Пинҳон кардани ишқ хатарноктару
зарарноктар аст аз ошкор карданиш.
Равон шав.

Мераванд.

Саҳнаи 2

Зале дар қаср.

Овози карнай. Шоҳ, малика, Розенкранц,
Гильденстерн ва хизматгорон медароянд.

Шоҳ

Салом ба шумо, Розенкранц ва Гильденстерн.
Мо шуморо таъҷилан даъват кардем
на танҳо з-он сабаб ки дидоратон
хуш аст моро, балки эҳтиёҷе ҳам
дорем. Аз тағйири мизочи Ҳамлет
хабардоред шумо. Вай ба зоҳир ҳам,
ба ботин ҳам ба Ҳамлети пештара
монанд нест. Агар на вафоти падар,
пас чи чиз ӯро аз худаш бегона
кардааст, намедонам. Ман аз шумо
хоҳишмандам, азбаски ҳар дуятон
аз хурдӣ бо вай якҷо калон шуда,
ба сол ва феълу хӯй бо ҳам наздикед,
муддате ба дарбори мо чун меҳмон
истода, бо вай улфатӣ намуда,
вайро ба тафриҳоту дилхушиҳо
кашида, ба таҳқиқи вазъу ҳолаш
бипардозед, то дарди пинҳони ӯ
маълум гардад, ва мо, агар тавонем,
илочи дардашро пайдо намоем.

М а л и к а

Шахзода шуморо ҳар вақт ёд мекард.
Ростӣ, дар дунё ду шахси дигаре
набуд, ки барояш ин қадар маҳбуб
бошанд. Дуи шумо бо он иродат
ва таваҷҷуҳи нек, ки ба мо доред,
агар вақти худро дарёғ надошта
ин муроди моро ҳосил мекардед,
ба лутфу марҳамати ҳумоюнӣ
мушарраф мешудед бешак.

Р о з е н к р а н ц

Ҳазарот
Метавонистанд ин хоҳиши худро
Ҳамчун фармони оӣ содир кунанд.

Г и л ь д е н с т е р и

Ҳар ду ҳозир ҳастем ки аз сидқи дил
бачо орем амри ҳумоюниро.

Ш о х

Ташаккур, Розенкранц ва Гильденстери

М а л и к а

Ташаккур, Гильденстери ва Розенкранц.
Зуд ба назди писари ман равед ки
ин қадар дигаргун шудааст.—Бубаред
ҷанобонро ба ҳузури шахзода!

Г и л ь д е н с т е р и

Бигзор қаробати мо бо шахзода
некӣ бор оварад!

М а л и к а

Илоҳо, омин!

Розенкранц, Гильденстери ва чанде
аз хизматгорон мераванд. Полоний
медарояд.

П о л о н и й

Шоҳам, сафирон аз Норвегия
ба хушӣ баргаштаанд.

Ш о ҳ

Ту ҳамеша
хабарҳои хуш мерасондӣ ба мо.

П о л о н и й

Бовар кунед, ман дар назди худованд,
ва назди шоҳ шартӣ фармонбариро
доим аз сидки дил баҷо меорам.
Инак, ба гумон,—агар фаросати ман
кунд нашуда бошад,—ман даръёфтам
бонси изтиробӣ ақлу хуши шахзодаро.
шахзодаро.

Ш о ҳ

Ҳо! Пас бигӯ, шунавам.

П о л о н и й

Аввал сафиронро қабул фармоед.
Ҳикояти ман ҳам чун мевае ки
баъд аз таом хӯранд, боқӣ хоҳад буд.

Ш о ҳ

Худат бо иззату икром онҳоро
биёр ин ҷо.

П о л о н и й

Фармонбардорам, шоҳам.

(Меравад)

Ш о х

Шунидед. Гертруда, ӯ мегӯяд:
иллати ин бадбахтиро, ки Ҳамлет
ғирифтори он шудааст, пайдо кардам.

М а л и к а

Ба гумонам, сабаб ҳамоно аст ки буд:
марги падар ва издивоҷи модар
ба ин зудӣ.

Ш о х

Ҳозир маълум хоҳад шуд.

Полоний бо ҳамроҳин Вольтиманд
ва Корнелий бармегардад.

Салом, дӯстон. Хӯш, Вольтиманд, чӣ хабар?
Чӣ мегӯяд Норвежшоҳ — додари мо?

В о л ь т и м а н д

Салом мегӯяд ва изҳор медорад
хайроҳин худро ба шоҳи аъзам.
Гумон кардааст, бародарзодан ӯ
лашкар меорояд бар зидди Польша;
Чун донист ки лашкар ғирдоварданааш
шуморо таҳдид мекунад, ғамгин шуд,
зеро ки аз пири ва нотаваҷеҳ
бахра бурда, ба вай дурӯғ гуфтаанд.
Фавран кас роҳи кард ба Фортинбрас:
вай ба фармони шоҳ итоат карда

ҳозир гашт ва аз амӯяш таънаҳо
шуниду савганд ёд кард, ки ҳаргиз
зидди аълоҳазрати ҳумоюнӣ
теғ нахоҳад кашид: в-онгаҳ шоҳи пир
барояш ҳар сола се ҳазор тилло
таъйин кард аз ҳазина ва рухсат дод,
лашқари гирдовардаашро ба ҷанги
Польша барад ва ин номаро ба шумо
равона кард бо илтимоси ин ки
шумо рухсат фармояд, то лашқари
Фортинбрас аз ин сарзамини шумо
бигзарад бо ҳамин мақсад,— ба шарте
ки амният ва ҳуқуқи лашқараш
таъмин гардад.

Ш о ҳ

Шодем мо аз ин хабар
ва номаро меҳонем дар фароғат,
меандешем ва ҷавобаш медиҳем.
Хизмати шоишта кардед, ташаккур.
Дам бигиред; шаб базму зиёфат ҳаст,
марҳамат фармояд.

В о л ь т и м а н д ва К о р н е л и й м е р а в а н д.

П о л о н и й

Анҷоми қор нағз.—
Шоҳи аъзам! Ульёҳазрат! Бузургӣ
чист, чаро рӯз рӯз асту шаб чаро шаб,—
ба шарҳи ин нукта рӯзҳои дароз
ва шабҳои дароз лозим мебуд. Ман
сухан кӯтоҳ мегӯям, чаро ин ки
оқил кӯтоҳ сухан мегӯяд, зеро
пургӯй аз суханпардозист. Хуллас,

фарзандатон аз ақл бегона шудааст.
Аз ақл бегона гуфтам, далелаш чист?
Далел ин ки ақлашро гум кардааст.
Хайр майлаш.

М а л и к а

Ин суханбозӣ чӣ лозим?

П о л о н и й

Суханбозӣ не, малика. Ақлашро
гум кардааст, ин рост аст; рост ин ки одам
афсӯс меҳӯрад; афсӯс ки ин рост аст.
Кори бемаънӣ шуд; аммо аздусар
бе суханбозӣ меғӯям ман. Хуллас,
аз ақлаш бегона шудааст шахзода.
Вачҳи ин ноҳушии дилнописанд,—
дурусташ, ноҳушии ноҳушоянд,—
чӣ бошад? Мо бояд таҳқиқ намоем.
Ҳамин мондаст ба мо; боқӣ чизе нест.
Ҳамин аст бақия; оре, ба шумо гӯям,
духтаре дорам ман. Дорам, зеро вай
духтарам аст. Оре, аз рӯи одоб
вай ана инро дод ба ман. Таваҷҷӯҳ
фармояд ва рухсат диҳад, ман хонам.

(Мехонад)

«Ба санами дилам Офелияи осмонманзили
зебу зевардор...»—ин чӣ таъбири дурушти
дилнописанд: «зебу зевардор»—таъбири ху-
шук. Инак боз шунавед: «Ба сини латифи ту,
ин қама...» ва ғайра ва ҳоказо.

М а л и к а

Инро Ҳамлет навиштааст?

П о л о н и й

Малика, ҳозир ман вақеаро нақл мекунам.

(Мехонад.) †

«Макун бовар, ки хуршед аст тобон,
Ки анҷум дар сипехр аст нурафшон,
Ки ҳақгӯ бар забон н-орад дурӯғе;
Вале бар ишқи покам овар имон,

Азизам Офелия, ин бозиҳо ба ман гардан намефуроранд. Ман адади оху воҳи худамро шумурда наметавонам, аммо туро тамоман, эй дилрабо, тамоман дӯст медорам, ту ба ин бовар кун. Хайр! То абад, то даме ки ин таркиби вучуд ба ман тааллуқ дорад, эй дӯшизаи бебаҳо, ман азони туям. Ҳамлет».

Духтари меҳрубонам инро ба ман дод ва дидор чустанҳои Ҳамлетро, дар кучо, кай ва чи гуна мулоқот карданаширо яқин нақл кард ба ман.

Ш о х

Пас духтар чӣ? Оё Офелия ҳам моил буд ба мулоқот кардан бо вай?

П о л о н и й

Оё кӣ гумон кардед шумо маро?

Ш о х

Одами ростқавл ва ғачибуннасаб.

П о л о н и й

Пас ман инро собит мекунам. Шумо Чӣ мегуфтед, агар ман ин ошиқиро дар айни парвоз дида, — дар ҳақиқат

ман ҳамаро пеш аз он ки духтарам
ба ман гӯяд, доништа будам,—шумо
Чӣ мегуфтед, агар ки ман тағофул
намуда, сурати китобмонакро
~~ё чадвалеро мекашидам ё ки~~
~~чашмак зада ба қалби безабонам,~~
~~бепарво назар мекардам ба ин ишк?~~
На, ман хеле сахтгир шудам дар ин амр,
ба духтар гуфтам: «Хамлет шахзода аст,
ситораи иқболи ту дигару
азони вай дигар аст. Намешавад!»
Ва фармудам ба духтарам, ки минбаъд
дарро ба рӯи шахзода бубандад,
расулони ӯро қабул нанмояд,
рад нанмояд қатъиян тӯҳфаҳояширо.
Бархурдор шуд духтар аз насихатам.
Аммо шахзода,—кӯтоҳ карда гӯям,—
аз ноқомӣ маъюс гардид, ғамгин шуд;
аввал аз иштиҳо монду сониян
ба беҳобӣ шуд мубтало, баъд аз он
бемадор гашт, баъд шуд фаромӯшхотир;
кам-кам аз ақл бегона шудан гирифт;
Дар ин ҳолат вай сафсатта мегӯяд,
ки мо ҳама ғамгинем аз ҳоли ӯ.

Ш о х

Малика, ӯ рост мегӯяд?

М а л и к а

Аҷаб не.

П о л о н и й

Кай буд ки ман гуфта бошам: «Дуруст аст!»
ва аммо нодуруст буда бошад он?

Ш о х

Ёд надорам.

П о л о н и й

(сару китфаширо нишон дода)

Ибро бибурред аз ин,
агар ман дурӯғ туфтаам. Мавридаш
ояд, ҳақиқатро меёбам, гарчи
он дар қаъри замин ҳам пинҳон бошад.

Ш о х

Чӣ тавр меозмоем?

П о л о н и й

Маълум аст ки вай
баъзан дуру дароз гардиш мекунад
дар ин айвон.

М а л и к а

Оре, гардиш мекунад.

П о л о н и й

Он вақт ман духтарамро ба назди вай
мефиристам. Мо бо шумо дар пушти
қолин пинҳон шуда нигоҳ мекунем
мулоқоти онҳоро. Агар ҷавон
юшиқ набошад, дар савдон ишқ
саргаштаву шайдо набошад, он гоҳ
мақоми ман на дар девони давлат,
балки дар офил бошад.

Ш о х

Хуб, ҳамин тавр.

М а л и к а

Омад бечора; ғамгин, китоб дар даст.

П о л о н и й

Шумо аз ин чо дур шавед, илтимос.
Аввал ман бо вай гуфтугӯ мекунам.

Ш о х, малика ва хизматгори мераванд.
Ҳамлет китобхонда дохил мешавад.

Бубахшед, аҳволи шарифи шахзодаам чӣ
тавр аст?

Ҳ а м л е т

Худоро шукр, хуб аст.

П о л о н и й

Шумо маро шинохтед, шахзода?

Ҳ а м л е т

Хуб шинохтам; шумо моҳифурӯш ҳастед.

П о л о н и й

Не, шахзода.

Ҳ а м л е т

Пас ман мехостам, ки шумо мисли моҳифу-
рӯшон одами бошарафе бошед.

П о л о н и й

Бошараф мегӯед, шахзода?

Ҳ а м л е т

Бале, чаноб; дар ин ҷаҳон бошараф будан,
яъне аз даҳҳо ҳазор яке будан аст.

П о л о н и й

Ин тамоман дуруст аст, шахзода

Х а м л е т

Зеро агар офтоб дар лошай сағ кирмҳоро пайдо мекунонда бошад, олиҳае ки лошаро мелесад... Шумо духтар доред?

П о л о н и й

Дорам, шахзода.

Х а м л е т

НагузORED ки вай дар офтоб гардиш кунад. Хар самаре неъмат илоҳист, аммо на он самаре, ки духтари шумо метавонад бор оварад. Дӯстам, эҳтиёт кунед.

П о л о н и й

(ба як тараф)

Ба ин чӣ меғӯед? Доим суҳанро чарх занонда ба болои духтари ман меоварад; аммо дар аввал маро нашинохт, маро моҳифурӯш гуфт: хеле ҳам мубталои чунун шудааст; дар воқеъ ман ҳам дар ҷавонӣ гирифтори балои ишқ шуда будам; қариб ана ҳамин тавр. Боз гапзанон кунам-чӣ.—Чӣ мехонед, шахзода?

Х а м л е т

Гапу гапу гап.

П о л о н и й

Чӣ гуфтаанд, шахзода?

Х а м л е т

Дар бораи кӣ?

Полоний

Дар он чи шумо хонда истодаед, чӣ гуфтаанд?

Хамлет

Тӯхмат, чаноб; зеро ин сатриависи муғамбир дар ин чо меғӯяд, ки риши пирон сафед аст ва рӯяшон пурчин, аз чашмонашон шираи рализ ва ғелими олу мешорад, ақлашон тамоман хира гаштааст ва рағу пай зери зонуяшон ниҳоят суст аст; ба ин гапҳо, чанобон, агарчи ман боварии басе тавоно ва пурзӯре дорам, аммо навиштани онҳоро беодобӣ мешуморам; зеро худ шумо ҳам, чаноб, агар монанди харчанг ақибнокӣ рафта метавонистед, мисли ман пир мебудед.

Полоний

(ба як тараф)

Ин агарчи бегонагӣ аз ақлу хуш аст, боз суханаш сарунӯге дорад.—Оё шумо аз ин ҳаво¹ дур рафтан намехоҳед, чаноб?

Хамлет

Ба гӯр.

Полоний

Дар воқеъ, кас агар аз ин ҳаво гурезад, ба ҳамин чо мерафт. *(Ба як тараф)* Чавоби вай гоҳо чи андоза пурмаънӣ аст! Ин як фазилатест, ки аксар насиби ақлгумкардагон мешавад ва ба ин хубӣ аз ақлу саломатӣ ба

¹ Яъне аз айвони гарму дам.

зухур намеояд. Ман ўро тарк мекунам ва
фавран бо духтарам мулоқот мекунонам. —
Шаҳзодаи воломақом, ман шуморо мутеона
тарк мекунам.

Х а м л е т

Ман аз ҳеҷ чиз бо ин қадар майлу хоҳиш
ҷудо намешудам, магар аз ҳаётам?

П о л о н и й

Саломат бошед, шаҳзода.

Х а м л е т

Вой аз ин пирони аблаҳи дилбазан!

Розенкранц ва Гильденстерн медароянд.

П о л о н и й

Ба шумо шаҳзода Ҳамлет даркор аст? Ана
вай.

Р о з е н к р а н ц

(ба Полоний)

Худо ба шумо паноҳ диҳад.

Полоний меравад.

Гильденстерн

Шаҳзодаи чавонбахтам!

Р о з е н к р а н ц

Шаҳзодаи арҷмандам!

Х а м л е т

Дӯстони дилнавоз! Зиндагоният хуш аст,
Гильденстерн?—Ҳо, Розенкранц? Хуш, кай-
фу ҳол чӣ тавр, чӯраҳо?

Розенкранц

Ҳамчу фарзандони бепарвон замин.

Гильденстерн

Некбахтем аз он ки некбахттар нестем,
Куббачаи телпаки Фортуна нестем.

Ҳамлет

Локин пошнаи кафшаш ҳам нестед?

Розенкранц

На ину на он, шахзода.

Ҳамлет

Пас маскани шумо дар қарибни миёнаш
аст ё аз он поёнтар дар маркази лутфу эхсо-
наш?

Гильденстерн

Рост, мо дар вай чои назарногире ҷиғол
кардаем.

Ҳамлет

Назарногир, яъне дар аъзон ниҳони оли-
ҳаи толеъ—Фортуна? Ҳо, албатта. Ин аёл
аёли ҳочатбарор нест. Чӣ хабари нав?

Розенкранц

Ҳеҷ хабари нав нест, шахзода, чуз ин ки
дунё бошарафтар шудааст.

Ҳамлет

Пас охират наздик аст; фақат хабари нави
шумо дуруст нест. Иҷозат фармояд ботафсил-
тар аз шумо бипурсам: шумо ба Фортуна чӣ

гуноҳе карда будед, ки вай шуморо ба ин
чо, ба ин зиндон фиристодааст?

Г и л ь д е н с т е р н

Ба зиндон меғӯед, шаҳзода?

Х а м л е т

Дания зиндон аст.

Р о з е н к р а н ц

Пас тамоми ҷаҳон зиндон аст.

Х а м л е т

Ва зиндони олицаноб: кулфу занҷирҳо,
чоҳҳо, таҳхонаҳои бисъёре дорад ва Дания
ҳам яке аз зиндонҳои бадтарин аст.

Р о з е н к р а н ц

Ақидаи мо ин нест, шаҳзода.

Х а м л е т

Бале, дар назари шумо ин тавр нест; зе-
ро на бад ҳаст, на нек; ин фикр ҳама чизро
ҳамин тавр нишон медиҳад. Барои ман Дания
зиндон аст.

Р о з е н к р а н ц

Ин аз ҷоҳталабии шумост, ки Данияро ба-
роятон зиндон мегардонад; вай ба рӯҳи шумо
тангӣ мекунад.

Х а м л е т

Худоё, ман метавонистам дар пӯчоки чор-
мағз ҷо шаваму худамро подшоҳи ҷархи гар-

дун линдорам, ба шарте ки хобҳои бад наби-
нам.

Гильденстерн

Ҳаман хобҳо асли ҷоҳталабӣ мебошанд, зе-
ро шахси ҷоҳталаб худаш сояи хобу ҳаёле
беш нест.

Ҳамлет

Ва худӣ хоб ҳам сояе беш нест.

Розенкранц

Дуруст. Ба ақидан ман, ҷоҳталабӣ чунон
як чизи сабуки ҳавомонандест, ки аслан сояи
соя мебошад.

Ҳамлет

Пас гадоёни мо тан ҳастанд, подшоҳон ва
қаҳрамонони ҳавобаландашон — сояи гадо-
ён. Ба дарбор равем-чӣ? Зеро ман, ба фостӣ,
дигар маҷоли сухан рондан надорам.

Розенкранц ва Гильденстерн

Мо ба фармони шумоем.

Ҳамлет

Ин лозим нест. Ман шуморо бо хизматго-
рони дигарам баробар кардан намехоҳам,
зеро ки — ба шумо ҳамчун шахсони боша-
раф мегӯям — онҳо ба ман хеле бад хизмат
мекунанд. Аммо, агар ба роҳи дӯстӣ пеш ра-
вем, ман мехостам пурсам: «Шумо дар Эль-
синон чӣ кор мекунед?

Розенкранц

Мо ба зиёрати шумо омадаем, шахзода;
дигар хеч.

Хамлет

Дар бисоти мани гадо ҳатто миннатдорӣ
ҳам чизи камъёб аст; аммо ман аз шумо мин-
натдорам, ҳарчанд ки, дӯстони азиз, рӯсташ-
ро гӯям, миннатдории ман ба ним фулс ҳам
намеарзад. Ба шумо кас нафиристода бу-
данд? Бо хоҳиши худатон омадед? Зиёрати
ихтиёрӣ? Хӯш, бо ман самимӣ бошед. Хайр,
гуфтан гиред, охир.

Гильденстерн

Чӣ бояд гӯем, шахзода?

Хамлет

Чӣ ки хоҳед, аммо фақат дар ҳамин бора.
Ба шумо кас фиристодаанд. Дар чашмона-
тон як навъ аломати эътироф мебинам ва
ҳаёву ибои шумо на чандон устокорона аст,
ки ин аломатро рӯпӯш карда тавонад. Ман
медонам: шоҳи боқарам ва маликаи меҳрубон
ба шумо кас фиристодаанд.

Розенкранц

Бо чӣ мақсад, шахзода?

Хамлет

Ибро бояд шумо ба ман фаҳмонед. Аммо
хоҳиш мекунам—ба ҳаққи рафокатамон, ба
ҳаққи унсу улфати ҷавоннамон, ба ҳаққи
паймони муҳаббати безаволамон, ба хотири

он чи ки аз ин ҳам пурқимматтар аст ва нотики нағз метавонист онро ба шумо шояд оварад,—бо ман кушодгӯй ва ростқавл бошед. Шуморо чег занонда буданд ё на?

Розенкранц

(оҳиста ба Гильденстерн)

Ту чӣ мегӯӣ?

Хамлет

(ба як тараф)

Оре, ба ман аён шуд.—Агар маро дӯст доред, мункир нашавед.

Гильденстерн

Шаҳзода, моро чег занонда оварда буданд.

Хамлет

Ман сабабашро мегӯям; ба ин тариқ, дурандешини ман эътирофи шуморо аз байн мепарад ва аз асроратон пари коҳе ба пой шоҳу малика намерезад. Дар вақтҳои охир — сабабашро худам ҳам намедонам — ман хушхолни худро гум кардам, аз ҳаман шуглҳои одаткардам даст кашадам. Рӯхамро чунон як гароние тазъик мекунад, ки ин маъбади бошукӯҳ, яъне замин, ба ман ҳамчун як димоған беғиёҳе менамояд: ин паҳноӣ бетимсол, ҳаво, ин сатҳи хоки ба ин хубӣ густурда, ин сакфи боазамат, ки аз шуои заррин фурӯзон аст,—ҳама дар назарам ба ҷуз як бухори тирагуни пурмаразе нест. Инсон бо чи маҳорате сохта шудааст! Чи ақли оличаноӣ, ки қобилияти беинтиҳое дорад! Тарҳаш, ҳаракоташ чи андоза мӯъҷиз ва маънидор аст! Амалар

ҳамчун фаришта! Идрокаш мисли худоён!
Тирози ҷаҳон! Тоҷи махлуқот! Аммо ин ҷав-
хари хок ба ман чӣ лозим? Аз навъи башари
наринаву модина ҳеҷ яке ба ман хурраи на-
мебахшад, агарчи шумо бо лабҳандатон чи-
зи дигаре гуфтан мехоҳед.

Р о з е н к р а н ц

Ҳеҷ ҳамчуни хаёле надоштам.

Ҳ а м л е т

Пас чаро хандидед, вақте ман гуфтам: «аз
навъи башар ҳеҷ яке ба ман хурраи наме-
бахшад?»

Р о з е н к р а н ц

Хандиданам, шаҳзода, аз он буд, ки ба ди-
дам гузашт ки агар одамон ба шумо хурраи
намебахшида бошанд, пас шумо ба артистҳо
ҳам бо назари хунук нигоҳ хоҳед кард; мо
дар роҳи сафар аз ақиб онҳо расидем, онҳо
барои хизмат ба ҳамин сӯ равон буданд.

Ҳ а м л е т

Артисте, ки шоҳро бозӣ мекунад, меҳмони
дилхоҳи мо мешавад; ман эҳтироми аълоҳаз-
ратро бачо хоҳам овард. Баҳодурашон бигу-
зор бо сипару шамшер амал кунад. Оҳу воҳи
ошиқ бигузор беҳуда набошад; содда-муғам-
бир бигузор нақшаиро ба хушӣ адо намояд;
ширинкор бигузор онҳоеро, ки шушашон ки-
тиқдор аст, хандонад; маъшуқа бигузор ҳар
чи дар дил дорад, озодона баён кунад ва дар
ин маврид шери сафед агар лангад ҳам зарар
надорад. Чӣ гуна артистҳоянд онҳо?

Розенкранц

Ҳамон артистҳои пойтахт, трагикҳо; шумо бознашонро писандида будед.

Ҳамлет

Чӣ шуд ки онҳо мусофират ихтиёр кардаанд? Муқим будан ҳам аз барои шӯҳрат ва ҳам аз вачҳи даромад барояшон беҳтар буд.

Розенкранц

Ба гумонам, мушкилоти онҳо аз навигариҳои охирин¹ сар задааст.

Ҳамлет

Оё онҳоро мисли ҳамон вақте ки ман дар шаҳр будам, эҳтиром мекунанд? Мисли онвақта тамошобинон бисъёр меоянд?

Розенкранц

Рост гӯям, ҳозир он тавр не.

Ҳамлет

Чаро? Магар ҳунари онҳо занг баста истодааст?

Розенкранц

Не, саъю кӯшиши онҳо мисли пештара аст; аммо дар он ҷо як села бачаҳо,² шохин-

¹ Киноя аз ҳаёти театрҳои Лондон. Дар ҳудуди асрҳои XVI—XVII труппаҳои артистҳои иборат аз писарбачагон шӯҳрати калоне пайдо карда буд, ки бо труппаҳои артистони калонсол рақобати бомуваффақият мебуд. Розенкранц дар поёнтар дар ҳамин хусус гап мезанад.

² Труппаи писарбачагоне, ки аксарашон сарояндагони ибодатхонаи подшоҳӣ буданд ва он труппа дар театре бозӣ мекард.

чӯчаҳо баромадаанд, ки аз даркориаш ба-
ландтар фаръёд мекашанд, бинобар ин тамо-
шобинон ба онҳо саҳт карсак мезананд. Хо-
зир онҳо мӯд шудаанд ва театрро оддӣ аст
гуфта чунон наҳ мезананд, ки бисёр шамшер-
дорон аз пати қози кулоҳҳои шохинчӯчаҳо
тарсида базӯр ба театр мераванд.

Х а м л е т

Бачаҳо? Пас маоши онҳоро кӣ медиҳад?
Ба музди корашон чӣ мегиранд? Ё худ онҳо
ба касбашон то вақте машғул хоҳанд шуд,
ки суруд хонда метавонанд? Агар онҳо баъди
калон шудан касби беҳтаре ёфта натавонанд,
артистони оддӣ шуда мемонанд, оё дар он
вақт намегӯянд, ки нависандагонашон мероси
онҳоро масхара карда, ба онҳо зарар расон-
даанд.

Р о з е н к р а н ц

Росташ, аз ҳар ду тараф ҳам ҳаёхун зиё-
де сар зад ва халқ айб намешуморад онҳоро
ба ҷанҷолу кашмакаш барангезад. Вақте ҳам
шудааст, ки агар дар диалогҳои пьеса муноқи-
шаи нависанда ва артист то ба мушгу хекир-
так нарасад¹, ба пьеса ҳаққи қалам намедо-
даанд.

Х а м л е т

Наход?

¹ Яъне, агар муаллифи пьеса ва артист диалогҳои сахнавиро бо ҳучумҳои мубоҳисавии зидди рақибони худашон пур наkunанд. Киноя аз «ҷанги театрҳо», ки дар Лондон дар ҳудуди асрҳои XVI—XVII ба амал меомад.

Гильденстерн

Хо, чи бисъёр асабҳо вайрон шуданд.

Хамлет

Пас инони хукмрониро бачагон ба даст гирифтаанд?

Розенкранц

Бале, шахзода, гирифтаанд; Геркулесро ҳам қатин бораиш¹.

Хамлет

Ба ин ҳайрон шудан ҳам лозим нест. Гиред амаки ман—шоҳи Данияро ва онҳоеро ки ба вай дар зиндагии падарам бо чашми тамасхур менигаристанд: имрӯз онҳо сурати миниатюрии амакамо ба бист, чихил, панҷоҳ ва сад дукат меҳаранд. Шайтон занад, дар ин табдилот як чизи фавқуттабае ҳаст, ки файласуфҳо метавонистанд онро кашф кунанд.

(Садои карнай).

Гильденстерн

Инак артистҳо ҳам омаданд.

Хамлет

Цанобон, хушем ки ба Эльсинор омадед. Хушӣ чуфти иззату навозиш аст, иҷозат фармоям шуморо бо ҳамин шева табрик намоям, вагарна муомилан хуши ман бо артистҳо ба назаратон нисбат ба муомилан ман бо шумо

¹ Дар лавҳаи болон театри «Глсбус», ки дар вай пьесаҳои Шекспирро бозӣ мекарданд, тасвири Геркулес буд, ки осмонро бар кифташ бардошта меистод.

хуштар хоҳад намуд. Аз дидоратон шодам;
аммо амак-падар ва янга-модари ман хато
мекунанд.

Гильденстерн
Чӣ гуна, шаҳзодаи азиз?

Ҳамлет

Ман фақат дар боди норд-норд-вест чин-
нӣ мешавам; вақте бод аз ҷануб мевазад, шо-
ҳинро аз лаклак фарқ карда метавонам.

Полоний медарояд.

Полоний

Шод бошед, ҷанобон!

Ҳамлет

Гӯш андозед, Гильденстерн,—шумо ҳам,—
ба ду гӯш шунавед—дуятон: ин кӯдаки ка-
лонсоле, ки мебинед, ҳанӯз йӯргак аст.

Розенкранц

Балки дуввумбора йӯргак шуда бошад?
Охир, мегӯянд ки пирон ду карат йӯргаканд.

Ҳамлет

Ба шумо пешгӯӣ мекунам ки вай ба ман
хабари артистҳоро овардааст; ана мебинед.
(Ба Полоний) Ҳақ ба ҷониби шумост, ҷаноб.
Пагоҳии душанбе. Дуруст, воқеан ҳамин тавр
буд.

Полоний

Волоҳазрат, ман ба шумо хабари нав...

Х а м л е т

«Волоҳазрат, ба шумо хабари нав. Замо-
не ки Росций¹ дар Рим артист буд»...

П о л о н и й

Шаҳзода, артистҳо омаданд.

Х а м л е т

Киш, киш!

П о л о н и й

Қасам ба шарафам...

Х а м л е т

«Ҳар як ба харе савор омад»²

П о л о н и й

Беҳтарин артистҳои ҷаҳон, бозигарони на-
монҳои фочивӣ, мазҳакӣ, таърихӣ, пасто-
ралӣ, пастораль-мазҳакӣ, пасторалӣ-таърихӣ,
таърихӣ-фочивӣ, фочиа-мазҳака-пастораль-
таърихӣ дар сахнаҳои номуайян ва аз дoston-
ҳои номахдуд; барояшон фочиаҳои Сенека³
чандон душвор ва мазҳакаҳои Плавт⁴ он қа-

¹ Квант Росций Гал — артисти машҳури Рими ас-
ри I пеш аз солшумории мо.

² Зоҳиран, ин мисраъ аз кадом як достоне иқти-
бос шудааст.

³ Файласуф ва нависандаи Рим дар асри II сол-
шумории мо ва муаллифи фочиаҳост, ки дар замо-
ни Шекспир қимати баланд ёфта буданд.

⁴ Нависандаи асри III-II Рим — пеш аз солшумо-
рии мо ва муаллифи мазҳакаҳост, ки дар замони
Шекспир намоиш дода мешуданд.

дар осон нестанд. Ягона артистҳое мебошанд,
ки ҳам рольҳои навишта ва ҳам озодро бозӣ
мекунанд.

Х а м л е т

Э Иеффай—қозии Исроил, чӣ давлате дош-
тӣ ту!

П о л о н и й

Чӣ давлате доштӣ, шаҳзода?

Х а м л е т

Ваҳ, «Ягона духтаре дошт,
Беҳад азизаш медошт»

П о л о н и й

(ба як тараф)

Фикру зикраш духтари ман.

Х а м л е т

Магар ин тавр нест, Иеффай пир?

П о л о н и й

Агар шумо, шаҳзода, маро Иеффай мено-
мида бошед, пас ман духтаре дорам, ки беҳад
азизаш медорам.

Х а м л е т

Не, аз он пас ин намеояд.

П о л о н и й

Пас чӣ меояд, шаҳзода?

Х а м л е т

Ин меояд:

«Аммо толеаш натофт»

Он тарафашро худатон медонед:

«Арзанда домод наёфт»

Боқимондаашро байти аввали ин таронаи порсоёна ба шумо баён хоҳад кард, зеро—ана бубинед—дуздони ақли ман омаданд.

Чор ё панҷ нафар артист медароянд.

Хуш омадед, чанобон; ҳамаатон хуш омадед.—Хушам ки туро ба саломат мебинам.—Хуш омадед, дӯстони азиз!—Ҳо, ошнои дери-нан ман! Аз бозе ки ман туро охирин бор дидам, рӯят пӯпак баровардааст-ку; ё ту ба Дания барои он омадӣ ки мардум бубинанд, ки ту аз ман бартарӣ?—Ваҳ, ман чӣ мебинам, хоними барнои ман¹. Қасам ба олиҳаи осмон, бонуи нозанин назар ба он ки ман охирин бор дида будамашон, як қадри пошна ба осмон наздиктар шудаанд. Аз худо мехоҳам ки обгинаи овозатон мисли тангаи тиллоии аз кор афтода накафида бошад.—Чанобон, ҳамаатон хуш омадед. Мо ҳамчун бозу шоҳинҳои Франция ба ҳар ҷи пеш ояд, дармеафтем. Биёед якбора монолог шунавем. Ку як намунаи санъататонро нишон диҳед, ку як монологи пурэхтирос хонед.

А р т и с т и я к у м

Чӣ гуна монолог, шахзодани меҳрубон?

¹ Дар замони Шекспир рольҳои занонро писарба-чагонӣ махсуси таълимгирифта бозӣ мекарданд.

Ҳ а м л е т

Як бор монолог хонданатро шунида будам, аммо он монолог дигар бозӣ карда нашуд; шуда бошад ҳам, беш аз як бор набуд, зеро—ба ёдам ҳаст—пъеса ба тамошобинон хуш наёмада буд; ва барои бештариини мардум ҳамчун тухми моҳии русӣ дастнорас буд, аммо чунон ки ман ва дигар касоне ки дар ингуна корҳо муҳожимаашон пурсадотар аст, дарк кардаем,—як пъесаи аъло, тартиби сахнаҳояш нағз, банду басташ оддӣ ва моҳирона буд. Ёд дорам, кадом касе гуфта буд, ки масолеҳи ашъораш на онгуна аст ки мазмунашро ширин кунад ва нутқаш аз таркибҳое ки тумтароқии услуби муаллифро нишон медода бошанд, холист ва ин шеваро вай солим, дилписанд, хушоянд ва басо зеботар аз зинату зевар номида буд. Як монологи онро ман махсусан дӯст медоштам, ки иборат аз ҳикояи Эней¹ ба Дидона² буд; хусусан чое ки Эней аз кушта шудани Приам³ сухан меронад, дилангез аст. Агар он монолог ба ёдатон бошад, аз ҳамин мисрааш сар кунед,—ҳозир ба хотир меорам:

Пирра омад, бар фарози кулоҳаш
думи асп; ҳарбааш чун андешааш

¹ Қаҳрамони Троя, ки падараш Анхизро пуштора карда аз Трояи оташгирифта гурехт ва баъд бо якчанд нафар ҳамроҳонаш дар баҳр шинокунон ба як кишвари дур расида дар он ҷо подшоҳии наве барпо кард.

² Маликаи Карфаген аст, ки Эней вақти шино карданааш дар баҳр ба вай паноҳ бурда буд.

³ Шоҳи Троя.

Сиёху сиёхтар з-он шабе ки ў
 дар пушти аспи ваҳшӣ хобида буд.
 Даҳшатангез ваҷоҳате! Бар рӯяш
 нақшу хатҳои миной кашида;
 саропояш рангин аз хуни мардон,
 ҷавонон, занон, духтарон; хушкида
 хунҳо аз шӯълаи гудозандаи
 офтоби тобистон; ва он шӯълаҳо
 ба болон он майдони шоҳкушӣ
 резон ҳамчун лаънати офаридгор.
 Пирраро аз оташи хашму ситез
 Ҷисму ҷону мағзи сар сӯзон; ду ҷашм
 ҳамчу ду ҷиққони барҷаста аз ҷо,—
 мешитобад вай ба кини Приамшоҳ».

Давом диҳед.

П о л о н и й

Ба худо ки нағз хондед, шаҳзода: бурро ва
 аъло, бо эҳсосоти амиқ.

А р т и с т и я к у м

«Ёфт ўро. Приамшоҳ бо юнониён
 гарми ҷанг буд; шамшери куҳансолар
 дар ҷавлон: сар мезанад, хун мерезад.
 Пирра ларзу ларзону шитобон рафт
 ба ҷанги нобаробар ба сӯи ў.
 Кашид шамшери хуни бар сари шоҳ.
 Приам аз ҳайбати шамшераш ғалтид.
 Шаҳри оташгирифтаи Троя
 гӯё он шамшери барафроштаро
 дида, ҳам кард сари фурӯзонашро
 барои таслим. Дар он лаҳза Пирра
 гулдур-гулдур садон гӯшхароши
 фурӯ ғалтидани қалъаро шунид;

шамшери кашида бар сари Пѣриам
дар ҳаво муаллақ монд: бадкин Пирра
шах шуд дар қояш ҳамчун як ҳайкали
сангини хунхорӣ, мабхуту қарахт.
Лекин оё надидаӣ, дар осмон
як сукуте ҳукмрон аст пеш аз тӯфон,
замин ҳамчун мурда сокиту ҳомӯш,
абр аз қунбиш монда, шамол бесадо,
валекин якбора меҷаҳад барқе;
ғулғули раъди даҳшатангез он дам
метарконад фазои беқаронро.
Ҳамин тавр Пирра ҳам баъд аз тааммул
қинааш қушиду ба қунбиш омад;
фурӯ шуд, зарбе зад теги хуинаш
бар сари шоҳи Троя,— гӯё ин ки
он буд болған деви якҷашмае
ки зад бар синан зирехпӯши Марг».

П о л о н и й

Ин бисъёр дароз аст.

Ҳ а м л е т

Ин мӯҳтоҷи қайҷии сартарош аст, чунон ки
риши шумо ҳам.— Хоҳиш мекунам, давом би-
деҳ. (*Полонийро нишон дода*) Вай таронаи
рақс ё ки ягон ҳикояи қитиқоварро лозим до-
рад, вагарна хобаш мебарад. Давом деҳ, ба
Гекуба¹ гузар.

А р т и с т и я к у м

«Маликаи фалакзада Гекуба...».

¹ Зани шоҳи Троя — Гекуба дар ҷанги Троя ҳа-
ман фарзандонаш ҳалок шуданд; шавҳараш ва дух-
тараш Поликсенаро дар пешни ҷашми вай куштанд.

Ҳамлет

«Маликаи фалакзада»?

Полоний

Нағз, «Маликаи фалакзада» — нағз гуфта-
анд.

Артисти якум

«...Давид пойлучу сарлуч, сели ашкаш
метавонист сӯхторро хомӯш кунад.

Бар сари хусравӣ латтапорае
баста; дар тарсу ваҳму парешонӣ
бар шиками аз бачазои табоҳ
таштаи худ рӯйҷоеро кашида
гурезон буд ошуфта, хору забун.
Ҳар кас дид ҳоли ӯро, ба тақдир
ҳазор лаънат хонд бо забони захрбор.
Пирра лаззат бурда аз кори хунин,
дар пеши чашми зан тани шӯяшро
пора-пора мекард бо шамшерӣ тез.
Фаръеди ҷонгудози зан дар он дам
оташ бар сини худоен афканд.

Полоний

Бубинед, чехрааш дигаргун шуд, дар чаш-
монаш аниқ халқа зад.—Хайр, бас кунед.

Ҳамлет

Хуб, давомашро баъд ба ман мефонӣ. (Ба
Полоний) Ҷаноб, чӣ мешавад ки тараддуде
кунед, то артистҳо ба хубӣ ҷойгир шаванд. Би-
гузор инҳоро хуш қабул кунанд, зеро инҳо
вақоеънома ва тафсири мухтасари ин аср
мебошанд. Агар баъди мурданатон ба санги

мазори шумо лавҳаи баде нависанд, ин беҳтар аз он аст ки дар зиндагнатон инҳо аз шумо гиламанд шаванд.

П о л о н и й

Шаҳзода, ман бо инҳо муносиби хизматашон рафтор мекунам.

Х а м л е т

Бе қилуқол, ҷаноб, беҳтар қабул кунед! Агар бо ҳама кас муносиби хизматаш рафтор кунем, кадом одам аз тозиёна наҷот меёбад? Инҳоро мувофиқи иззату шарафи худатон қабул кунед. Инҳо ҳар қадар камтар лоиқи ин навъ қабул бошанд, шӯҳрати одамгарии шумо ҳамон қадар зиёд хоҳад буд. Мушояат кунед инҳоро.

П о л о н и й

Биравем, ҷанобон.

Х а м л е т

Бо вай биравед, дӯстон. Фардо тамошо нишон медиҳем.

П о л о н и й ва ҳамаи артистҳо гайр
аз артисти якум мераванд.

Ба ман нигаред, дӯсти дерин, оё шумо метавонед «Қатли Гонзаго»-ро бозӣ кунед?

А р т и с т и я к у м

Бале, шаҳзода

Х а м л е т

Мо инро фардо бегоҳӣ намоиш медиҳем.
Ман мехоҳам фардо дувоздах ё шонздах сат-
ри нав навишта ба он илова кунам; оё шумо
онро ёд карда метавонед? Метавонед?

А р т и с т и я к у м

Бале, шаҳзода.

Х а м л е т

Бисёр хуб. Бо ин чаноб равон шавед; аммо
ба вай нахандед. Ҳо!

А р т и с т и я к у м м е р а в а д.

Дӯстони азиз, ман то бегоҳӣ бо шумо хайр-
бод мекунам; хушам ки шуморо дар Эльси-
нор мебинам.

Р о з е н к р а н ц

Марҳамати шумо зиёд, шаҳзодаи азиз.

Х а м л е т

Худо ҳофиз!

Р о з е н к р а н ц в а Г и л ь д е н с т е р н м е р а в а н д.

Инак ман танҳо мондам.

Оҳ, ман чи андоза ҳақирам, ночиз!

Магар шарм нест ин ки ҳамин як артист

Бо ҳаёлеву эҳсосоти сунӣ

рӯхи худро ба авчи таманнояш

баланд кард. Чашмонаш тар, дар чехра

ғам,

фушурда овозаш; қиёфаи ӯ

тарҷумони таманнову омолаш

Аз чӣ? Аз боиси Гекуба магар?
 Қист Гекуба? Қӣ мешавад Гекуба
 ба ин артист? Қӣ мешавад ин ба вай?
 Фигон кардан аз боиси ӯ чарост?
 Чихо мекард, агар вай монанди ман
 алам дар дил медошт? Дар оби дида
 фарқ мекард сахнаро! Оташ меафканд
 бар дилҳо бо гуфтори шӯълабораши.
 Ба даҳшат меовард бегуноҳонро;
 Маҳви ҳайрат мекард беҳабаронро;
 фарқи ваҳшат мекард гӯшу чашмонро.
 Аммо ман, мани кунди даҳаняла,
 сустирода, камчуръат ва бегурда,
 ки бегонаам гӯё аз ҳаққи худ,
 юҷизам аз гуфтор. Намаставонам
 ҳатто даъвои хуни падар кунам,
 ки номардона риштаи умрашро
 гусистанду чунин бе нангу номус
 тасарруф намуданд молу мулкашро.
 Ё ман тарсуям? Қӣ ба ман хоҳад гуфт:
 «Нокас?» Қӣ бар сарам санге хоҳад зад?
 Қӣ ришам канда бар рӯи бешармам
 хоҳад зад? Қӣ аз биннам кашида
 нафрат хоҳад хонд бар мани бешараф?
 Қӣ заҳри нафрину таъну маломат
 бар даҳону гулӯи ман хоҳад рехт?
 ۞ Қӣ якум? Дуввум қӣ? Ҳо-ҳо! Ман тоқат
 мекардам ба ин нафрату тамаохур.
 Охир, гурдаам гурдан кафтар аст—
 безарда: аз бадӣ намекунам қаҳр,
 вагарна мурдан нобакоронро
 ба лошахӯрҳо мехӯронидам ман.
 Нобакор, дарранда, фосик, аҳшикан!
 Интиқом!... Валлоҳ ки ман хари лангам:
 Охир ман, фарзанди падари мактул,

к-интиком мефармоядам ҳам замин,
ҳам оомон,—ҳамчун дайдуҳон беор
бо суҳан тасалли медиҳам худро;
машки дашномдихӣ мекунам ҳамчун
канизакҳои зарфшӯю чомашӯӣ.

Алҳазар! Ба кор, эй мағзи сар! Амал!
Мешунидам ки гоҳо ҷинойткор
дар театрҳо аз таъсири бозӣ
дилошуфтаву музтарибҳол гашта
ҷинойтҳояшро эълон мекардааст.
Ғарчи одамкушӣ гунгу хомӯш аст,
лек забонаш гӯест. Ман ба артистҳо
як намоиш мефармоям ки дар он
амӯям марги Ҳамлетро бубинад.
Дида медӯзам ман ба дидахояш,
медароям даруни дилаш: даме
ки ларзид андаке,—амал хоҳам кард.
Он шабаҳ ки бар ман зоҳир гашт, шояд
иблисе буд. Иблис метавонад, ки
дар шамоили дӯст ба ҷилва ояд.
Ман ки печидаам ба ранҷу алам—
ва иблис ҳоким аст бар ин кайфият—
балки вай маро сӯи ҳалокат
рахбар аст. Такъягоҳ лозим аст маро.
Тамошо дом аст, дом аз барои шох,
дармемонад дар ин дом вичдони шох.

(Меравад)

ПАРДАИ III

Саҳнаи 1

Хонае дар қаср.

Шох, малика, Полоний, Офелия,
Розенкранц ва Гильденстерн мебароянд.

Ш о ҳ

Чаро вай оташи ин фитнаро, ки
қарору ороми дилашро бурда
ба вартаи ҳалокаташ мекашад,
доман мезанад, оё нафаҳмидед?

Р о з е н к р а н ц

«Хотирам парешон» мегӯяд, аммо
сабаб чист ҳеҷ гуфтан намехоҳад ӯ.

Г и л ь д е н с т е р н

Пурсем-меранцанд. Бо гуфтори мубҳам
сафасатта хонда, дум ба даст надода,
аз пурсу посух мегурезад доим.

М а л и к а

Шуморо чӣ гуна пазиroy кард?

Р о з е н к р а н ц

Бо ниҳояти лутфу меҳрубонӣ.

Г и л ь д е н с т е р н

Аммо хеле бемайл ва бо малолат.

Р о з е н к р а н ц

Қам мепурсад, валекин озодона
сӯҳбат мекунад.

М а л и к а

Оё шумо ӯро
даъват ба тафреҳу дилхушӣ кардед?

Р о з е н к р а н ц

Мо дар роҳ ба як дастан артистҳо
вохӯрдем; ва пас инро гуфтем ба вай.

Гӯё хурсанд шуд. Онҳо дар ҳамин ҷо;
Зохиран, имрӯз онҳо барои вай
бояд бозӣ кунанд.

П о л о н и й

Оре, дуруст аст,
Вай тавассути ман хоҳиш мекунад:
Ҳазарот ҳам лутфан ба ин тамошо
ташриф оваранд.

Ш о х

Хуб, бо камоли майл;
Хушам ки вай ба ин чиз майле дорад.—
Шумо шавки ӯро ба дилхушиҳо
зиёда кунед.

Р о з е н к р а н ц

Оре, аълоҳазрат.

Розенкранц ва Гильденстерн мераванд.

Ш о х

Шумо ҳам, Гертрудаи азизам,
иморо танҳо гузоред. Мо ба шахзода
кас фиристодем, то ки ӯ дар ин ҷо,
гӯё ки банохост, бо Офелия
рӯ ба рӯ ояд. Мо бо падари вай
ҷосусонем ба ҳақ: дар ин наздики
истода, номаълумак мулоқоти
онҳоро мебинем, то ташхис диҳем
аз рафтори шахзода ин ки оё
сӯзи инк дорад ӯ ё чиз дигар.

М а л и к а

Фармон мебарам.—Нозанин Офелия,
кош чамоли оламорои шумо

боиси чунуни шахзода бошад.
Кош хусни адои шумо ба Ҳамлет
тавфике бубахшад ва шарофати
ҳардуи шуморо зиёда кунад.

О ф е л и я

Кошкӣ!

М а л и к а меравад.

П о л о н и й

Ту гардиш кун ин чо, Офелия,
Шоҳам, пинҳон шавем *(ба Офелия)*.
Ту гардишкунон
бихон ин китобро: бигзор дар хилват
ҳамдами ту бошад. Ҳама ҳамин тавр
мекунанд: охир, маълум ва равшан аст
ки бо рӯи ҳалиму камтаринӣ
метавон шайтонро ҳам ба дини худ
даровард.

Ш о ҳ

(ба як тараф)

Оре, оре, ҳақ асту рост!
Тоziёна зад вай ба вичдони ман!
Рӯи фоҳиша бо ғозаву сурма,
бо он хусни сунъии хунук чандон
нафратангез нест ки чинояти ман
дар партави ин гуфтори Полоний.
Оҳ, замони ноҳинҷор!

П о л о н и й

Шарфай по!
Меравем, аълоҳазрат, ба камингоҳ.

Шоҳ ва Полоний мераванд,
Хамлет медарояд.

Х а м л е т

Савол ин аст: будан ё набудан?
Бимирам ё зиям?—Инак муаммо.
Чӣ бошад хулки хуш? Оё таҳаммул
ба зарби теги қиёмат? Ё ки нисъён
Ба зидди сели бедоду ситамҳо?
Ба ҷанг оё бубандам роҳи ин сел?
Ачал ҳоб аст. Оре, нест ҷуз ҳоб;
Ба хуфтан ҳатм мегардад ба як бор
ҳама дарду аламҳо, ранҷу озор.
Гузинам маргро? Ҳоби абадро?
Вале гӯянд, одам баъди мурдан
Парешон ҳоб мебинад. Чӣ ҳобе?
Саволи бечавоб ин аст. Одам
ба ваҳм аст аз ачал в-аз оқибатҳои.
Ҷаҳони оқибат—торикӯ маҷҳул,
ҷаҳони бимноқ аст, ҳавлангез,
ки касро бозгаште нест аз вай;
башарро он тараф майли сафар нест.
Вагарна кас ҷаро бояд таҳаммул
кунад бар ҷақру ҳорӣ, ранҷу кулфат,
ба зарби калтаки даврони бераҳм,
ба ҷабри ҷобирон, ҳаҷви ҳабисон,
ба дарди ишқи поки ҳоргашта,
тамасхурҳои аҳли қибру нихват,
риё, ноодамӣ, тӯҳмат ба хизмат,
ҳақорат, носипосӣ, фитна, ғайбат?
Ва ҳол он ки ба як зарби ҳамин тег
тавон ин зиндагӣ аз беҳ барканд!
Зи андеша бикоҳад ҷуръати мо,
шавад ноустувор азму ирода,
амал ботил шавад... О ваҳ, Офелия?

Дуо кун, эй фаришта, то худованд
гуноҳамро бубахшад.

О ф е л и я

Салом, шахзода!

Чи гуна буд имрӯз кайфу ҳолатон?

Х а м л е т

Ташаккур; нағз буд, нағз, хеле ҳам буд нағз.

О ф е л и я

Шахзода, тӯҳфае дорам аз шумо.

Қайҳо боз меҳостам ки онро ба шумо
пас гардонам. Қабул фармояд аз ман.

Х а м л е т

Ман? На. Ҳеҷ тӯҳфае намодаам ман.

О ф е л и я

Не, шахзода, як тӯҳфа дода будед;

Суханҳо гуфта будед чунон ширин

Қ-аз онҳо тӯҳфа қиматтар гашта буд.

Лекин ширинии онҳо адо шуд.

Бигиред: тӯҳфа арзише надорад,

Вақте ошиқ дигар дӯст намедорад.

Х а м л е т

Ҳо! Хушқирдор, некукор ҳастед шумо?

О ф е л и я

Л а б б а й ?

Х а м л е т

Зебо ҳастед?

О ф е л и я

Волоҳазрат чӣ гуфтан мехоҳанд?

Х а м л е т

Гуфтан мехоҳам ки агар шумо некӯкор бошед, накӯкорнатон набояд мусоҳиби зебоиятон бошад.

О ф е л и я

Магар зебой бехтар аз некӯкорӣ ҳамдаме дорад, шахзода?

Х а м л е т

Бале, дуруст аст; зеро қувваи зебой ба некӯкорӣ сифати даллагӣ мебахшад, ба ҷои он ки қувваи некӯкорӣ зебоиро ба тимсоли худаш табдил диҳад. Пештар ман шуморо дӯст медоштам.

О ф е л и я

Оре, шахзода; ман ҳақ доштам ба ин бовар кунам.

Х а м л е т

Бечо бовар мекардед, зеро мо некӯкорию ба танан кӯҳнаамон ҳар кадар пайванд кунем ҳам, боз вай чудо шуда меистад; ман шуморо дӯст намедоштам.

О ф е л и я

Ман боз ҳам бештар фиреб хӯрда будаам.

Х а м л е т

Ба монастырь бирав. Чӣ лозим ки ту насли гунаҳкоронро зиёд кунӣ? Худи ман, гуф-

тан мумкин, бошараф ҳастам, бо вучуди ин ман метавонистам ба ҳудам чунон айбҳое монан ки аз модар зонда нашуданам беҳтар буд; ман бисъёр мағрур, бадкунна, ҷоҳпараст ҳастам. Он қадар айбу гуноҳҳо омодаи хизмати мананд ки барои андеша кардан дар бораи онҳо фикрам, барои тасвири онҳо ҳаёлотам ва барои ба амал овардани онҳо вақтам кифоя намекунад. Чӣ хоҷат ки монанди ман ҷавонон дар байни замину осмон ҷӯлида гарданд? Ҳамаи мо фиребгарони ислоҳнопазирем; ба ҳеч кадоми мо бовар нақун. Бирав ба монастырь, Падаратон кучост?

О ф е л и я

Дар хона, шахзода.

Х а м л е т

Бигзор дараширо қулф зананд, то ки вай аблаҳнаширо фақат дар хонаи худаш кунад. Хайр.

О ф е л и я

Эй худои бахшоянда, ба вай мадад кун!

Х а м л е т

Агар ту шавҳар кунӣ, ман ба ҷиҳози ту ин навь як офатеро медиҳам: ту хоҳ мисли ях мусаффо ва хоҳ чун барф покиза бошӣ, аз тӯҳмат наҷот нахоҳӣ ёфт. Ба монастырь бирав. Хайр. Ё ки агар хатман шавҳар кардан хоҳӣ, ба ахмак бирас. Зеро оқилон медонанд ки шумо аз онҳо ҷи гуна девҳои одамсурате месозед. Зудтар ба монастырь бирав. Хайр.

О ф е л и я

Эй қувваҳон осмонӣ, ба вай шифо бахшед!

Х а м л е т

Суратгарию рангмоли шуморо ҳам шунидам. Худо ба шумо як рӯй додааст, шумо барон худ боз рӯи дигар месозед. Шумо раксчаҳо мекунед, дик-дик хез мезанед, чаҳ-чаҳ мекунед, ба чонварони худ лақабҳо медиҳед ва бадхулқии худатонро беҳабарӣ ба қалам медиҳед. Бас аст, ман дилгир шудам; ин маро девона мекунад. Ман мегӯям, дар мо дигар никоҳу издивоҷ намешавад; онҳое ки издивоҷ кардаанд, ба истиқнои як нафар, ҳамаашон умр хоҳанд дид; дигарон ҳамон тавр ки ҳастанд, боқӣ мемонанд. Ба монастырь!

(Меравад)

О ф е л и я

Оҳ, чи ақли расое хароб шудааст!
Нигоҳаш бузургворона, забонаш
олимона, шамшераш фотехона!
Сиккаи латофат, ойнаи завк,
тимсоли хубӣ—яксар табоҳ шудааст!
Мани шӯрбахту номуроду ҳакир,
Ки боре шахди савганди ишкро
чашида будам, инак мебинам ки
он ақли тавоно чун зангӯлан
кафида садон хафифу дурушт
мебарорад имрӯз. Он чавонии
шукуфон аз боди ҳазъён пажмурдаст.
Онро дида будам ман, акнун инро
чӣ гуна бубинам ва токат кунам!
Шоҳ ва Полоний бармегарданд.

Ш о х

Ишк? На, фикру андешаи шахзода
Ин нест. Гарчи нутқаш бесарунӯт аст,
аммо ҳазъи девонагӣ ҳам нест.
Ғаме, маъюсие дорад ӯ ба дил.
Метарсам, мабодо аз тухми ин ғам
чӯчаи офате сар бароварад.
Ба дафъи офат ман қарор додам ки
вай зуд ба Англия равон шавад,
хирочи нарӯидаро рӯёнад.
Сафар бо киштӣ, табдили манзара,
Қишвари нав шояд дилкушо ояд
барояш. Вагарна аз хаёлот
ғамангез мағзи сар хароб мегардад.
Ту ба ин чӣ мегӯӣ?

П о л о н и й

Хуб аст, шоҳам.
Лек ба фикрам, ибтидою иллати
ин ғаму маъюсӣ ишқи ноком аст.—
Хӯш, Офелия? Мо сӯҳбати шуморо
шунидем; аз шахзода сухан нарон.—
Шоҳам, амри шумо дуруст аст. Бигзор
малика дили шахзодаро фаҳманд;
Ҳам рӯирост гап зананд. Рухсат фармояд
гӯш андозам ман. Вай агар саркаши
кунад, ронедаш ба Англия, ё ки
ба зиндон андозед бо амри оӣ.

Ш о х

Хирадро девонагӣ офат аст,
Девона мӯхточи назорат аст.

(Мераванд)

Саҳнаи 2

Зале дар каср.

Ҳамлет ва артистҳо медароянд.

Ҳамлет

Марҳамат, чи тавре ки ман ба шумо хондам, равону сабук бихонед; аммо агар шумо монанди бисъёр артистҳои дигар арроҷ занед, ин барои ман ҳамон қадар хушоянд мебуд, ки ба масал сатрҳои маро як нафар чорчӣ хонад. Хаворо ҳам ана ин тавр арра накунад; дар ҳама ҳол эътидолро нигоҳ доред; дар селу тугъёни ҳиссиёт, ё ки гӯем, дар тӯфону гирдбоди эҳтиросот шумо бояд ҳадду андозаро омӯzed ва риоя кунед, ки вай ба эҳтиросот нармай мебахшад. Хайҳот, рӯҳи ман ба изтироб меояд, вакте мешунавам чи тавр як мардаки тануманду мӯйпахмоқ эҳтиросотро пора-пора ва ҳатто реза-реза мекунад ва дили аҳли партерро¹, ки аксаран ғайр аз пантомими мубҳам ва ғалоғула коре аз дасташон намеояд, ба шӯру ошӯб меандозад. Ман ин гуна артистҳоро, ки меҳоханд аз Термагант² ҳам гузаронанд, хуб мекӯфтам; онҳо Иродро³ пӯст мекартоёнанд.

Артисти якум

Ман зоминам, ки ба гуфтан шумо амал хоҳам кард.

¹ Дар замони Шекспир тамошобинони дар партер чойгирифта рост менстоданд ва чойҳои партер аз ҳама арзонтар буданд.

² Дар тарона ва пьесаҳои асрҳои миёна худон бераҳм.

³ Подшоҳе будааст, ки худро ба куштан фармудааст.

Ҳ а м л е т

Аммо чандон сустҳаракат ҳам набошад; бигузор фаҳму идрокатон насихатгари шумо бошад. Ҳаракатро бо сухан ва суханро бо ҳаракат мутобиқ созед. Алалхусус диққат кунед ки бозитон аз табиати одди башарӣ берун набарояд. Зеро ҳар чизе ки бо муболиға-ву муҳобот аст, хилофи вазифаи нақшбозӣ мебошад ва мақсади нақшабозӣ пеш ҳам, ҳозир ҳам як навъ оинадорӣ дар пеши рӯи табиат аст: ба такаббур симои такаббурро, ба ҳар давр ва ба ҳар табақаи ҷамъият монандаш ва нақшаи ӯро бояд нишон диҳад. Агар бозӣ аз ин ҳад таҷовуз кунад ё ба он ноил нашавад, вай гарчанде ҷохилро хандонад ҳам, нуктасанҷро норозӣ мекунад ва ҳол он ки мулоҳизаи одами нуктасанҷ, чунон ки худатон ҳам тасдиқ хоҳед кард, бояд ба вазну эътибор аз мулоҳизаи як ҷамоа тамошобинони дигар зиёдтар бошад. Ох, артистҳое ҳастанд ва ман бозини онҳоро дидаам ва таърифи зиёди дигаронро дар ҳаққашон шунидаам,—артистҳое ҳастанд ки,—ба суханам айб намонед,—бо рафтору ғирдор на ба исавиён монанд ҳастанд ва на ба бединон, ҳатто умуман ба одамизод монанд нестанд, онҳо чунон қарашмаҳо мекарданд ва уллос мезаданд, ки ҳаёл мекардам мабодо онҳоро ягон шоғирди белаёқати табиат ин тавр бад сохта бошад,—то ҳамин дараҷа онҳо бо одамиён бад тақлид мекарданд.

А р т и с т и я к у м

Мо дар байни ҳудамон ин аҳволро каму беш барҳам додаем.

Ҳамлет

Ҳо, тамоман барҳам диҳед. Ба оне ки ширинкорро бозӣ мекунад, аз расамадаш зиёд сухан надихед; зеро дар байни онҳо касоне ҳам ҳастанд, ки барои хандондани як қисм тамошобинони каллакаду ҳудашон хандидан мегиранд, агарчи дар он маврид ба ягон ҷои муҳими пьеса диққат кардани тамошобин лозим бошад. Ин чиз аз бетамизист ва бар он гувоҳӣ медиҳад, ки он аблаҳе ки ҳамин тавр мекунад, ба балои шӯҳратпарастӣ гирифтор аст. Биравед, тайёрӣ бинед.

Артистҳо мераванд.

Полоний, Розенкранц ва Гильденстерн мебароянд.

Чӣ хабар, ҷанобон? Оё шох майл дорад ин намоишно тамошо кунад?

Полоний

Оре, малика ҳам. Ва харчи зудтар.

Ҳамлет

Ба артистҳо гӯед, шитоб кунанд.

Полоний меравад.

Дуи шумо ҳам мадад кунед, артистҳо зуд тайёр шаванд.

Розенкранц ва Гильденстерн

Ба ҷашм, шаҳзода.

Розенкранц ва Гильденстерн мераванд.

Ҳамлет

Ҳой! Гораццо!

Г о р а ц и о медарояд.

Г о р а ц и о

Ба хизмат ҳозирам.

Х а м л е т

Аз ҳама мардуме, ки ман дидаам,
беҳтарин марде ҳастӣ ту, Горацио.

Г о р а ц и о

Меҳрубон шаҳзода...

Х а м л е т

Ин хушомад нест.

Хулқи хуш ҳам хӯрок, ҳам пӯшоки туст
Ба ҳамчун ту шахсон хушомад гуфтан
шоянда нест. Забони хушомадгӯ
бигзор остини аҳли карруфарро
билесад. Ва миёни ӯ дар чое
ки бӯи нафъ ҳаст, то замин ҳам шавад.
Мултафит шудӣ? Ман аз он вақте ки
мардумро санчидам ва озодона
дӯстони худро интиҳоб мекунам,
Туро интиҳоб кардам, зеро ту
дар ғаму шодии дӯстон шарикӣ,
ҳам итоб, ҳам атои толеъатро
ба тамкину сабури мепазирӣ.
Ситониш мекунам касонеро ки
ба хушбахтешон ақлу мизочашон
бо ҳам чуфт афтодаст ва сурнайчан
қисмат ҳам нестанд, то ки қисмат бо он
нағмаҳо соз кунад. Ва агар одам
ғуломи ҳавою ҳавас набошад,
дар миёни қалбам чояш медиҳам,
чунон ки туро ҷо додаам дар вай.

Бозӣ ҳаст. Яке аз сахнаҳои он
ба хотир меорад ончиро ки ман
каме нақл карда будам аз марги падар.
Вақте он сахна сар шуд, ту бо диққат
Ҳар ду чашматро бар рӯи шоҳ бидӯз:
Агар вай аз тамошони он сахна
Дигаргун шуда сирри ниҳонашро
Фош накард,—он гоҳ маълум хоҳад
шуд ки

Ба мо он шаб на арвоҳ, балки деве
Намудор шудасту ҳаёлотӣ ман
мисоли оҳангархонаи Вулқон¹
тира будаст. Чашматро қалон кушо.
Ман ҳам ҳарду чашмам ба вай медӯзам.
Сипас мо ончиро ки дидем, бо ҳам
месанҷем, то хулосае барорем.

Г о р а ц и о

Хуб. Агар вай бидуздад ақли моро
ва пинҳон кунад чизеро, дар он вақт
товони он дуздиро ман медиҳам.

Х а м л е т

Меоянд. Ман худро рӯҳан носолим
Метарошам. Ту биншин дар ягон ҷо.

Марши Дания. Садои карнай. Шоҳ, малика,
Полоний, Офелия, Розенкранц,
Гильденстерн ва дигар дарбориён
бо ҳамроҳии посбонони машъалдор
медароянд.

Ш о ҳ

Қайфу ҳоли бародарзодаамон Хамлет хуб
аст?

¹ Вулқон (ба юнонӣ Гефест) — худои оташ.

Ҳ а м л е т

Ба худо ки бисъёр хуб аст. Монанди бӯ-қаламун хуришам ҳаво, шикамамо бо ваъ-даҳо сер мекунам; хурӯси парвоиро ҳам ин тавр намепоянд.

Ш о х

Ин ҷавоби ту ба ман дахл надорад; ин су-ханҳо аз ман нестанд.

Ҳ а м л е т

Бале; дигар аз ман ҳам нестанд. *(Ба По-лоний)*. Ҷаноб, шумо гуфта будед, ки як вақт-ҳо дар спектакльҳои дорулфунун¹ бозӣ кар-даед?

П о л о н и й

Қардаам, шахзода ва артисти нағз ба шу-мор мерафтам.

Ҳ а м л е т

Қиро бозӣ мекардед?

П о л о н и й

Юлий Цезарро. Ман дар Капиталияи² Рим кушта шуда будам; маро Брут кушта буд.

Ҳ а м л е т

Воқеан кори дағали Брутзеб кардааст, ки ҳамин гуна гӯсолаи калонро куштааст.—Хӯш, артистҳо тайёранд?

¹ Дар дорулфунунҳои Англия студентҳо аксар дар спектакльҳои ҳаваскорона аз рӯи пьесаҳои ба забони лотинӣ навишташуда бозӣ мекарданд.

² Талест дар Рим.

Розенкранц

Бале, шахзода; мунтазири амри шумоянд.

Малика

Биё, азизам Ҳамлет, дар паҳлӯи ман нишин.

Ҳамлет

Не, модари меҳрубон, дар ин ҷо оҳани каҳработаре ҳаст.

Полоний

(оҳиста ба шоҳ)

Ана, шундед?

Ҳамлет

Ҳоним, иҷозат медиҳед рӯи зонувонатон дароз кашам?

(Дар пеши пои Офелия дароз мекашад).

Офелия

Не, шахзода.

Ҳамлет

Мақсадам ба зонуятон сар ниҳодан буд; иҷозат?

Офелия

Бале, шахзода.

Ҳамлет

Гумон кардед, ки нияти баде дорам?

А р т и с т — ш о ҳ

«Зи ман нерӯи тан рафтаст, чонам,
Чудой аз ту наздик аст, дилбар
Бизӣ баъд аз сарам, эй ёри дилбар,
Ки шояд боз ёбӣ чуфти дигар».

А р т и с т — м а л и к а

«Мурувват кун, наям ман бевафо ёр.
Дубора шӯӣ кардан бар ман аст ор.
Дувум шӯ он гаҳе шоиста бошад,
Ки зан шӯи якумро кушта бошад».

Х а м л е т

(ба як тараф)

Тир ба нишон!

А р т и с т — м а л и к а

«Дубора шӯӣ кардан на зи ишқ аст;
Тамаъкорист он ё худ зи фисқ аст.
Аз он беҳтар ки бошам ман кафанпӯш
Ки гирад дигаре манро дар оғӯш».

А р т и с т — ш о ҳ

«Туро ҳаст з-инчунин андешаҳое,
Вале андешаро набвад бақое
Ки он чун мевайи шохи дарахт аст,
Ба вақти ғӯрагӣ сабз асту сахт аст;
Чу пухт он — нарма гардад, афтад аз ҷой,
Шавад пажмурда дар байни хасу лой.
Дар оғоз аст ваъда гарму пурҷӯш,
Валекин оқибат гардад фаромӯш.
Шавад барбод азму раъӣ, барбод,
Равад он қарзи вичдонӣ ҳам аз ёд.
Ғаму шодӣ ба дил бинмуда туғъён,
Кашад бар аҳди аввал хатти бутлон.

Ба ҳар ҷо хандае ҳаст, ашк ҳам ҳаст,
ба ҳар ҷое ки ишк аст, рашк ҳам ҳаст.
Басо дидем зери чархи гардун
Ки ишк аз некбахтӣ шуд дигаргун.
Кӣ донад сирри ишку бахт? Оё,
Кадомин аз кадомин аст пайдо?
Азиз ар хор шуд — безор аз ӯ ёр,
Намеебад дигар ёру мададгор;
Ғанӣ шуд гар фақири ёрбезор,
Ба ӯ гардид ҳатто душманаш ёр.
Бале, меҳр аз паи бахт аст тозон,
Муҳаббат аз паи давлат шитобон.
Агар дармонда сӯи дӯст биштофт,
Ба ҷои дӯсташ ӯ душмане ёфт.
Муроди мо дигар, иқбол дигар,
Ният аз мост, лекин фол дигар.
Ту мегӯӣ: нахоҳам кард даррав
Пас аз марги ту ҳаргиз шавҳари нав.
Вале баъд аз вафоти ман ба зудӣ
Равад барбод қавли ту чу дуде».

А р т и с т — м а л и к а

«Мабодо гар бимонам бева аз ту,
Агар шавҳар кунам баъд аз сари ту,
Ғизо надҳад заминам, осмон об,
Бигӯяд тарки ман ҳам роҳату хоб,
Натобад нур бар рӯям зи хуршед,
Тихӣ гардад дил аз шодиву уммед.
Насибам бод дарवेशиву хорӣ,
Лаби ноне наёбам ҷуз ба зорӣ».

Ҳ а м л е т

Агар вай аз қавлаш гардад ҷӣ?

А р т и с т — ш о х

«Ба чон савганд хӯрдӣ ту, азизам,
Маро бигзор танҳо; хастаам ман.
Бихобам.

(Хобаи мебарад.)

А р т и с т — м а л и к а

«Хоб кун, дам гир, азизам,
ки ғамхору парастори туям ман!»

(Меравад.)

Х а м л е т

Маликаам, пьесаро меписандед?

М а л и к а

Ин зан беш аз ҳад ба қавлу ваъда додан
сахист, ба назарам.

Х а м л е т

Вай ба қавлаш меиштад.

Ш о х

Ту ба мазмунаш диққат кардӣ? Ягон чизи
нораво надорад?

Х а м л е т

Не, не. Онҳо шӯхӣ мекунанд, вассалом. Аз
барои шӯхӣ ба ғушаш захр мерезанд. Ҳеҷ
чизи нораво надорад.

Ш о х

Номи пьеса чист?

Х а м л е т

«Мушқапак». — Аммо ба кадом маъно? Ба маънои маҷозӣ. Ин пьеса куштори дар Вена воқеъшударо нишон медиҳад; номи герцог Гонзаго, занаш — Баптиста. Шумо ҳозир мебинед, ин як кори разилонааст. Лекин ба мо чӣ? Ин ба аълоҳазрати ҳумоюнӣ ва ба мо, ки вичдонамон пок аст, дахл надорад. Бигузоре, аспак агар пушташ яғир бошад, чуфтак задан гирад; чӯккии мо яғир нест.

А р т и с т Л у ц и а н м е д а р о я д.

Ин Луциан ном мардакест, бародарзодани шох.

О ф е л и я

Шумо эзоҳдиҳандаи хубе ҳастед, шахзода.

Х а м л е т

Ман метавонистам барои шумо ва маъшуки шумо тафсиркунанда¹ шавам, агар чи гуна раксидани ин зочаҳоро медидам.

О ф е л и я

Забонатон неш дорад, шахзода, забонатон — тег.

Х а м л е т

Шумо пеш аз он ки дами теги маро кунд кунед, хеле оҳу воҳ карданатон лозим меомад.

О ф е л и я

Торафт бориқтар ва бадтар.

¹ Эзоҳдиҳандаи театри зочаҳо тафсиркунанда (ё муфассир) номида мешуд.

Х а м л е т

Шумо ҳам бояд ана ҳамин тавр ба худ шавхар гиред,— Сар кун, қотил. Карашмаҳои хунукатро парто, сар кун. Хӯш: «Зоғ ҳам қарқаркунон мегӯяд: интиқом гир!»

Л у ц и а н

«Кушанда захр. Соз аст вақт,
Равонам тира, дастам сахт.
Бирезам захр дар гӯшаш,
Ки бандад з-ин ҷаҳон ӯ рахт.
Қиём аст аз гиёҳи шаб —
Ҳалоҳил захири ман.
Ё бахт!»

Заҳрро ба гӯши артист — шоҳи хобида мерезад.

Х а м л е т

Вай ба герцог дар боғ аз барои гирифтани тахту тоҷаш захр зад. Номи герцог Гонзаго. Ин як қиссаест ки ба забони ниҳоят ширини италиянӣ навишта шудааст. Ҳозир шумо мебинед, чи тавр қотил толиби ишқи зани Ганзаго мешавад.

О ф е л и я

Шоҳ бархост!

Х а м л е т

Чӣ? Вай аз туфангпарронии бетир тарсид?

М а л и к а

Чӣ шуд ба шумо, аълоҳазрат?

П о л о н и й

Бозиро бас кунед!

Ш о х

Рӯшноӣ диҳед. (Ба малика) *Меравем!*

Х а м а

Рӯшноӣ диҳед, рӯшноӣ, рӯшноӣ!

Хамлет ва Гораццо мемонанд, дигарон мера-
ванд.

Х а м л е т

Тапад аз дарду ранҷ охун захмӣ,
Гурезон аст он дигар зи сайёд.
Яке гофил, дигар вокиф ба асрор,
Яке ранҷур аз қисмат, дигар шод.

Чаноби оӣ, наҳод ки ман бо ин бозӣ ва
бо ин чангалзори пару пат¹, — агарчи дар бо-
қимондааш тақдир ба ман ҳамчун сарбози
турк рафтор мекард ҳам, — ва бо ин чуфти гу-
ли садбарги² провансӣ дар чоки кафшҳоям;
наҳод бо ин ҳама ман дар труппан артистҳо
ҷой гирифта натавонам, чаноби оӣ?

Г о р а ц и о

Ба нисфи маош.

Х а м л е т

Ба маоши пурра, ба фикрам.

Бовар бикун, эй Дамон,
Як вақт Зевси сонӣ буд
Бо тоҷу тахт, ҳукмрон.
Акнун кист соҳиби тахт?
Товусаки хиромон.

¹ Артистҳо одатан ба кулоҳашон патҳо меҳалон-
данд.

² Яъне сагак (ҳалқа)-и кафшу туфлӣ дар шакли
гули садбарг.

Г о р а ц и о

Мисраъхо тоқ баромаданд-ку.

Х а м л е т

Азизам Горацио, ман ба ҳазор тилло ба суханони шабаҳ кафил мешавам. Ту пай бурдӣ?

Г о р а ц и о

Хеле ҳам нағз, шаҳзода.

Х а м л е т

Ҳамон вақте ки дар бораи захр ба гӯш рехтан сухан мерафт?

Г о р а ц и о

Ман ба вай бо диққат менигаристам.
Розенкранц ва Гильденстерн бармегарданд.

Х а м л е т

Ҳо-ҳо! Ҳой, мусикӣ! Ҳой, найчиҳо!
Шоҳи мо аз спектакльҳо безор,
Спектакль дилашро медиҳад озор!
Ҳой, мусикӣ!

Г и л ь д е н с т е р н

Шаҳзодаи меҳрубон, иҷозат диҳед, ба шумо ду калима гап дорам.

Х а м л е т

Чаноб, ҳазор калима гап занед.

Г и л ь д е н с т е р н

Шоҳ...

Ҳамлет

Бале, чаноб, ба вай чӣ шудааст?

Гильденстерн

Канор гирифт, хеле ошуфтаҳол аст.

Ҳамлет

Аз шаробиӯшӣ, чаноб?

Гильденстерн

На, шахзода, бояд аз талхӣ димоғ.

Ҳамлет

Хирадмандии шумо бахубӣ зоҳир мегардид, агар шумо инро ба табиби вай хабар медед; зеро ба муолиҷаи вай агар ман мутасаддӣ шавам, талхаи ҷигараш боз зиёдтар мешавад.

Гильденстерн

Шахзодаи азиз, гуфторатонро як дараҷа ба тартиб биёреду аз муддаои ман ба ин қадар масофаҳои дур нагуред.

Ҳамлет

Чаноби оӣ, ман оромам; нақл кунад.

Гильденстерн

Волидаатон — малика дар ғояти ғамгинӣ шуморо металабанд.

Ҳамлет

Марҳамат фармояд.

Гильденстерн

На, шахзодаи азизи ман, ин илтифоти шумо аз он илтифотхое ки лозим аст, нест. Агар шумо лутфан ба ман як ҷавоби солим диҳед, ман амри модаратонро баҷо меорам, вагарна вазифаи ман бо ҳамин анҷом меёбад, ки шумо маро рухсат мефармояд ва ман меравам.

Ҳамлет

Ҷаноб, ман наметавонам.

Гильденстерн

Чиро, шахзода?

Ҳамлет

Ҷавоби солим доданро. Акли ман солим нест. Аммо ҷаноб, ҷавоберо, ки ман дода метавонам, ба хизмататон, ё дурусташ, чи тавре ки шумо мегӯед, ба хизмати модарам метавонам арз кунам. Ҳамин бас аст, ба сари муддао биёед. Шумо фармудед, ки модарам...

Розенкранц

Бале, модаратон мегӯянд, ки кирдори шумо он касро ба ҳайрат андохтааст.

Ҳамлет

Ҳо, турфа фарзанде ки метавонад модарашро ба ҳайрат андозад! Лекин оё аз думболи ин ҳайрати модарона чизи дигаре намеояд? Нақл кунед.

Розенкранц

Дар хонашон бо шумо пеш аз хобатон гап задан мехоҳанд.

Х а м л е т

Агарчи он кас даҳ карат модари мо шаванд ҳам, мо итоат мекунем. Шумо ба ман боз ягон кори дигаре доред?

Р о з е н к р а н ц

Шаҳзодаам, шумо як вақтҳо маро дӯст ме-доштед.

Х а м л е т

Чи тавре ки ҳозир ҳам; қасам ба қони ҳамин дуздони ғоратгар¹.

Р о з е н к р а н ц

Шаҳзодан азизам, кудурати хотири шуморо сабаб чист? Шумо ғаматонро аз дӯстона-тон пинҳон карда, ба он ғам меафзоед.

Х а м л е т

Саркор, ман ҳеҷ истикбол надорам.

Р о з е н к р а н ц

Чаро, дар сурате ки шумо шоҳзодаед ва тахту тоҷи Данияро ба мерос мегиред?

Х а м л е т

Оре, саркор, аммо «намур, намур, бузакам...» — ин зарбулмасал андак мағор бас-тааст.

Созандагон бо найҳо бармегарданд.

Хой, най! Ба ман як най диҳед, — як та-
раф истед. *(Ба Розенкранц ва Гильденстерн).*

¹ Хамлет ба шӯхӣ дӯстҳои худро ҳамин тавр ме-номад.

Чаро шумоҳо маро ба вазиши бод рондани мешавед, гӯё ки мехоҳед маро ба дом андозед?

Г и л ь д е н с т е р н

Э, шахзодаам, агар садоқати ман аз ҳад зиёд далер бошад, муҳаббатам беодоб аст.

Х а м л е т

Ба ин ман он қадар сарфаҳм намеравам. Шумо ин найро як навохта бинед-чӣ?

Г и л ь д е н с т е р н

Шахзодаам, ман наметавонам.

Х а м л е т

Хоҳиш мекунам.

Г и л ь д е н с т е р н

Бовар кунед, ман наметавонам.

Х а м л е т

Илтимос.

Г и л ь д е н с т е р н

Ман ҳатто намедонам онро дар даст чи тавр нигоҳ медоранд.

Х а м л е т

Ин ҳамчун дурӯғгӯй кори осон аст. Ангуштонатонро бо навбат ба болон ин сӯрохҳо гузored, бо дахонатон пуф кунед, онгоҳ най бо як забони ниҳоят гӯё ба сухан медарояд. Мебинед — ана ин пардаҳои най.

Гильденстерн

Охир, ман аз ин ҳеч савтеву навое бароварда наметавонам; ман ин хунаро надорам.

Ҳамлет

Дидед, шумо аз ман чи чизи ношоистае сохтан мехоҳед. Ҳозиред ки маро най карда навозед; ба гумонатон, шумо пардаҳои маро медонед; мехоҳед савту навои дили маро бароред; мехоҳед аз пасттарин пардаи ман гирифта то баландтаринаш ҳамаро бисанҷед. Дар ин асбобчаи хурдтарак савти бисъёр ва навои аълое ҳаст, лекин шумо онҳоро ба садо оварда наметавонед. Чини занад, ё шумо ҳаёл мекунад, ки маро най карда навохтан аз навохтани ин най осонтар аст? Маро ҳар асбоби мусиқие ки хоҳед номидан гиред, шумо гарчанде маро азоб дода тавонед ҳам, ин маро навохта наметавонед.

Полоний бармегардад.

Худо ба шумо паноҳ диҳад, саркор.

Полоний

Шахзода, малика мехоҳанд ҳозир, ҳамин дам бо шумо гуфтугӯ кунанд.

Ҳамлет

Шумо ана он абрро мебинед, қариб монанди шутур аст?

Полоний

Ба худо ки ҳақиқатан ба шутур монанд аст.

Ҳамлет

Ба назарам, вай ба мири мушон монанд аст.

Полоний

Пушташ ба мири мушон монанд.

Ҳамлет

Ё ба наҳанг?

Полоний

Айнан наҳанг.

Ҳамлет

Хуб, ман ҳозир ба назди модарам меравам. (*Ба як тараф*). Инҳо маро тамоман де-вона мекунанд.

Полоний

Ман рафта меғӯям.

(*Меравад.*)

Ҳамлет

«Ҳозир меравам» гуфтан осон.— Маро би-гузоред, дӯстон.

Ғайр аз Ҳамлет ҳама мераванд.

Расид он дами шум. Гӯрҳои торик даҳон во мекунанд дар ин шабҳангом. Дами офатбори ҷаҳаннам ин вақт Паҳн мегардад дар олам. Ман ин соат метавониستم хун бирезам, коре кунам ки ошубе бархезад. Хомӯш! Даъвати модарам... Ором шав, эй дил.

Мапеч бар сина, эй рӯхи Неронӣ!¹
Бо модар берахму шафқатам, аммо
хунхор нестам. Бигзор ман теги забон
дошта бошам, аммо на теге дар даст.
Бигзор дар гуфтору дар равони ман
риё ва макр бошад. Ман бо теги забон
мачрӯхаш мекунам. Эй дил, магузор ки
бо гуфторам ҳамдаст шавад теги даст.
(Меравад.)

Саҳнаи 3

Хонае дар каср.

Шоҳ, Розенкранц ва Гильденстерн
медароянд.

Шоҳ

Дӯст намедорамаш. Ба девонагеш
надорам тоқат. Тайёр бошед шумо.
Ба зудӣ ваколат мегиред аз ман.
Мефиристам ўро ба Инглистон
хамроҳи шумо. Шаъну мақоми мо
намебардорад ин ҳамсоягиро
Бо хавфу хатаре ки чунуни ў
ҳар соат таҳдид менамояд ба мо.

Гильденстерн

Тайёрии сафарро мебинем мо;
Муқаддас ва ҳақ аст ин ғамхоретон
Баҳри амнияти ҳазорон ҳазор
фуқарон давлат ки аз карами
шоҳи аъзам ризку рӯзӣ меёбанд.

¹ Нерон — императори Рим (асли I солшумории
мо), ки ба берахмию ғаддорӣ ном бароварда буд;
модари худаширо кушта буд.

Розенкранц

Хар инсон бояд ки бо зиреҳи акл
ва истехкоми рӯҳ зиндагии худро
аз балою офат эмин бидорад,
Хусусан чони аълоҳазратро ки
чони чамъи мардум ниёзманди ўст.
Марги шоҳ марги як нафар инсон нест;
ба маҳвияту нобудӣ мекашад
ин марг ҳар чиро ки дар наздики ўст.
Умри подшоҳ шабеҳи чархест ки он
дар куллаи кӯҳе барқарор буда,
ба парраҳои он чизи бисъёре
баста бошанд: вақте ки он чарх ғалтид,—
бешак, камтарин бастаҳои он ҳам
фурӯ меғалтанд. Аз қадим-ул-айём
ғами подшоҳ ғами тамоми халқ аст.

Шоҳ

Хоҳишмандам тадоруки сафарро
бубинед. Вақти он аст, ки ба пой
девона кишан андозем мо.

- Розенкранц ва Гильденстерн
Ба чашм.

Розенкранц ва Гильденстерн мераванд.
Полоний медарояд.

Полоний

Шоҳам, ў назди модараш рафт альон.
Ман дар пушти қолинҳо пинҳон шуда
ду гӯш ба гуфтугӯяшон медиҳам.
Зомин ҳастам ки модари раҳмдилаш

оташи ўро хомӯш намекунад.
Шумо фармудед ки гуфтори ўро
танҳо модараш мешунавад,— албатта
ин амри подшоҳам айни хикмат буд.
Пеш аз хоби шоҳам ҳозир мешавам
дар ҳузурни муборак, то ҳар он чӣ
шундам, ба шоҳам гӯям.

Ш о х

Ташаккур.

П о л о н и й м е р а в а д.

Ох, қабех аст гуноҳам. Рӯҳи наҳсаш
бар фазо мепечад. Бародаркушӣ
лаънати яздонист аз қадим замон.
Дорам майли қавӣ ба ибодат, лек
ибодат кардан ҳам наметавонам:
гуноҳам қавитар аз майли ман аст.
Ҳамчун шахсе ки ду қор пеш гирифтаст,
дудил гаштаам ман, ҳайрон мондаам.
Гарчи дар ин даст хуни бародарам
ғафстар аз пӯсти даст нишаста бошад,
магар борони раҳмати худованд,
қодир нест, ки бишӯяд онро? Охир,
бахшояндагӣ баҳри чист, агар вай
гунохро набахшад? Дар ибодат ҳам,
охир, ду матлаб ҳаст: парҳез аз гуноҳ
ва дархости бахшоиши гуноҳи
қасе ки берун рафтаст аз роҳи ҳақ.
Инак рӯи ниёз овардаам ман
ба даргоҳи ҳақ, лек чи гӯям, охир?
«Бубахшой бародаркушни маро»?
Бахшоиш нест, модоме ки ман дорам
он ҷиро қ-аз паи тасарруфи он

вокеъ гашт ин куштори разилона:
хам мулк, хам тоҷу тахт, хам малика.
Чи тавр мумкин аст ки ҳосили гуноҳ
боқӣ монаду бахшоиш хам бошад?
Дар ҷаҳони пурайб беҳақиқатӣ
ҳар ҳақиқатро бо дасти тиллоӣ
ботил мегардонад ва қонунро хам
аксар бо баҳои гуноҳ меҳаранд.
Лек ба даргоҳи ҳақ ин тавр не: он ҷо
беҳақиқатӣ нест; мо дар он даргоҳ
маҷбурем ба иқрор. Пас чӣ мемонад?
Пушаймонӣ? Аммо чӣ нафъ дорад он
ба касе ки гуноҳаш маоф нашуд?
Оҳ, иқболи ҳақир! Дили сиёҳтар
аз аҷал! Рӯҳи пурайби дармонда
халосӣ мечӯяд, лек боз зиёдтар
дармемонад. Мадад, эй фариштаҳо!
Қат шав, эй зону. Нарм шав, эй дили зор,
чун тани кӯдак, чун дили кабутар!
Оқибат мумкин аст ки баҳайр шавад.

(Ба як сӯ рафта зону мезанад.)

Х а м л е т мебарояд.

Х а м л е т

Ибодат мекунад. Ҳалокаш кунам?
Гар ҳалок шуд ў вақти ибодат,
шаҳид аст, равон мешавад ба ҷаннат.
Оё интиқомам қонёъ мешавад?
Бояд андеша кард. Охир, падарам
ҳалок шуд аз дасти бадкирдор, лек ман
Ба ҷаннат фиристам ин бадкирдорро?
На, ин хизмати нек аст, на интиқом!
Падарро вай дар айни ҷӯши ишрат,

ки гуноҳаш гул мекард чун дар баҳор,
ҳалок кард. Ҳалок кард дар авҷи гуноҳ.
Ҳисоби гуноҳу савоби ўро
худо медонад. Аммо зоҳиран вай
дар азоб аст. Ҳисси интиқоми ман
оё қонеъ мегардад, агар ўро
ман вақте бикушам, ки аз гуноҳаш
мешавад пок ва ҳозир ў омодааст
ба роҳи қиёмат?

На.

Теғам, баргард!

Мунтазир бош қабзи мудҳиштареро,
вақтеро, ки ў маст бошад, ё дар хашм,
ё дар айни хуномезӣ дар бистар,
ё гарми бозӣ, машғули қабоҳат,—
коре ки набошад дар вай савобе.
Дар он дам бизан ўро, чуноне ки
ду лингаш чаҳад бар ҳаво, равонаш
сиёҳ бошад чун қабри чаҳаннам, ки
вай равон хоҳад шуд ба он.— Модарам
дар ўтоки худ интизор аст маро.—
Зиндагӣ боз чанд муддат ёр аст туро.

(Меравад.)

Ш о х

(бархоста)

Сухани тавба равон аст зи мо сӯи худо,
Сухан он сӯй равад, маъниаш ин ҷо монад,
Нарасад гӯши худоро сухани бемаъно.

(Меравад.)

Саҳнаи 4

Хучраи малика.
М а л и к а в а П о л о н и й медароянд.

П о л о н и й

Вай ҳозир меояд. Гиред ўро сахт.
Гўед ки бас густохона шўҳихо
мекунаду шумо дар мобайни ў
ва хашми даҳшатноки шоҳ истода
начот додедаш. Ман ана дар ин ҷо
пинҳон мешавам. Илтимос, малика,
сахтгир бошед бо вай.

Х а м л е т

(аз паси саҳна)

Ҳой модар! Модар!

М а л и к а

Ман ба ин зоминам. Хотирчамъ бошед.
Инак меояд; ғойб шавед шумо.

П о л о н и й дар пушти қолини девор пинҳон
мешавад. Х а м л е т медарояд.

Х а м л е т

Чӣ воқеа, модар?

М а л и к а

Писарам, ту падаратро сахт ранҷондӣ.

Х а м л е т

Модар, шумо падарамро сахт ранҷонед.

М а л и к а

Бо шеваи ҳарзагӯӣ ҷавоб надихед.

Ҳ а м л е т

Ба забони гунаҳкорӣ савол надихед.

М а л и к а

Яъне, чӣ, Ҳамлет?

Ҳ а м л е т

Ба шумо чӣ лозим?

М а л и к а

Шумо фаромӯш кардед, ман кистам?

Ҳ а м л е т

Ба ҷонам савганд, ки фаромӯш накардам. Шумо маликаед, зани амуям ҳастед. Ва ҳам шумо,— оҳ, чаро ин тавр шуд?— Ба ман модар мешавед.

М а л и к а

Пас бигузored бо шумо дигарон гуфтугӯ
кунанд.

Ҳ а м л е т

На, бинишинед; шумо аз ин ҷо намеравед, то вақте ки ман хилваткадаҳои дилатонро дар оина нишон надихам.

М а л и к а

Ту чӣ мехоҳӣ? Маро куштан мехоҳӣ?
Ҳой, мадад!

П о л о н и й

(аз пушти қолин)

Ҳой мардум! Мадад, мадад!

Ҳ а м л е т

(шамшер бараҳна карда)

Чӣ Қалламуш?

(Ба қолин шамшер меҳалонад)

Ба як тилло гарав мебандам, ки мурд.

П о л о н и й

(аз пушти қолин)

Маро куштанд.

(Меафтад ва мемирад.)

М а л и к а

Худовандо, ту чӣ кор кардӣ?

Ҳ а м л е т

Худам ҳам намедонам; вай шоҳ буд?

М а л и к а

Ин чӣ бесарӣ, ин чӣ хунрезист!

Ҳ а м л е т

Ин фақат андаке бадтар аз он кирдори манфури лаънатзадаест, ки шоҳро кушта, бо бародараш издивоҷ кунанд.

М а л и к а

Шоҳро кушта?

Ҳ а м л е т

Оре, модар, ман ҳамин тавр гуфтам.
(Қолинро бардошта мурдаи По-лонийро мебинад).

Видоъ, эй масхара, мазҳаки ҳақир!
Ман нишони аз ту баландтареро
чок кардам, лекин қисмати ту будаст,
Дидӣ, корчаллонии аз ҳад афзун
чӣ гуна хатарҳо дорад?

(Ба малика)

Охиста!

Қаф ба ҳам нафишоред. Ман меҳоҳам ки
қалбатонро бифшораму бишканам,
агар қалбатон дар кубҳу разолат
олуда шуда, аз ҳисси башарӣ
бегона нагашта бошад.

М а л и к а

Охир, ман

Чӣ кардам, ки ту бо ин забони тунд
мезанӣ чунин ҳарфҳо ба ман, Ҳамлет?

Ҳ а м л е т

Коре кардаед, ки рӯи номусро
сиёҳ мегардонад, сиёҳ!

Иффатро

дурӯғгӯй мекунад!

Гули муҳаббат,

Гули ишқи муқаддасро зери по
мекунад. Аҳду паймони никоҳро
ба ҳарза, ба кимор, дину имонро
ба сафсатта табдил медиҳад он кор!
Замин ҳам ба ин сахтию бузургӣ,
чун гунаҳкоре дар рӯзи растохез,
моту хайрону шармсор аст аз ин кор.

М а л и к а

Он чи коре будаст к-аз муқаддима
ин сон оху фаръеду ғавғо дорад?

Х а м л е т

Бинед ин суратро. Дигараш — ин аст.
Хар ду санъатгарона — монанд ба асл,
Чӣ симои начиби хусравонае!
Чехраи Зевс¹, зулфи Аполлон²;
Хайкали бовикор, хамчун Меркурий³,
истода дар болои кӯхи баланд;
Гӯе ҳар яке аз худоҳо чизе
аз худ нақш кардаст дар вучуди ин шахс,
то намунаи инсони комилро
ба олам намояд. Ин марди комил
шавҳари шумо буд. Акнун бубинед:
ин аст шӯи шумо — пораи кулӯх,
ки бо захр ҳалок кард бародарашро.
Оё чашм доред? Аз ин куллаи кӯх
ба ботлок ғалтидед дар паи ғизо!
Чашм доред ё на? Охир, ишк ки набуд!
Дар ин синну соле, ки шумо доред,
хунатон кайҳо аз туғъён мондааст, —
ором ёфта, бо ақл ҳамдам гаштааст.
Бо кадом ақл шумо баробар кардел
ин ниҳоли сабзро бо ин ҳаси хушк?
Шумо чон доред, пас ҳиссе ҳам доред,
аммо эҳсосоти шумо саросар
табоҳ гаштааст. Охир, девона ҳам
фарке меёфт дар мобайни ин ду шахс;

¹ *Зевс* (ё *Юпитер*) — дар дини Юнони қадим ҳудон калонтаринест, ки раъду барқ тобен ҳукми вай будааст.

² *Аполлон* (*Феб*) — дар дини Юнони қадим ҳудон офтоб ва рӯшноӣ, ҳомии санъатҳо (шеърҳо, тарона, мусикӣ) будааст.

³ *Меркурий* (ба юнонӣ *Гермес*) — дар дини Юнони қадим косид (хабарчӣ)-и худоён будааст, баъдҳо ҳудон тичорат, ихтироъ.

хиссиёти девона ҳам ки бошад,
интихобе мекард дар чунин маврид.
Қадам шайтон бо бозӣ кардааст
Биной кӯр, шунавой кар, ҳис беҳис,
бӯёӣ суст, ломиса кунд, вагарна
з-ин хиссиёти панҷгона яке ҳам
сахв намекард. Эй шарм, кӯ ранги
сурхат?

Агар дар рағҳои солхӯрда зане
хун ингуна чӯшу хурӯше дорад,
пас бигзор ҷавон иффату покиро
гудозад, об кунад ба монанди мум.
Модоме ки ях оташ мегирифтаст
ва ақлу хирадро ахта мекардаст,—
айб мақун, гар ҳарорати ҷавонӣ
чанг занад ба домони бикру иффат
бе ибову ҳаё...

М а л и к а

Ох, бас аст, Ҳамлет!
Водошті маро, то даруни дилам
бингарам. Ман он ҷо доғҳои сиёҳ
мебинам: ин доғхоро ба ҳеч обе
шустаи мумкин нест.

Ҳ а м л е т

На, бароҳат хобед
дар он бистари фахшу фиску фуҷур,
чиркину бўнок аз арақи бадан.
Бихобед ғарқи нозу ишқи нопок.

М а л и к а

Ох, бас кун! Ханҷар бар дилам мезанӣ!
Раҳм кун!

Х а м л е т

Он бешараф, масхара, расво,
дах бор камтар аст аз дахьяки марде,
ки буд шӯи шумо!

Котиле, дузде,
ки дуздид давлату ҳокимиятро,
зад ба киса тоҷи гаронбахоро!

М а л и к а

Бас аст!

Х а м л е т

Шоҳи мазҳак — куроқпӯш¹, палид...

Ш а б а х меदारояд.

Мадад, эй осмон! Сояи пару бол
афканед бар ман, эй малакҳо! — Эй рӯх,
ту чӣ меҳоҳӣ?

М а л и к а

Вой, ӯ девона аст!

Х а м л е т

Магар омадӣ ки сарзаниш кунӣ
писари нодалери худро, аз бас
намеорад бачо он амри туро?

Ш а б а х

Фаромӯш макун амри маро, писар.
Омадам, то ки теғи кундгаштан
чуръататро кунам тез, вале бубин:
ба тарсу вахм аст модари ту. Уро

¹ Мазҳак (ширинкор)-ҳо, масхарабозҳо либоси куроқ — аз латтаҳои рангоранг дӯхташуда мепӯшиданд.

фориг кун аз хаёлотн ваҳмангез.
Хаёлотн заифон бас қавӣ аст.
Гуфтугӯ кун.

Х а м л е т

Чӣ шуд шуморо, бону?

М а л и к а

Оҳ, туро чӣ шуд ки ба ҷои хоӣ
чашм дӯхта гуфтугӯ мекунӣ? Бо кӣ?
Рӯҳи ту аз чашмони ту бо ваҳшат
нигоҳ мекунанд. Мӯи сарат ҳамчун
лашкаре ки аз бонги хатар бедор
гашта бошад, рост хестааст,— сабаб
чист?

Писарҷон, гармин изтиробатро
ба оби оромии сард кун. Он ҷо кист?
Ту чӣ мебинӣ он ҷо?

Х а м л е т

Уро! Уро!

Бубинед, хастаҳол, рангзарду абгор,
Об мегардад дили санг аз холи ӯ.

(ба шабаҳ)

Оҳ, манигар! Аз намуди ғамангезат
фурӯ монад он кори мудхине ки
азми он дорам, ва ҳосили он кор
беранг хоҳад буд: ашк ҷорӣ хоҳад шуд
ба ҷои хун.

М а л и к а

Ту бо кӣ сӯхбат дорӣ?

Х а м л е т

Намебинед оё?

М а л и к а

Мебинам туро.

Х а м л е т

Овозе шунидед?

М а л и к а

Овози туро.

Х а м л е т

Бингаред, вай равон аст, падари ман,
бо намуде ки дар зиндагиаиш дошт;
Бубинед, вай аз остона берун шуд.

Ш а б а х меравад.

М а л и к а

Ин ҳама аз хаёлотӣ туст, Ҳамлет.
Зоида аз ақли ошуфтаи ту.

Х а м л е т

«Ақли ошуфта»? Набзи ман ором аст.
Ҳамчун набзи шумо. Мӯътадил, солим.
Гуфторам ҳазъён нест, модар, озмояд:
ҳарф ба ҳарф такрор мекунам ҳамаро,—
ҳазъён-сафсата қобили такрор нест,
ҳазъёни ҷунун гуфта, бар захми худ
марҳами тасалло намолед, ки он
асло нест ҳазъён, балки нанги шумост.
Он марҳам ҷои захмро беҳ мекунад,
лек мараз таҳ зада, дилро ноаён
мехӯрад, харобу абгор мекунад.
Аз гуноҳони собиқ тавба карда,
омурзини хоҳед аз даргоҳи худо
ва минбаъд парҳезгор бошед аз хато;

напошед тухми кишт дар шӯразамин.
Бубахшед ин некӯкори маро;
Охир, некӯкорӣ дар ин асри шум
Бояд аз бадкирдорӣ узр хоҳад,
Пеши вай сар ҳам карда мадад пурсад.

М а л и к а

Оҳ, азизам, диламро пора кардӣ.

Х а м л е т

Афканед ними иллатдори дилро,
бо ними беайби он ҳалолу пок
зиндагонӣ кунед. Шаб бахайр, модар.
Аммо бо амуям нахобед имшаб.
Агар нест дар бисоти шумо парҳез,
Ба қарз ё орият бигиред онро.
Одат девест ки ҳиссиёти касро
Ба дандон мехояд, аммо боз ин дев
Сирати фаришта ҳам дорад, зеро
ба кирдори нек ва начиб либоси
муносиб ва зебо мепӯшонад он.
Парҳези якрӯзаатон хоҳ-нохоҳ
парҳези сониро осон мекунад;
кор торафт осонтар шудан мегирад.
Бо одат сиккаи табиатро ҳам
метавон барҳам зад. Зӯри ачибе
дорад одат, ки бо он зӯр метавон
шайтонро ҳам мағлуб кард ё дур афканд.
Шаб бахайр.

Банохост агар дуое
кардан хостед маро, ман ба наздатон
меоям барои дуо гирифтан.

(Полонийро нишон дода.)

Маҳзунам аз маргаш. Фалак хост маро
бо дасти вай ва ўро бо дасти ман

чазо дода, маро ҳам тозиёна
ва ҳам чокари худ гардонад. Ба вай
ман шафеъ ва ҳам дар мурданаш
масъул.

Ман аз ғояти дилрахмини худам
бояд бераҳм бошам. Икдоми нахуст
бад омад, аммо бадтарини он ҳам
чандон дур нест.

М а л и к а

Ман бояд чӣ кор кунам?

Ҳ а м л е т

«Чи кор бояд кунам»? Хошо!.. Албатта,
На он чи ки ҳозир ман ба шумо гуфтам.
Вакте шоҳ шуморо ба бистар кашид,
навозишкунон рӯятонро пучид,
«пишакчем» гуфта пуштатонро молид,—
шумо нарма гашта аз бўсан ҳаром,
аз навозиши панҷаҳои нопок,
парда аз рӯи роз мебардореду
мегуед: «Ҳамлет аз ақл бегона нест,
балки девонавор ҳилагар аст вай».
Бигзор донад инро шавҳари маҳбуб!
Маликаи доно, окила магар
сирро аз он кӯрмуш, аз он курбока,
аз он гурбаи нар пинҳон медоранд?
Бар ҳилофи ақлу эътимод, шумо
кафасро бардошта бароед ба бом,
сар диҳед мурғонро ба осмон ва баъд
мисли он маймуне ки дар масал ҳаст,
худ чоғир шавед дар кафаси мурғон
ва гардан бишканед.

М а л и к а

Бовар кун, Ҳамлет,
сухан гуфтан агар нафасбарорист
ва нафас ҳам нишони зинда будан,—
пас ман зинда нестам ки гуфтаатро
расонам ба шоҳ.

Ҳ а м л е т

Оё медонед, ки
маро ба Англия мефиристанд?

М а л и к а

Аз ёдам рафтааст. Қарор ҳамин аст.

Ҳ а м л е т

Номаҳо тайёранд. Ду шарики ман
Ки ҳамчун ба ду мор эътимод дорам
ман ба онҳо,— нома бо худ мебаранд.
Ин ду нобакор бояд барои ман
роҳ кушоянд ба доми фиреб. Бигзор.
Мояи дилхушист, ки кас чоҳканро
ба чоҳ меандозад. Маҷбурам акнун
бо аргамчинашон чуқуртар ба чоҳ
дароям ва пас ҳардуи онҳоро
ба ғорӣ тағи чоҳ кашам. Аҷоиб
корест, вақте ки ду ҳилагар бо ҳам
дучор оянд якҷо, калла ба калла!
Рӯдаҳошонро ман, албатта, дуртар
бурда мепартоям... Шаб бахайр, модар.
Ҳо, ин дарбории олиҷоҳ акнун
якбора хомӯш гашт, тамоман хомӯш;
лекин то зинда буд, лакқин фач буд.
Хуб, акнун аз шумо, ҷаноби оӣ,
халосӣ бояд чуст... Шаб бахайр, модар.

Душон ба ду тараф мераванд.

Ҳ а м л е т Полонийро кашол карда мебарад.

ПАРДАИ IV

Саҳнаи 1

Зале дар қаср.
Шоҳ, малика, Розенкранц
ва Гильденстери медароянд.

Шоҳ

Ҳар дам оҳ мекашед ки бе сабаб нест;
Чӣ дар дил доред, изҳор кунед ба мо.
Бояд мо бидонем. Ҳамлет дар кучост?

Малика

Моро чанд дақиқа танҳо гузоред.
Розенкранц ва Гильденстери мераванд.
Оҳ, шоҳам, шаб ман чӣ дидам, напурсед!

Шоҳ

Ҳамаро гӯед. Ба Ҳамлет чӣ шудааст?

Малика

Чуनुнаш ҳамчу мавҷи тӯфони баҳр.
Чун дар пушти қолин шарфае шунид,
ошуфтаҳолу беҳуд, шамшерашро
кашида, «калламуш, калламуш!» гӯён
заду пирамарди бечораро кушт.

Шоҳ

Оҳ, чӣ даҳшат! Бадӣ! Агар ҷои ӯ
мо будем, бо мо низ ҳамин тавр мекард.
Хавфнок аст озодеш барои ҳама:
ҳам барои шумо, ҳам барои мо.
Ба хунрезии ӯ кӣ ҷавобгар аст?

Аз мо хоҳанд донист мардум ин корро,
Зеро ки мебоист мо ин чинниро
назорат мекардем ё дур мекардем,
ё ба даст мегирифтем, валекин мо
аз рӯи меҳру шафқате ки дорем
ба Ҳамлет, аз кирдораи чашм пӯшидем
ва ҳамчун касе ки ягон марази
худро пинҳон медораду метарсад
аз ошкор гаштани он,— имкон додем
ки он дард то мағзи устухон фуру
равад. Ҳоло Ҳамлет дар куҷо бошад?

М а л и к а

Мурдари бурд. Дар болон ин мақтул
Чунунаш зоҳир гашт ҳамчун тилло
дар байни хоку лой... Гирён аст акнун
аз кори худ.

Ш о х

Биёед акнун равем!
Ҳамин ки офтоб куллаи кӯҳхоро
бӯсид, кишти равон мешавад фавран.
Аммо ин рӯйдоди шумро мо бояд
ба таври шонста тавзеҳ намоем
ва коре кунем, ки оқибати он
бахайр бошад.— Ҳой Гильденстери, биё!

Розенкранц ва Гильденстери бармегарданд.

Дӯстонам, биштобед аз паи мадад.
Ҳамлет дар чунуну ошуфтаҳои
Полонийро кушта, мурдаи ӯро
аз ӯтоқи малика кашон-кашон
бурдаст; ӯро ба гап дароред шумо:
ҷасадро баред ба ибодатхона.

Хоҳишмандам, зудтар баред ба он ҷо

Розенкранц ва Гильденстери мераванд.

Равем, Гертруда. Дӯстонро даъват
кунему огоҳ созем аз воқеа
ва қарори худро эълон намоем.
Аз он пас, эҳтимол, ғайбати мардум,
ки тири киш-кишашро ҳамчун тӯпе
меандозад ба сӯи аҳли ҷаҳон,
дахл нахоҳад кард ба ному шаъни мо,
бар ҳаво хоҳад рафт.

Тарсу изтироб
Мефишорад диламро. Биё равем!

Мераванд.

Саҳнаи 2

Зали дигар дар қаср.
Ҳамлет медарояд.

Ҳамлет

Пинҳон кардам.

Розенкранц ва Гильденстерн
(аз пушти саҳна)

Шаҳзода Ҳамлет! Ҳамлет!

Ҳамлет

Чим! Чӣ ғавғо? Кӣ Ҳамлетро садо меку-
над? Ҳо, ана инҳо.

Розенкранц ва Гильденстерн медароянд.

Розенкранц

Шаҳзода, шумо ҷасади мурдари чӣ кор
кардед?

Х а м л е т

Бо хок омехтам — хок ҳамчинси вай аст.

Р о з е н к р а н ц

Гӯед, дар кучост, то ки мо онро ба ибодатхона барем.

Х а м л е т

Шумо ба ин бовар накунед.

Р о з е н к р а н ц

Ба чӣ бовар накунем?

Х а м л е т

Ба он ки ман сирри шуморо нигоҳ дошта метавонам ва сирри худамро не. Ба илова, писари шоҳ ба саволи исфанҷ чӣ ҷавобе дода метавонад?

Р о з е н к р а н ц

Шумо маро исфанҷ мепиндоред, шаҳзода?

Х а м л е т

Бале, чаноб, исфанҷе ки марҳамат ва сарховати шоҳро, атои шоҳро ба худ мекашад. Аммо ин гуна дарбориён ба шоҳ беҳтарин хизматро дар охир мекунанд. Чи тавре ки маймун чормағзро дар лунҷаш нигоҳ медорад, шоҳ ҳам онҳоро ҳамон тавр нигоҳ медорад; пештар ба даҳон гирифта, дертар фуру мебарад. Хар гоҳ агар пасандозхоятон ба шоҳ лозим шуд, вай як бор ки шуморо фушурд ва ҷафид, шумо мисли исфанҷ боз аз нав хушк мешаведу мемонед.

Розенкранц

Ман ба гуфторатон сарфаҳм нарафтам,
шаҳзодаам.

Ҳамлет

Шодам ки сарфаҳм нарафтед: оромгоҳи
сухани ҳиллагар гӯши аблаҳ аст.

Розенкранц

Шаҳзодаам, шумо бояд дар кучо будани
ҷасадро ба мо гӯеду бо мо ба кишті равона
шавед.

Ҳамлет

Ҷасад дар шоҳ аст, аммо шоҳ — бе ҷасад.
Шоҳ чиз аст...

Гильденстерн

«Чиз» гуфтед, шаҳзода?

Ҳамлет

Чизест ғайри чиз. Баред маро ба наздаш.
«Рӯбоҳ, бидав, мо аз паят»¹.

Мераванд.

Саҳнаи 3

Хонаи дигаре дар қаср.

Шоҳ бо муқаррабонаш медарояд.

Шоҳ

Мурдари мечӯянд. Қас фиристодем
ба шаҳзода. Оре, бас хатарнок аст

¹ Сухан аз як бозичаи бачагона.

озод гаштани вай.

Аммо сахтгирӣ
хам дар ҳаққи ӯ номумкин аст, зеро
издиҳомӣ мардум ҳаводори ӯст.
Тӯда бо чашм фикр мекунад, на бо ақл.
Тӯда мебинад қатли айбдоронро,
вале айби онҳоро намебинад.
То ки ҳамвор шаванд гумонҳо, бояд
чунин вонамуд кард, ки сафари вай
пеш аз ин воқеа муқаррар шудааст.
Дарди бадро давои бад мебояд,
ё ки онро ҳеч навъ даво лозим нест.

Розенкранц медарояд.

Чӣ хабар?

Розенкранц

Шоҳам, мо надонистем, вай
мурдaro дар кучо пинҳон кардааст.

Шоҳ

Худаш дар кучост?

Розенкранц

Дар ҳамин ҷо, шоҳам.
Дар зери назорат; мунтазири амр.

Шоҳ

Дароред!

Розенкранц

Гильденстерн! Дохил шав бо вай!
Ҳамлет ва Гильденстерн медароянд.

Ш о х

Хӯш, Ҳамлет, Полоний дар кучост?

Ҳ а м л е т

Шом мехӯрад.

Ш о х

Таоми шом? Дар кучо?

Ҳ а м л е т

На дар он ҷоест ки ӯ мехӯрад, балки дар он ҷоест, ки ӯро мехӯранд. Дар пешаш як навъ анҷумани кирмҳои сиёсӣ барпо шудааст. Кирм дар бобати таом императори ҳақиқист. Мо барои он ки ҳудамонро парвариш кунем, ҳар гуна ҳайвоноти дигарро мепарварем, ва ҳудамонро барои он мепарварем, ки кирмҳоро парварем. Ҳам шоҳи фарбеҳ ва ҳам гадои лоғар ду хуриш, ду навбат таоманд, аммо ба як дастархон. Оқибат ҳамин.

Ш о х

Ҳамин, э дарег!

Ҳ а м л е т

Одам метавонад моҳиро ба кирме ки шоҳро хӯрдааст, бигирад ва моҳиеро, ки кирмро хӯрдааст, бихӯрад.

Ш о х

Ту бо ин чӣ гуфтан мехоҳӣ?

Ҳ а м л е т

Мехоҳам ба шумо фақат ҳаминро нишон диҳам, ки шоҳ метавонад дар рӯдаҳои гадо сайру саёҳат кунад.

Ш о х

Полоний дар кучост?

Х а м л е т

Дар осмон. Одам фиристед, биравад ва бубинад. Агар фиристодаи шумо ўро дар он чо наёбад, худатон ўро дар ҷон дигар кобед. Лекин агар шумо ҳам дар муддати як моҳ вайро пайдо карда натавонед, ҳар гоҳ ки бо зинапоя ба айвони боло баромадед, бўяшро мешунавед.

Ш о х

(ба якчанд хизматгориш)

Биравед, ўро дар он чо кобед.

Х а м л е т

(ба хизматгорон)

Вай ба шумо мунтазир мешавад.

Хизматгорон мераванд.

Ш о х

Хамлет, мо саодатмандии туро меҳоҳем ва аз кори ту ғамгинем. Аз барои саодати худат, ту фавран пинҳон шав. Оташвор шитоб кун, зудтар тайёрии сафарро бубин. Кишти ҳозир асту бод ҳам мусонд. Ҳамроҳон интизор; Инглистон туро мунтазир.

Х а м л е т

Инглистон маро?

Ш о ҳ

Оре, Ҳамлет.

Ҳ а м л е т

Хуб.

Ш о ҳ

Бале, ҳамин тавр, агар фикри моро донистанӣ бошӣ.

Ҳ а м л е т

Ман фариштаеро мебинам, ки вай фикри шуморо мебинад. Меравем ба Инглистон! — Хайр, модари азиз.

Ш о ҳ

Ва падари дӯстдорандаат, Ҳамлет.

Ҳ а м л е т

Хайрбод бо модарам. Падару модар — шавҳар ва зан, шавҳар ва зан — як тан; бинобар ин — бо модарам. — Равон шавем! Ба Инглистон!

(Меравад.)

Ш о ҳ

Аз дунболаш равед; бигзор шитобад:
Меҳоҳам ки то шаб барояд ба роҳ;
Нома ба мӯҳр, маҳкам; ҳама чиз тайёр.
Хоҳишмандам, ки зудтар сафар кунед.

Розенкранц ва Гильденстери мераванд.

Ту, шоҳи Британия, бархурдорӣ
аз лутфу эҳсони шоҳонаи ман
ва медонӣ кадри онро, зеро ки
кудратам эътибори лутфи маро

афзун менамояд. Илова бар ин,
захме ки ту аз шамшери Дания
хӯрдай, фароҳам наёмадаст ҳанӯз.
Метарсӣ ва аз тарс хироч медихӣ.
Ту фармони шоҳонаи моро ки
мазмунӣ он дар нома сабт шудааст,
ичро хоҳӣ кард — Ҳамлетро хоҳӣ кушт.
Анҷом деҳ инро, шоҳи Британия!
Ин Ҳамлет маро ҳамчун табларзае
азоб медиҳад; ту табиби ман бош.
Аздусар, то вақте ки ӯ зиндааст,
Ман ҳеҷ рӯи шодиро нахоҳам дид.

(Меравад.)

Саҳнаи 4

Даште дар Дания.

Ф о р т и н б р а с, к а п и т а н ва с а р б о з о н
медароянд.

Ф о р т и н б р а с

Расонед саломӣ маро ба шоҳи
Дания. Бигӯед ки Фортинбрас
хоҳишманд аст диҳад шоҳ рухсатеро
ки дар боби гузаштан аз хоки ӯ
ваъда карда буд пеш.
Мулоқоти мо
дар маҳалли маълум воқеъ хоҳад шуд.
Мо вазифаи худро дар назди ӯ
баҷо хоҳем овард.

К а п и т а н

Оре, шаҳзода

Фортинбрас

Пеш равед, бе шитоб.

Фортинбрас ва сарбозон мераванд.
Хамлет, Розенкранц ва Гильденстерн
ва дигарон медароянд.

Хамлет

Саркор, ин лашкар аз кист?

Капитан

Аз шоҳи Норвегия, ҷаноб.

Хамлет

Иқозат диҳед пурсам, лашкар ба қучо
равон аст?

Капитан

Ба болон Польша, ҷаноб.

Хамлет

Сарлашкар кист?

Капитан

Фортинбрас, бародарзодани шоҳи пири
Норвегия.

Хамлет

Қасдатон тамоми Польша аст, саркор?
Ё ягон гӯшаву қанораи он?

Капитан

Росту кӯтоҳи гап ин ки меҳохем
Қитъаи заминеро ишғол кунем.
Қитъаи танҳо ба номаш сарҳадманд аст;

Панҷ дукат даромад ҳам намедихад.
Шоҳи Польша ва шоҳи Норвегия
фурушанд ҳам онро,— зиёда аз ин
суде ҳосил намешуд барояшон.

Х а м л е т

Пас Польша аз барои он ҷанг нахоҳад
кард.

К а п и т а н

Лашкараш дар он ҷо мунтазир аст.

Х а м л е т

Ду ҳазор лашкару бист ҳазор тилло
Ҳамин даъвои ночизро бартараф
кардан наметавонанд! Аз мағрурист
ин фасод: чун фасод таҳ задаст, ниҳон
шудааст,— ҳайронанд ва намедонанд ки
ачал аз чӣ омад.— Ташаккур, капитан.

К а п и т а н

Худо ёратон.

(Меравад.)

Р о з е н к р а н ц

Меравем, шахзода,

Х а м л е т

Ман аз ақибатон меравам, шумо равон
шавед.

Ғайр аз Х а м л е т ҳама мераванд.

Ҳар чӣ ҳаст дар гирду атрофам, маро
маломат мекунад ва интиқоми
сустрафторамро ба шитобу ҷадал
меандозад. Охир, маънии одам

чист? Фақат хӯрдану хобидан магар?
Кори ҳайвон аст ин. Он ки офарид
инсонро, фикри бекаронае доштӣ,
медид дуру наздику пешу пасро.
Моро ақлу ҳуши илоҳимонанд
на аз баҳри он дод ки дар бекорӣ
мағор бандад он ақл. Хаёли бисъёр
кардан дар бораи оқибати кор
одати ҳақиронаест ё ин ки
ҳароси ҳайвонӣ. Дар ин хаёлот
се ҳисса тарс аст ва як ҳисса ҳикмат.
Амал карданро боис аст — сабаб ҳаст,—
пас чаро ман доим мегӯям ба худ:
«амал бояд кард» ва аммо пайваста
даст кӯтоҳ медорам аз амал кардан?
Намуна фаровон: гирем ин лашкар,
лашкаре гарон, ки сипаҳсолораш
ҳамин шаҳзодаест латифу барно!
Дар талоши ҷоҳ ин ҷавони номҷӯй
супурда ба толеъ, аҷал, хавфу бим
ончиро ки несташ вафову бақо,—
намегӯяд: «чӣ хезад аз ин қорам?»,
намегӯяд: «мабодо ки оқибат.
бад шавад». Парвоя надорад аз он.
Ин ҳама ғажӯӣ, ҷонбозӣ, хурӯҷ
аз баҳри як чизи пучу камарзиш!
Бузург аст қасе ки аз барои амал
кардан ваҷҳи қалоне намечӯяд;
мечангад далерона ва бе дарег
аз барои шараф ва номуси худ.
Пас ман чӣ? Падар қушта, модар бенанг;
ақлам ошуфтаву ҳунам дар хурӯш,
аммо истодаам қарахт, ҳоболуд,
бо дидан шарм мебинам, ки инак
аз шӯҳратнарастии бемаънии

як нафар ин лашкар, ин бист ҳазор
мешитобад ин дам ба коми аҷал,
хунрезӣ мекунад барои чое
ки ҳатто ҳудаш дар он намеғунҷад
ва ҳатто ҷо намерасад барои
ғӯрондани куштагони ин лашкар!
Эй андешаам, бош хунину бебок,
вагарна бимуру бирав зери хок!
(Меравад.)

Саҳнаи 5

Эльсинор. Зале дар қаср.

Малика, Гораццо ва асилзодани якум
медароянд.

Малика

Ман бо ӯ майли гап задан надорам.

Асилзодани якум

Вай исрор мекунад; мисли чинниҳо
Раҳми кас меояд.

Малика

Ҷ чӣ мехоҳад?

Асилзодани якум

Гуфтораш ҳама дар бораи падар;
Мегӯяд: «ҳама маккоранд, фиребгар».
Оҳ мегӯяд, мушт бар сина мекӯбад;
Гоҳе қаҳр мекунад. Гуфтораш мубҳам,
бесарунӯг, аммо аз шунидани
суханхош кас дар андеша мемонад.
Гоҳ имою ишораҳои аҷиб
мекунад. Қас иро дида, дар гумон
мешавад ки гуфтору имоҳояш
ноаён маънои машъуме доранд.

Г о р а ц и о

Беҳтар буд, ки бо вай гуфтугӯ кунед.
Дар дили аҳли фитнаву фасод ӯ
метавонад гумонҳои хавфангез
тавлид созад.

М а л и к а

Бигӯед, дарояд ӯ.

Асилзодан якум меравад.

(Ба як тараф)

Ба чони маризу гунаҳкори ман
ҳама чиз аз балою офати шум
хабар медиҳад. Раҳм кун, парвардигор.
Гуноҳ соддалавҳ асту ҳам бадгумон:
Худашро ба нохост месозад аён.

Асилзодан якум бо ҳамроҳин Офелия
бармегардад.

О ф е л и я

Бонуи ҳукмдори Дания кучост?

М а л и к а

Чӣ гап, Офелия?

О ф е л и я

(месарояд)

«Аз роҳи дур омад ёр,
Бар аспаш савор;
Садафтелпак, зарринкафш,
чашмакаш хумор»

М а л и к а

Ох, азизам, ни чӣ таронаест, маънояш
чист?

О ф е л и я

Чӣ? Не, боз гӯш кунед, илтимос.

(Месарояд)

«Видоъ кард ӯ бо ҷаҳон,
Рафт аз барам;
Ман мондам зору гирӣён
Хок бар сарам».
Ҳо!

М а л и к а

Азизам...

О ф е л и я

Не, хоҳиш мекунам, шунавед.

(Месарояд.)

«Баҳорон рӯи кабраш
гулҳо шукуфтааст.

Ш о х медарояд.

М а л и к а

Шоҳо, нигаред, эй воҳ!

О ф е л и я

(Месарояд)

Вай дар таги хок он ҷо
ором хуфтааст».

Ш о х

Ахволат чӣ тавр аст, дӯхтарам?

О ф е л и я

Нағз, ташаккур! Мегӯянд ки падари бум нонвой будааст¹. Худоё, мо кӣ буданашонро медонем, аммо кӣ шуданашонро намедонем. Худо ба дастархонатон барака диҳад!

Ш о х

Фикру зикраш дар бораи падараш.

О ф е л и я

Лутф фармояд, дар ин бора гап назанем; аммо агар аз шумо чӣ будани инро пурсанд, мегӯед.

(Месарояд.)

«Фардо рӯзи Валентинҳо,²
Манам Валентинаи ту;
Саҳар дар пушти тиреза
Шинам дар интизори ту.
Вай садон духтар шунид,
Берун омад, духтарро дид,
Тамбаи дарро фурувард,
Валентинаро даровард.
Духтар буд, вақте даромад,
Пас нодухтар берун омад».

Ш о х

Оҳ, Офелия!

¹ Ривояте буд дар бораи духтари нонвой, ки пайгамбар Исо он духтарро аз барои хасиснаш ба бум (чуғз) табдил дода будааст.

² Дар 14 февраль ҷавонписарон ва духтарон ғол мегирифтанд ва куръа мекартофтанд, ки ҷавон «Валентина»-и худ ва духтар «Валентин»-и худ (яъне «насиб» шудагони худро) пайдо кунанд.

О ф е л и я

Бале, хамин тавр, бе ҳеч қавлу ваъда.
Ҳозир тамоm мешавад.

(Месарояд.)

«Қасам ба номат, эй Исо,
Мондаам дар шарму изо.
Мардон ҳама хамин хеланд,
Шарм намедоранд, бадфеъланд.
Пеш аз он ки таслим шавам,
Гуфта будӣ: шӯят мешам!»
Чавон чавоб медиҳад:
«Мегирифтам туро, агар
намехобидӣ дар бистар».

Ш о х

У кай боз ин тавр?

О ф е л и я

Умедворам ки ҳама кор нағз мешавад.
Сабр бояд кард; лекин вақте ҳаёл мекунам,
ки ўро ба замини сарду хунук гўрондаанд,
гирья накарда наметавонам. Бародарам ха-
бар мешавад. Барои маслиҳати некотон
миннатдорам аз шумо.— Каретан маро ҳо-
зир кунед! — Шаб бахайр, бону; шаб бахайр,
бонухои азиз; шаб бахайр, шаб бахайр. (Ме-
равад.).

Ш о х

Хоҳишмандам, ба вай дурусттар назорат кун.

Горацио меравад.

Аз ғаму ғусса аст ин; сабабгораш —
марги падар. Оҳ, Гертруда, офат
якка-якка намеояд, чамъ меояд.

Падари вай кушта шуд; фарзанди шумо
дур; бадарға шуд бо гуноҳи худаш;
доир ба мурдани Полоний дар халқ
ҳар хел овозаҳои фасодангез
пахн шудааст. Пинҳонӣ гӯрондани вай
аҳмакӣ буд. Офелия аз ақлу хуш
бегона. Бе ин ақл мо киём? Хайвон
ё ки сурат. Ба болокории ин
Лаэрт аз Франция махфӣ баргаштаст,
шубҳаманд, бадгумон. Ифвогар мардум
ба гӯшаш аз марги Полоний ҳар хел
суханҳои фитнаангез мегӯянд.
Чун мардум аз ҳақиқат нестанд огоҳ,
Бо пиндору гумон гуноҳро ба мо
нисбат медодаанд. О ваҳ, Гертруда,
ачал меборонад ин балоҳоро
бар сари саҳти ман.

Ғалоғула дар пушти саҳна.

М а л и к а

Чӣ шӯру ғавғо.

Ш о х

Кучоянд сарбозони швецарӣ?
Бигзор дарҳоро посбонӣ намоянд.

А с и л з о д а и д у в в у м мебарояд.

Чӣ гап он ҷо?

А с и л з о д а и д у в в у м

Шоҳам зуд пинҳон шавед!
Тӯфони баҳр ба соҳил ин сон ҳамла
намеорад ки он Лаэрти ҷавон
Бо исьёнгарҳо посбонони моро
зада — паҳш карда меояд ба ин сӯ.

Издихоми халки нсьёнгар бо вай.
Чахон гӯё нахуст пайдо шудаст, ки
такьягоху истехкоми кадима,
яъне одатҳои дерин фаромӯш
гаштаанд. Издихом фаръёд мекашад:
«Лаэрт аст шоҳи мо! Мо ӯро хостем!»
Кулоҳхоро ба осмон меғурронанд,
дастҳо дар чунбишу забонҳо дароз:
«Лаэрт, шоҳи мо бош! Лаэрт шоҳи мо!»

М а л и к а

Бубинед, ин ғавғои гумроҳонро!
Ақиб гардед, эй сағҳои Дания!

Дар пушти сахна шӯро ғавғо.

Ш о ҳ

Дархоро шикастанд.

Л а э р т и мусаллаҳ медарояд, аз қафояш
а ҳ л и Д а н и я.

Л а э р т

Кучост шоҳи онҳо. (ба аҳли Дания). Шумо
биравед, чанобон!

А ҳ л и Д а н и я

Не, рухсат диҳед, дароём.

Л а э р т

Хоҳиш мекунам, моро бигузored.

А ҳ л и Д а н и я

Хайр, майлаш.

(Аз дар берун мешаванд.)

Л а э р т

Ташаккур. Дарро посбонӣ кунед.— Ту,
шоҳи палид, падарамро ба ман бозгардон!

М а л и к а

Ором шавед, дӯстам.

Л а э р т

Агар лоақал як катра хуни ман
ором бошад, бигзор ки ман саг бошам,
ҳам падари ман бигзор далла бошад
ва модарро бар пешонаи софаш
бигзор тамғаи «фоҳиша» пахш кунанд.

Ш о ҳ

Сабаб чист ки, Лаэрт, ту чун ҳаюло¹
Исьён кардӣ? — Гертруда, моро бигзор;
аз мо хотирчамъ бош ки зоти шоҳон
муқаддас мебошад; фасоду фитна
очиз аст назди шоҳ.— Баён кун, Лаэрт,
боис чист ин қаҳру ситезаатро?
Ором, Гертруда.— Ҷавоб деҳ ба ман.

Л а э р т

Падари ман кучост?

Ш о ҳ

У мурд.

М а л и к а

Аммо шоҳ

гуноҳе надорад.

¹ Киноя аз афсонаест дар бораи титанҳо, ҳаюло, одамони азимчусса, кӯҳпайкар, ки бар зидди худоеи Олимп исьён кардаанд.

Ш о х

Бигзор бипурсад.

Л а э р т

Чӣ тавр мурд? Бигӯед бе макру хила!
Байъат дар ҷаҳаннам! Сидқам таи хок!
Риоя, тавре дар асфал-ас-софилин!
Наметарсам аз марг, ҳам туф мекунам
ман ба ҳар ду дуньё. Ҳар чи бодобод.
Интиқоми хуни падар мегирам

Ш о х

Қӣ ба ту монеъ аст?

Л а э р т

Тамомӣ ҷаҳон
Монеъи ман шудан наметавонад.
Васила басандаст; гарчи кам бошад,
Бо он кам қасди худ бачо меорам.

Ш о х

Лаэрт, ту меҳоҷӣ ҳақиқати амр
бидонӣ, аммо интиқомат магар
дар он аст, ки ҳам дӯст ва ҳам
зани. Ҳам бурда, ҳам бохтаро ^{душманро} занӣ?

Л а э р т

На, фақат душманро.

Ш о х

Медонӣ ӯ кист?

Л а э р т

Дӯстони падарро ман дар оғӯш
мегирам ва мисоли мурғи сакко¹
аз қонам гузашта, хуни худамро
медихам ба онҳо.

Ш о х

Бале, ту ҳамчун
Фарзанди вафодор ва боҳамият
гап задӣ.

Аммо беайбии маро
ва дар марги
вай беҳад сӯхтанамро
ақлат хоҳад гирифт, ҳамчуноне ки
чашмони ту нур аз офтоб мегиранд.

А х л и Д а н и я
(дар пушти сахна)

Дарояд! Роҳ диҳед!

Л а э р т

Он чо чӣ ғавғо?

О ф е л и я бармегардад.

Эй гармон хуршед, мағзи сарамро
бихушкон!

Бисӯзон чашмони маро,
Эй ашки шӯр!

Ба қони худам савганд,
Дарду ғамхоятро, бечора хоҳар,
ба вазни интиқом бармекашам ман.

¹ Чунин эътиқоде буд, ки мурғи сакко ба чӯча-
ҳояш аз хун ва тани худаш ғизо медихад.

Хохарам Офелия, гули раъноям!
Худовандо, навод ақли дӯшиза
монанди умри пирон фонӣ бошад?
Бебаҳо атои табиатро, ки
ақлу хуш мебошад, ба маҳбуб падар
фидо кардааст ӯ, фидо кардааст.

О ф е л и я
(Месарояд.)

«Ба тобут андарун, рӯяш кушода,
Табассум бар лабонаш! —

Рехт ашкам,
чу борони баҳорон аз ду дида».
Алвидоъ, эй кабӯтари ман! Видоъ!

Л а э р т

Хохарам, агар дар хушъерет маро
ту даъват менамудӣ ба интиқом,
Намешуд дилат то ин андоза реш.

О ф е л и я

Суруд хонед: «Ха, ха, ха!»
Бо хандан ҷаҳкаҳа.

Чархресӣ ана ба ин мезебад! Ин одам
фаррошбошии муғамбирест, ки духтари хоча-
ашро дуздида буд.

Л а э р т

Сафсаттааш басо маънидор.

О ф е л и я

Ана гули розмарин,— фаромӯшшударо ба
ёд меоварад; илтимос, азизам, фаромӯш на-
кунед; ана инаш себарга, аз барои хаёл кар-
дан

Л а э р т

Дар чунун ҳам чизи пандомезе ҳаст: хаёлат бо ёддошт чӯр мешавад.

О ф е л и я

Ана ин шибит ба шумо. Инаш гули кафтар. Ана бароятон боз шукуфаи рута; барои ман ҳам; инро сабзаи баракат, сабзаи якшанбегӣ ҳам мегӯянд. Албатта, рутан худатонро мумтоз доред, овехта гардед. Ана ин гули марворидак. Ба шумо бунафша медодаму лекин вақте ки падари ту мурд, бунафшаҳо ҳам пажмурда шуданд. Мегӯянд, ки вай нағз мурд.

(Месарояд.)

«Робини хушвақти ман бароям азиз».

Л а э р т

Ғаму андӯх, мусибат, азоби дӯзахро вай ба зебой ва латофат табдил медиҳад.

О ф е л и я

(Месарояд.)

«Оё барнамегардад?
Оё барнамегардад?
На, ҷовидон рафт,
аз ин ҷаҳон рафт.
Ҳаргиз барнамегардад.
Ришаш мисли барф,
Мӯяш чун зағир;
Кучо фаръёдрас?
Азо, гирья бас.
Дар он дунё, дар ҷаннат
Вай боз зинда мегардад!»

Аз худо металабам, ҳамаи насрониҳо зин-
да мешаванд. Худо мададгоратон! (*Меравад.*)

Л а э р т

Дидед? Худоё, худовандо!

Ш о х

Лаэрт, розӣ шав, ки ман бо ғами ту
мусоҳиб шавам. Ман ҳақ дорам инро
талабгор шавам. Холо биё равем.
Ту оқилтарин дӯстони худатро
даъват кун; бигзор онҳо ҳакам шаванд.
Агар ҳукм кунанд ки мо бевосита
ё ғайри мустақим дар ин чиноят
ширкате кардаем,— ба товони он
тахту тоҷ, салтанат, дорой, ҳаёт —
ҳамаашро ба ту медиҳам. Варна
ту чанде сабр кун, то мо он чиро,
К-аз он конеъ шавад ташнагии ту,
Тараддуд намоем.

Л а э р т

Хуб, ман розиям.

Чи сон мурд, чи гуна супурданд ба хок,
чаро байраку туғи наслу насаб
барафрошта нашуд дар сари тобут?
Чаро эҳтиромоту расму русум
риоя нашуд,— ин ҳамаро бигзор
ҳакамҳо қазоват кунанд. Розиям.

Ш о х

Низоъ бартараф мешавад, бешубҳа;
Кучое ки ҳаст аз гунаҳкор асар,
фуру хоҳад омад ба он чо табар!
Хоҳишмандам бо ман биё ту, Лаэрт.

(*Меравад.*)

Саҳнаи 6

Хонаи дигари каср.
Горацио ва хизматгор медароянд.

Горацио

Кӣ бо ман гуфтугӯ кардан мехоҳад?

Хизматгор

Ким-кадом маллоҳон. Ба шумо мактуб
овардаанд.

Горацио

Бигӯ, дароянд.

Хизматгор меравад.

Намедонам дар олам ба чуз Ҳамлет
Кӣ ба ман паём мефиристад бо хат?

Маллоҳон медароянд.

Маллоҳи якум

Худо мададгоратон, чаноб.

Горацио

Ба ту ҳам мадад кунад.

Маллоҳи якум

Мадад мекунад, агар хоҳад. Ба шумо нома
овардам, чаноб,— нома аз сафирест ки ба Ан-
глия равон буд,— агар исми шумо, чунон ки
ба ман гуфтанд, Горацио бошад.

Г о р а ц и о (мехонад.)

«Горацио, ҳар гоҳ ки инро хондӣ, ин касонро ба ҳузури шоҳ раҳнамун шав; инҳо ба вайнома мебаранд. Мо дар баҳр ду рӯз ҳам шино накарда будем, ки як киштии ҷангии таҷхизъёфтаи дуздони баҳрӣ аз дунболи мо афтод. Чун суръати киштии мо суст буд, мо хоҳуноҳох чомаи шуҷоат пӯшидем; дар вақти задухӯрд ман ба тарафи онҳо ҷаҳидам; ҳамон лаҳза киштии онҳо аз киштии мо чудо шуд, бо ин тарз ман танҳо ба дасташон асир афтодам. Онҳо бо ман ҳамчун роҳзанони бошафкатрафтор карданд. Ин, албатта, беваҷх нест; ман бояд ба онҳо хизмате кунам. Қоре кун ки номаҳои фиристодаи ман ба шоҳ бирасад ва баъд ту мисли ин ки аз дасти аҷал мегурехта бошӣ, ба сӯи ман шитоб кун. Маро лозим аст ба гӯши ту суҳаноне бигӯям, ки аз шунидани онҳо забонат лол мегардад. Бо ин ҳама ин суҳанон нисбат ба ҳаҷми қор хеле сабуканд. Ин одамони нақӯқор туро ба ҷое ки ман алъон ҳастам, меоваранд. Розенкранц ва Гильденстерн ба Англия равонанд; дар бораи онҳо ман ба ту бояд хеле чизҳо нақл кунам. Саломат бош. Ин манам, ки медонӣ дӯсти туям, Ҳамлет».

Биеёд, шумо номаҳоро ба шоҳ медиҳед. Биштобед, то ки маро расонед ба назди соҳиб мактуб.

Мераванд.

Саҳнаи 7

Хонаи дигари қаср.
Шоҳ ва Лаэрт медароянд.

Шоҳ

Акнун чун донистӣ гуноҳи ман нест,
Ба дил дӯсти худ дон маро, зеро ту
ба гӯши хуш шунидӣ ки ба ман ҳам
тахдид мекард кушандаи падарат.

Лаэрт

Бешубҳа. Лекин гӯед, чаро шумо
Ба ин бадкирдориҳо, чиноятҳо
Чазое надодед, ҳамчуноне ки
инро ҳам адолат ва ҳам амният
тақозо менамояд.

Шоҳ

Бо ду далел,
Ки шояд ба чашмат ҳақир намоянд,
Лек барои ман саҳт боэътиборанд.
Модараш — малика зиндааст фақат
бо меҳри ӯ. Ман бошам, — намедонам
ин аз некбахтӣ бошад ё бадбахтӣ, —
Ҳаётам, қонам бо малика чандон
пайванд аст ки ҳамчун ситорае ки
дар мадори худ ҷарх мезанад, ман ҳам
мегардам дар гирди сари ӯ мудом.
Далели дигар ин ки дӯст медорад
халқи оддӣ Ҳамлетро; ҳар айбашро
мепӯшонад бо пардаи муҳаббат,
Ва чун чашмае ки ҷӯбу ҳас дар он
санг мегардад, занҷири ҷунашро
бар нақшу нигоре табдил медиҳад.

Дар ин тундбоди фитна ҳар тире ки
аз камони ман ҷаст, сабук парид,
ба ҳадаф норасида, боз ногаҳон
ба ман бармегардад.

Л а э р т

Кушта шуд он мард,
он асилзода волиди начибам.
Хоҳарам ки бо хусну камолоташ
тоқа дурдонаи даврон буд, аз ғам
аклу хушаш аз даст додаву имрӯз
дар кайди зиндони ҷунун афтодаст.
Бераҳм бош, эй теғи интиқоми ман!

Ш о ҳ

Ором бош, ман он кадр кундфаҳм нестам ки
вақте дасти хатар аз ришам гирифт,
бигӯям «ин ҳазл аст». Хабарҳои хуш
моро дер интизор нахоҳанд кард. Ту
худ қазоват хоҳӣ кард ҷиноятро.
Полоний ба ман ҳам азиз буд, аммо
боз ҳар кас барои ҳудаш азиз аст.

Қ о с и д нома дар даст медарояд.

Чӣ гап?

Қ о с и д

Номаҳо аз шахзода, инак, шоҳам.
Ба шумо ин яке; ин ба малика.

Ш о ҳ

Аз шахзода? Кӣ овард номаҳоро?

Қ о с и д

Маллоҳон. Ман худ онҳоро надидам;
Клавдио дод инҳоро ба ман. Вай
аз маллоҳон гирифтаст.

Ш о ҳ

Лаэрт, гӯш кун.

(Ба қосид.)

Моро бигузор.

Қ о с и д меравад.

(Мехонад). «Соҳибсалганато! Маълум бод
ки маро дар мулки шумо бараҳна аз кишти
фароварданд. Фардо ман иҷозат хоҳам пур-
сид, то манзури назари ҳумоюнӣ шавам ва
онгоҳ бо ризояти шумо сабаби бозгашти но-
гаҳонӣ ва бисъёр аҷибӣ худро баён хоҳам кард.
Ҳамлет».

Ин чӣ маънӣ дорад? Ҳама баргаштанд?
Ё фиреб аст ин?

Л а э р т

Хаташро шинохтед?

Ш о ҳ

Хати дасти Ҳамлет. «Бараҳна»! Чаро?
Дар поёни хат ӯ навиштаст: «танҳо».

Л а э р т

Ҳайронам ман. Аммо бигзор биёяд.
Дилам андак таскин меёбад аз он
ки хоҳам гуфт ба рӯяш: «котил туй!»

Ш о х

Ин тавр ки бошад (локин чаро ин тавр?
Хайр, чаро таври дигар бошад?) туро
роҳбарӣ мекунам ман.

Л а э р т

Оре, шоҳам;
Ба шарте ки аз ин роҳбарӣ мақсад
сулҳ набошад.

Ш о х

Сулҳаш аз барои туст.
Модоме ки вай қатъи сафар кардаст,
Ман ўро ба як корнамоне ки
андешидаам, водор менамоям.
Яқин, вай дар ин кор ҳалок хоҳад шуд;
Нахоҳад шуд маргаш боиси таъна;
Ҳатто модараш ҳам пай нахоҳад бурд
бо қасди бад, балки ҳалоки ўро
Аз тасодуф хоҳад донист, албатта.

Л а э р т

Шоҳам, ман бо шумоям, алаҳхусус
вақте ки шумо маро олат интиҳоб
кардед.

Ш о х

Оре, ҳамин аст қарор, Лаэрт.
Ғоибона туро дар ин ҷо бисъёр
таърифҳо карданд дар ҳузури Ҳамлет
аз ваҷҳи сифатҳои дурахшоне
ки гӯё дорӣ ту. Ҳамлет аз онҳо
ба ҳеҷ як ин қадар набурдаст ҳасад
ки бар як санъати мумтозат, гарчи
он дар бобати мумтозӣ яқин нест.

Л а э р т

Кадом?

Ш о х

Он дар кулоҳи ҷавониат
фақат лентаест, лек чизи даркорӣ.
Охир дар ҷавонӣ либоси сабук
ва холи аз такаллуф зебандааст.
Чунон ки куҳансолмардонро кулоҳ
аз пашмина-мӯина муносиб аст,
барои виқору салобат. Ин ҷо
ду моҳ пеш як мусофири француз
омада буд. Ман худ французхоро
дидаам ва ҷангидаам бо онҳо:
беҳамтоянд онҳо дар аспасаворӣ;
лек ин мард як савори мӯъҷизе буд:
Ба зин часпида, бо аспаш он чунон
эъҷозу афсунҳо мекард ки гӯё
худаш ҷузви ин ҳайвони зирак буд.
Ҳар чи аз ҷобукиҳо тасаввуре
доштам ман, ин мард болотар аз он
буд.

Л а э р т

Нормандӣ буд он мард?

Ш о х

Оре, нормандӣ.

Л а э р т

Зоминам ки Ламонд буд он мард.

Ш о х

Худаш.

Л а э р т

Мешиносам ўро. Ү дурри яктост.
Зебу ифтихори тамоми халқ аст.

Ш о х

Вай аз санъати шамшербозни ту
Дар ҳайрат монда, таърифу тавсифро
ба осмон расонда, ба шавқ омад, гуфт:
«Дар неру баробар шудан бо Лаэрт
кори номумкин аст. Вақте ки бо вай
шамшербозони мо ҳамбоз мешаванд,
дар зарби ҷавобӣ, ба ҳамла, дифоъ
очиз мемонанд». Ин таърифоти вай
Бонси ҳасад шуд барои Ҳамлет.
Шаҳзода ташнаи он аст, ки зудтар
ту баргардиву бо ту зӯрозмой
намояд. Бинобар ин...

Л а э р т

Бинобар ин?

Ш о х

Лаэрт, ту дӯст медоштӣ падаратро?
Ё ки ту фақат сурати ғам ҳастӣ?
Сурати бечонӣ?

Л а э р т

Ин ба чӣ маънӣ?

Ш о х

Шак нест, ту дӯст медоштӣ падаратро;
Лек ман санчидаам, меҳру муҳаббат
Дар дили боди вақт аст, андак-андак
Оташи муҳаббат аз боди замон
хомӯш мегардад. Дар аланган он

М а л и к а

Э вой, фалокати нав!
Бало мешитобад аз паси бало.
Хоҳарат ғарқ шудааст, Лаэрт.

Л а э р т

Чӣ гуфтед?
Ғарқ шудааст? Дар кучо?

М а л и к а

Ин чӣ бадбахтист!
Беде дар соҳил шохҳои пирашро
хам кардааст бар рӯи оинаи об;
Духтар он ҷо рафта, шукуфаҳои
савсан, газна, чинорак, орхидеиро
шилшила бастааст; духтарони мо
ин гулу сабзаҳои шукуфонро
ангуштони гузаштагон медонанд.
Шилшилаҳои гулро дар шохии бед
овехтааст, аммо ногаҳон шохии бед
шикаста, гулҳояш ҳамроҳи худаш
ба мавҷи хурӯшонии об ғалтидааст.
Либоси ҳариру дебояш дар об
ёзида, мисоли парии обӣ
равон гаштааст вай рӯ-рӯи дарьё;
Гӯё ки беҳабар аз хавфи ҳалок,
ё мисли ин ки аслан макони ӯ
дар муҳити обӣ бошад, кам-камак
сурудеро тараннум менамудааст;
Рафта-рафта либосаш об ғирифта,
духтари шӯрбахтро аз савту садо
ба гирдобии аҷал кешидааст.

Л а э р т

Пас вай ғарқ шуд?!

М а л и к а

Оре, Лаэрт, хоҳарат ғарк шуд!

Л а э р т

Офелия, ту бе ашки ман ҳам акнун
аз об сер ҳастӣ; ман маҷоли гирья
надорам, лек чунин аст заъфи башар:
табиат ба шарму ҳаё ғолиб аст.
Ман мегирьям аз ғам, лекин аз он пас
ман ҳамон мардам.— Изнам диҳед,
шоҳам,

Оташин суханҳо дорам, валекин
меҳри аблаҳ хомӯш кард оташамро.

(Меравад.)

Ш о ҳ

Меравем аз пасаш, малика. Базӯр
гами ўро фуру нишонда будам;
акнун метарсам оташи хашми вай
аз нав шўълавар гардад. Биё равем.

(Мераванд.)

ПАРДАИ V

Саҳнаи 1

Гӯристон.

Ду гӯрков бо белҳои оҳанин ва ғайра меда-
роянд.

Гӯркови якум

Магар касеро, ки худсарона аз ҳаёт ха-
лосӣ меҷӯяд, бо расму ойини исавӣ гӯрон-
дан мумкин аст?

Гӯркови дуввум

Ман ба ту мегӯям,— мумкин, бинобар ин тезтар гӯрашро кофтан гир; муфаттиш дид ва ойини ҷанозаи исавиро қабул кард.

Гӯркови якум

Ин чи тавр мешавад, модоме ки вай на дар ҳифзи ҷони худ фарқ шудааст?

Гӯркови дуввум

Ҳукм кардаанд, ки мумкин.

Гӯркови якум

Як дараҷа қасд, ҳучум шарт аст; набошад намешавад. Ҳама гап дар ҳамин. Агар ман доништа истода худамро фарқ кунам, ин амал мешавад ва ҳар як амал се модда дорад: амал, кирдор ва иҷро; аз ин мебарояд ки духтарак худро қасдан фарқ кардааст.

Гӯркови дуввум

Не, ту гапро шунав, ҳазрати гӯрков...

Гӯркови якум

Сабр кун. Мана дар ин ҷо об; хӯш; мана дар ин ҷо одам; агар одам ба тарафи ин об равон шаваду ҳудашро ба он партояд, дар он вақт хоҳу нохоҳ равон аст; ҳаминро ба ёдат нигоҳ дор. Аммо агар об ба тарафи

одам равон шаваду вайро ғарқ кунад, вай
хуашро ғарқ накардааст; аз ин мебарояд:
касе ки ба мурдани хуаш гунаҳкор набо-
шад, умри худро кӯтоҳ намекунад.

Гӯркови дуввум

Ҳамин хел қонун ҳаст?

Гӯркови якум

Ҳаст. Қонуни қиноятӣ.

Гӯркови дуввум

Якта гап занам? Агар занн олинасаб на-
мебуд, вайро бо ойини исавӣ гӯр намекар-
данд.

Гӯркови якум

Ҳама гап ана дар ҳамин. Афсӯс ки одамо-
ни олинасаб дар ин дунё назар ба бародаро-
ни исавиашон зиёдтар ихтиёри худғарқкунию
худовезӣ доранд. Бели маро деҳ. Қадимитар
аз боғбону заминкану гӯрков асилзодае нест,
ин асбобҳо касби Одам-аторо давом меди-
ҳанд.

Гӯркови дуввум

Ҳазрати Одам асилзода буд?

Гӯркови якум

Вай якумин одами аслиҳадор буд.

Гӯркови дуввум

Аслиҳа надошт.

Гӯркови якум

Исто ки худи ту кистӣ? Бединӣ магар?
Тавроту инчилро хондӣ? Дар он чо гуфта
шудааст, ки «Ҳазрати Одам замин кишт ме-
кард»; пас чи тавр кишт мекард, агар бо ас-
боби кишт мусаллаҳ нашуда буд? Ман ба ту
боз савол медиҳам: агар ҷавоби мувофиқ на-
диҳӣ, тавба мекуни ва бигузор туро ба дор...

Гӯркови дуввум

Додан гир саволатро.

Гӯркови якум

Кӣ аз гилкор, киштисоз ва чӯбтарош дида
мустаҳкамтар чиз месозад?

Гӯркови дуввум

Устон дорсоз; чунки умри дор аз умри
ҳазорон ҳазор овехташудагонаш дарозтар аст.

Гӯркови якум

Росташро гӯям, ҷавобатро меписандам;
дор — нағз, аммо чӣ тавр нағз? Барои одамо-
ни кори бад кардагӣ нағз; ана ту, дор аз ка-
лисо мустаҳкамтар сохта шудааст гуфти, ко-
ри бад кардӣ; аз ин мебарояд, ки дор барои
ту нағз мебуд. Қанӣ, боз аз сар.

Гӯркови дуввум

«Кӣ аз гилкор, киштисоз ва чӯбтарош ди-
да мустаҳкамтар чиз месозад?»

Гӯркови якум

Ҳа, ҳамин. Ҷавобашро гӯю рафтан гир.

Гӯрковн дуввум
Гуфта метавонам.

Гӯрковн якум
Хӯш!

Гӯрковн дуввум
Сабил монад; не, наметавонам.

Ҳамлет ва Гораццо медароянд: дуртар меистанд.

Гӯрковн якум

Майнаатро гаранг накум; чунки хари аҳмақ аз калтак гашташро суст мекунад ки тез намекунад ва агар бори дигар ба ту ҳамин саволро диҳанд, гӯӣ: «гӯрков»; хонаҳои гӯрков сохтагӣ то қиёмат меистанд. Акнун бирав ва аз дӯкони Йоген¹ ба ман як шиша арақ биёр.

Гӯрковн дуюм меравад.
(Гӯрков мекобад ва месарояд.)

«Як вақтҳо ҷавон будам,
Ошики ҷонон будам,
Ҷонон-ҳаҳ! — номаш-ҳаҳ! — шароб буд.
Соз буд, чудо ҳам боб буд».

Ҳамлет

Ё магар ин мардак ба чӣ кор машғул буданашро ҳис намекунад, ки гӯр мекобаду тарона мехонад?

¹ Ин номи даниягиро ба англисӣ «ҷон» мегӯянд. Дар қарибни театри «Глобус» шахсе, номаш «Ҷони кар», майкадае доштааст.

Г о р а ц и о

Одат ки кардааст, шугли вай барояш як кори оддӣ шуда мондааст.

Х а м л е т

Доим ҳамин тавр; дасте ки кам кор мекунад, аз ҳама ҳассостар аст.

Г ў р к о в и я к у м (месарояд)

«Дӯздона омад пирӣ,
Кори номардона кард,
Дузид ҷавоннамро,
Аз худам бегона кард».

(Белаш косаи сареро гирифта ҳаво медиҳад.)

Х а м л е т

Ин косаи сар забон дошт; як вақтҳо тарона ҳам мехонд; ин мардак вайро ба хок меафканад, гӯё вай ҷоғи Қоин писари Ҳазрати Одам бошад, ки нахустин бор кушторро ба олам оварда, яъне бародари худаш Ҳобилро кушта буд! Балки ин каллаи ягон сиёсатмадоре бошад, ки акнун ин хар ўро дар сиёсатбозӣ мағлуб кардааст ва ҳол он ки соҳиби ин калла ҳозир буд дар сиёсатбозӣ худӣ худоро ҳам фиребад,— ҳамин тавр не?

Г о р а ц и о

Аз эҳтимол дур нест, шахзода.

Х а м л е т

Ё эҳтимол сари дарборие буд, ки мегуфт:
«Хайр-ас-сабоҳ, подшоҳи соҳибкиронам! Кай-

фу холи мубораки подшоҳи соҳибқиронам иншооллох хуб аст?» Балки вай подшоҳи соҳибқиронам Фалонӣ буд, ки аспи подшоҳи соҳибқарамам Фалониро таъриф мекард, зеро ба он асп тамаъ дошт? Ҳамин тавр не?

Г о р а ц и о

Бале, шохзода.

Х а м л е т

Акнун ин маликаи Ҷумҷума¹ аст, бе ҷоғ, ба тоси каллааш гӯрков мекӯбад. Аҷаб табдилоте! Лекин мо ҳудамон ин табдилотро намебинем. Магар ин устухонҳо ба осонӣ парвариш ёфта буданд, ки акнун бел онҳоро гирифта ба хок меафканад? Аз ин ҳаёлот устухони ман дард мегирад.

Г ў р к о в и я к у м

(месарояд)

«Қафан сафед ҳамчун барф,
Белам лаҳад мекобад.
Лаҳад фароҳу чуқур,
Меҳмон роҳат мекобад».

(Боз як косаи сарро гирифта мепартояд)

Х а м л е т

Ана боз якто. Чаро вай каллаи ягон конунинос набошад? Кучо шуд акнун моддабандиҳо, нозуксанчиҳои ӯ, нуктапардозию найрангбозиҳои ӯ? Чаро вай акнун ба ин мардаки дағал иҷозат медиҳад, ки бо бели лойолу-

¹ Ҷумҷума — косаи сар.

ди худ ба бунӣ гарданаши кӯбад ва мардакро барои амали таҳқиromeзаш ба ҷавобгарӣ кашидани ҳам намешавад? Ҳм! Балки ин ҷавонмард дар вақташ замин меҳарид, васикаҳо менависонд, гаравгон меситонд, шартномаҳо мебааст, ҷаримаҳо меандохт, кафолатҳои дуқабата мегирифт. Наход оқибати он ҳама васиқанависӣ, ҷаримаситонии вай ҳамин бошад ки каллаи ин заминдор ба ҳок пуршудааст? Наход аз ҳамаи кафолатҳои гирифтаи ӯ, ҳатто аз кафолатҳои дуқабатааш фақат ҳамин чанд газ замин, ки қаду бараши ба андозаи ду васика ҳам нест, насиб шуда бошад? Ҳатто ҳуҷҷатҳои заминҳарии вай ҳам шояд дар ин кутӣ намеғунҷиданд; ба соҳиби васикаҳо фақат ҳамин қадар расидаасту халос?

Г о р а ц и о

Расо ҳамин қадар, шаҳзода.

Ҳ а м л е т

Қоғазӣ ҷармиро аз пӯсти гӯсфанд месозанд-ку?

Г о р а ц и о

Оре, шаҳзода, аз пӯсти гӯсола ҳам.

Ҳ а м л е т

Ман бо ин мард гуфтугӯ мекунам.—Ин гӯр гӯри кист, одами нағз?

Г ў р ж о в и я к у м

Гӯри ман, ҷаноб.

(месарояд)

«Лаҳад фароҳу чукур
Меҳмон роҳат меҳобад».

Х а м л е т

Маълум: модом ки дар дарунаш сарсону
саргум мечунбӣ, гӯр азони туст.

Г ў р к о в и я к у м

Шумо, чаноб, на дар даруни ин гӯр сарсону
саргумед, пас ин азони шумо нест; ман дар да-
руни ин сарсону саргум набошам ҳам, гӯр азо-
ни ман аст.

Х а м л е т

Ту дар вай сарсону саргум ҳастӣ, зеро дар
дарунаш истодаӣ ва мегӯӣ «гӯр азони ман аст».
гӯр барои мурдаҳост, на барои зиндаҳо; пас
маълум мешавад, ту саргумӣ.

Г ў р к о в и я к у м

Ин саргумӣ, чаноб, чон дорад; яке меҳе-
заду ба шумо мегузарад.

Х а м л е т

Ту онро барои кадом марди исавӣ мекобӣ?

Г ў р к о в и я к у м

Барои ҳеҷ кадомаш не, чаноб.

Х а м л е т

Пас барои кадом зани исавӣ?

Г ў р к о в и я к у м

Боз ҳам барои ҳеҷ кадомаш не.

Ҳ а м л е т

Дар вай киро мегӯронанд?

Г ӯ р к о в и я к у м

Касеро, ки як вақтҳо зани исавӣ будаст;
аммо вай, худо раҳматаш кунад, мурдааст.

Ҳ а м л е т

Чи тавр саҳеҳ гап мезанад ин муғамбир!
Боэҳтиёт мусоҳиба кардан лозим меояд, ва-
гарна аз суҳанони мубҳами носаҳеҳ ҳалок
мешавем. Ба худо, Горацио, дар ин се соли
охир ман дидам, мардум он қадар бозарофат
ва ҳозирҷавоб шудаанд, ки деҳотӣ нӯги пой
ба пошнавӯ ангушт ба захи ми марди дарборӣ
мезанад.—Ту кай боз гӯрков ҳастӣ?

Г ӯ р к о в и я к у м

Аз ҳамаи рӯзҳои сол ман ин касбро ҳамаи
рӯзе сар кардам, ки шоҳи мархуми мо Ҳамлет
Фортинбрасро шикаст дода буд.

Ҳ а м л е т

Ин кай буд?

Г ӯ р к о в и я к у м

Оё худатон инро намедонед? Инро ҳар як
аҳмақ ҳам медонад. Ин дар ҳамаи рӯзе во-
қеъ шуд, ки Ҳамлети ҷавон ба дунё омад,
ҳамаи Ҳамлете ки ҷиннӣ шуда ба Англия фи-
ристода шуд.

Ҳ а м л е т

Ҳамин тавр гӯй! Вайро барои чӣ ба Анг-
лия фиристоданд?

Г ўрков и якум

Чунки вай чиннй шуд, дар он чо аклу хушаш ба чояш меғалтад; аммо агар ба чояш нағалтад ҳам, ин дар он чо аҳамият надорад.

Хамлет

Чаро?

Г ўрков и якум

Дар он чо ба чиннигии ў пай намебаранд: дар он мамлакат ҳама монанди вай чинни-феъланд.

Хамлет

Вай чи тавр чиннй шуд?

Г ўрков и якум

Аз гуфташон, хеле ғалатӣ.

Хамлет

Чи тавр «ғалатӣ»?

Г ўрков и якум

Ҳамин тавр ки аз ақл бегона шудааст.

Хамлет

Сабабаш? Ба кадом замина?

Г ўрков и якум

Дар ҳамин замини Дания. Ман дар ин чо аз айёми чавоннам гўрков ҳастам; қариб сӣ сол мешавад.

Хамлет

Одам дар ҳок баъди чанд вақт мепӯсад?

Г ўрков и якум

Чӣ гӯям, агар вай аз маргаш пештар на-
пӯсида бошад,—охир ин вақтҳо мурдаҳои пӯ-
сида бисъёр меоянд, онҳо ба маросими чано-
за ҳам базӯр тоб меоваранд,—напӯсидагеш
ягон ҳашт-нӯҳ сол намепосад; чармгар то нӯҳ
сол напӯсида меҳубад.

Ҳамлет

Чаро мӯҳлати вай аз дигарон зиёдтар?

Г ўрков и якум

Чунки, чаноб, касби вай пӯшташро он қа-
дар ош дода даббоғӣ мекунад, ки навро наме-
гузаронад; маълум ки, чаноб, нам зӯртарин
фосидкунандаи мурдахост. Мана боз як ко-
саи сар баромад. Ин сар дар замин бисту се
сол хобидааст.

Ҳамлет

Сари кӣ?

Г ўрков и якум

Сари як аҳмақи девонафеъл. Ба фикратон,
сари кӣ?

Ҳамлет

Ман чӣ донам?

Г ўрков и якум

Вабо занад ўро! Як саёки чиннифеъл буд.
Як рӯз вай як шиша шароби рейнро ба сари
ман рехта буд. Ана ҳамин косаи сар, чаноб,
сари ширинкори шох—Йорик аст.

Х а м л е т

Хамин?

Г ў р к о в и я к у м

Худи хамин.

Х а м л е т

Нишон деҳ. (*Косаи сарро мегирад*). Хай-хот, бечора Йорик! Ман вайро мешинохтам, Гораццо. Одами ниҳоят бозарофате буд, чизҳои ниҳоят ғалатӣ фикр карда мебаровард, аммо акнун—аз тасаввур кардан ҳам нафратам меояд! Хаёл кунам, буғз гулӯямро мегирад. Лабаш дар ин ҷо буд ва ман онро чанд бор бўсида будам, худам намедонам.—Акнун кучост он шӯҳҳои ту. Ширинкориҳоят, таронаҳоят кучост? Ҳазлҳои ту, ки ҳар бор тамоми мачлисро қоҳ-қоҳ меҳандонданд, кучо шуданд? Ҳеҷ чиз намондааст ки лоақал хамин хандан қачи худатро мазоҳ кунӣ? Қоғат овезон шудааст? Бирав акнун ту ба хонаи ягон хоними соҳибҷамол ва гӯӣ ки агарчи ба рӯяш як ангушт рағбану ғоза молад ҳам, оқибат рӯяш ана хамин хел мешавад; хамин тавр гуфта вайро хандон.—Хоҳишмандам, Гораццо, ту ба ман як чизро гӯӣ.

Г о р а ц и о

Чиро, шахзода?

Х а м л е т

Ба фикрат, башараи Искандари Македонӣ ҳам дар ҳок хамин тавр шуда буд?

Г о р а ц и о

Айнан ҳамин тавр.

Х а м л е т

Вай ҳам ҳамин тавр бӯй гирифта буд?
Фу! (*Косаи сарро ба замин мегузорад*).

Г о р а ц и о

Айнан ҳамин тавр, шахзода.

Х а м л е т

Маро ба чи чизҳои паст истеъмом хоҳанд
кард, Горацио! Чаро мо танан начиби Искан-
дарро, то даме ки кулоле аз хоки вай мундие
созад, хаёлан таъкиб накунем?

Г о р а ц и о

Барои ин тавр таъкиб кардан беш аз ҳад
бодикқат мушоҳида кардан лозим мебуд.

Х а м л е т

Не, ин қадар ҳам не, барои ин, ўро бо та-
возўи лозима ва бо такья бар эҳтимол таъ-
киб кардан даркор мебуд, ба ин тартиб: Ис-
кандар мурд, Искандарро гўронданд, Искан-
дар ба хок мубаддал мешавад: аз он хок ги-
ли кулолӣ дуруст мекунанд, ва пас чаро ку-
лоле аз он гил мундие насозад?

Аҷаб не, хоки қисми Қайсари Рум
Барои хиштрезӣ бехтастанд;
Сипас аз баҳри таъмири халочой
Аз он як тўда хиште рехтастанд.
Хомӯш, шох меояд. Канор равем.

Маросими чаноза: рӯхониён ва дигарон меда-
роянд. Тобути Офелия, аз паси тобут Лаэрт ва
дигар гуселкунандагон, шох, малика, ха-
шами онҳо ва дигарон.

Хамроҳаш малика ва аҳли дарбор.
Киро меғӯронанд? Бе расму ойин?
Зоҳиран, шахси дар тобут хобида
аз навмедӣ худро ҳалок кардааст.
Шахси олитаборе бояд бошад.
Аз дуртар тамошо мекунем; биё.

(Бо ҳамроҳии Горацио ба канор меравад)

Лаэрт

Боз чи ойине ҳаст?

Ҳамлет

Ин Лаэрт, бубин;
Чавоне шоиста.

Лаэрт

Боз чи ойин аст?

Рӯхонии якум

Расму қоидаи чанозаашро
Мо то ҳади имкон бачо овардем.
Вачҳи маргаш торик. Мо аз рисола
таҷовуз карда, бо дуо-фотеха
намеғӯрондемаш, дар гӯри нопок
бозпурс менамуданд ўро бо итоб;
ба қои раҳмат устухонҳояшро
пора-пора намуда бо зарби гурз,
пош медоданд ба ҳар сӯ; ва ҳол он ки
ўро ҳамчун арӯс бо гулдастаҳо,
бо садон ноқуси калиснӣ
гусел менамоем.

Л а э р т

Хамааш хамин?

Рӯҳонни якум

Он чи мумкин буд, мо бачо овардем.
Суруди марсия хондан гуноҳ аст,
Зеро вай бимурд на бо ачали худ.

Л а э р т

Тобутро фароред. Рӯи турбати
покаш бигзор гули бунафша рӯяд.
Ту, рӯҳонии ноаҳл, дар он вақте
ки дар оташи дӯзах печутоб
хоҳӣ хӯрд, хоҳарам бо хуру парӣ
ҳамнишин хоҳад буд.

Х а м л е т

Чӣ? Офелия?

М а л и к а

(ба тобут гулҳо партофта)

Гул ба гул. Ором хоб кун, Офелия,
Орзӯям буд ки келин хонам туро,
гул бипошам ба бистари арӯсет,
на ба қабрат. Ором хоб кун, азизам.

Л а э р т

Илоҳо ҳазор офат, вабо, тоун
фурӯд ояд ба сар он малъунеро,
ки рабудааст акли волои туро,—
Истед, хок напартосед, охири бор
мехоҳам хоҳарамро оғӯш кунам.

(Ба гӯр меҷаҳад).

Акнун гӯронед мурдаву зиндаро,
то кӯххо баландтар аз Пелиони¹
осмонбӯс ва Олимпи фирӯзаранг
қад кашанд.

Х а м л е т
(Пеш баромада).

Кист он марде ки ғами ӯ
ин қадар синасӯз асту фиғонаш
то ба гӯши сайёраҳо расидаст
ва онҳо истода гӯш меандозанд?
Ман Ҳамлет ҳастам.

(Ба гӯр меҷаҳад)

Л а э р т
Рав! Дафъ шав аз ин ҷо!
(Бо вай даст ба гиребон мешавад).

Х а м л е т
Назан зӯри беҳуда. Ҳоҳишмандам
раҳо кун гулӯи маро. Гарчи ман
наям бадкину беэҳтиёт, аммо
чизе ҳаст дар ман бас хатарнок. Аз он
ҳазар кун, эҳтиёт бош. Даст нигоҳ дор!

Ш о ҳ
Чудо созед, онҳоро!

М а л и к а

Ҳамлет! Ҳамлет!

¹ Пелиоон ва Олимп — кӯххое ҳастанд, ки дар
юнонзамин, ки дар ривоятҳои қадима зикр ёфтаанд,
Олимпро макони худоҳо медонистанд.

Ҳ а м а

Чанобон!..

Г о р а ц и о

Шахзода, худдорӣ кунед!

*(Онҳоро аз ҳам ҷудо мекунанд;
дуяшон аз гӯр мебароянд.)*

Ҳ а м л е т

Оре, ман ҳозирам аз барои ин
то чашм пӯшидан аз қаҳон, бичангам.

М а л и к а

Аз барои чӣ меҷангӣ, азизам?

Ҳ а м л е т

Ман дӯсташ медоштам, ошиқаш будам.
Чун ҳазор бародар ҳам медошт, бо ман
ба дӯстдорӣ ҳамбоз намешуданд.—Ту
барояш чӣ кор мекунӣ?

Ш о ҳ

Ҳой Лаэрт!
Вай девона!

М а л и к а

Уро ба ҳоли худаш
вогузored, охир, ба ҳаққи худо.

Ҳ а м л е т

Не, чӣ коре барояш мекунӣ ту?
Фигон мекунӣ? Гушнагӣ мекашӣ?
Ман ҳам.

Сар ба санг мезанӣ? Ё ин ки
Тимсохро мехӯрӣ? Сирко менӯшӣ?
Ман ҳам.

Ту омадӣ ки нолиш кунӣ?
Бар қасди ман ба гӯраш медарой,
То ки зинда дар гӯр шавӣ ҳамроҳаш?
Ман ҳам.

Ёди кӯхҳо кардӣ ту,—бигзор
кӯх-кӯх хок кашанд бар болон мо,
то ки куллааш то ба хуршед расад,
дар пешаш кӯхи Оссу кадри як
донан нахӯд бошад! Худписандӣ
карданӣ бошӣ, ман худписандиро
камтар аз ту намекунам.

М а л и к а

Сафсатта.

Зуд аз ин феълу хӯяш мефарояд,
пас ором мегирад, мисли кафтаре
ки зарринтибит баччаҳон худро
паноҳ дода бошад ба зери болаш.

Х а м л е т

(Ба Лаэрт)

Шумо, саркор, чаро бо ман ин гуна
рафтор мекунед? Ман доим шуморо
дӯст медоштам.—Хайр, ихтиёр бо шумост.
Гарчи аз дасти Геркулес ин дуньё
шавад зеру забар, дар ҳамон вақт ҳам,
гурбаҳо миёву сагҳо афо-аф
карда гаштан мегиранд ба майли худ.

(Меравад)

Ш о х

Горацио, хоҳишмандам, аз пасаш рав.

Г о р а ц и о меравад.

(Ба Лаэрт)

Пуртоқат бош, Лаэрт, фаромӯш накуи
гуфтугӯи дирӯзаро. Аз ин пас
хама кор базудӣ анҷом хоҳад ёфт,—
Гертруда, фармояд, ба шахзода
назорат намоянд. Мо ёдгорие
бас зебо месозем дар болои қабр;
пас мо ҳам қарору ором меёбем.
То он дам беҳтарин чора сабр аст, сабр.

Мераванд.

Саҳнаи 2

Зале дар қаср.

Ҳ а м л е т ва Г о р а ц и о медароянд.

Ҳ а м л е т

Ин мавзӯъ соф шуд; гардонем варакро.
Ёд дорӣ, чӣ рӯй дод?

Г о р а ц и о

Нағз дар ёд дорам!

Ҳ а м л е т

Хотирам мушавваш буд, хоб намебурд;
дар чоғаҳ чун бандии кунда дар пой
беқарор будам. Якбора...— Ситиш
мекунем он чиро ки ногаҳонӣ
ва якбора воқеъ шавад: чое ки

махв мегарданд андешаҳои амик,
азми якборагӣ мададгори мост;
ниятҳои мо бо амри илоҳӣ
ба иҷро мерасанд, агарчи фикран
нақшаи кори мо дигар буд...

Г о р а ц и о

Оре.

Х а м л е т

Аз каюти киштӣ баромадаму
дар торикӣ ба назди ҳамроҳонам
роҳ чустам; охир ёфтам чояшонро;
номаро дуздидам ва боз оҳиста
ба чоям баргаштам; часорат карда
номаро кушодам; охир тарсу ваҳм
одобу назокатро намедонад.
Нома фармони шоҳ будаст, Горацио,—
Номардӣ нигар ки ҳар гуна суди
давлати Дания ва Инглисро
далел оварда, шоҳи Инглисро
аз зинда мондани ман тарсонида
амр кардаст ки баъд аз хондани нома
нангаранд тезу кундии табарро
ва фавран сарам аз тан чудо кунанд.

Г о р а ц и о

Наход?

Х а м л е т

Инак нома: худат меҳонӣ.
Холо пурс ки баъд аз он ман чӣ кардам?

Г о р а ц и о

Дарвоқеъ, марҳамат, хоҳиш мекунам.

Х а м л е т

Хама чо разолат, хабисӣ, фиреб.
Ақли ман прологро нонавишта
ба бозӣ шурӯъ кард. Ман нишастаму
Фармони дигаре навиштам в-онро
хушрӯ покнавис кардам. Як вақтҳо ман
ҳам монанди дигар аъёну ашроф
шармам меомад аз хушнависӣ, лек
ин дафъа ин санъат мададгорам шуд.
Меҳоҳӣ бидонӣ чиҳо навиштам?

Г о р а ц и о

Оре, шахзода.

Х а м л е т

«Амри ҳумоюнӣ:
Чун шоҳи Британия хирочгузор аст
ва азбаски миёни мову шумо
муҳаббат бояд чун дарахти хурмо
ҳамеша сарсабзу шукуфон бошад
ва дӯстии моро сулҳу амонӣ
дарзаи гандумвор ба ҳам пайвандад
ва ғайра ва ғайра,— шумо ҳамин ки
номаи маро хондед, ҳамон соат
бе тааммулу андешаи зиёд
ин ҳар ду барандагони номаро
барои ибодат кардан ҳам фурсат
надода, сар аз тан чудо намоед».

Г о р а ц и о

Пас мӯхрашро чӣ кор кардед, шахзода?

Х а м л е т

Дар ин боб мададгор шуд парвардигор.
Бо ман буд нусхае аз мӯҳри падар —
Айнан мӯҳри подшоҳни Дания.
Онро паҳш кардам, баъд аз он номаро
Бурда ӯҳиста дар ҷояш гузоштам.
Пагоҳӣ ҷанг шуд бо дуздони баҳрӣ.
Аз он пас чиҳо шуд, ба ту маълум аст.

Г о р а ц и о

Гильденстерн ва Розенкранц равон
шуданд?

Х а м л е т

Охир онҳо фармонро бо ҷону дил
қабул карда буданд. Вичдони ман пок.
Бо айби худ ҳалок мешаванд онҳо.
Вақте ду душмани тавоно бо ҳам
ҳарбузарб мекунанд, дар миёнаи
шамшерҳои хунрези онон қарор
гирифтани бас хатарнок аст барои
одамони ҳақиру беҳамият.

Г о р а ц и о

Ин чӣ хел шох?

Х а м л е т

Магар аз касе ки ӯ
Зери по кард номуси модарамро,
Махв кард умри бузургвор падарамро,
Рабуд аз ман тахту тоҷи шоҳиро, —
Магар кори ҳақ нест, магар бароям
ҳам фарзу ҳам қарз нест, ки бо ҳамин даст
Ман аз вай нитиком худ ситонам?

Магар коре лаънатзада нест ин ки
бигзорем ин кирм гӯшти тани моро
хӯрда парвариш ёбад, фарбех шавад?

Г о р а ц и о

Ба вай бояд ба зудӣ хабар расад
аз авзои корҳо дар Инглистон.

Х а м л е т

Ба ин зудӣ, оре; фосилаи вақт
ба ихтиёри ман аст. То як дам задан
тамом мешавад умр. Дӯстам Горацио,
ман тезӣ кардам бо Лаэрт; хеле ҳам
афсӯс меҳӯрам. Ман дар сарнавиштам
акси сарнавишти ӯро мебинам.
Бояд оштии шавам бо вай. Ростӣ, вай
бо ғаму сӯзи худписандонааш
қахрамро овард.

Г о р а ц и о

Ором! Қӣ меояд?

О з р и к медарояд.

О з р и к

Бозгаштани шуморо ба Дания табрик меку-
нам, шахзода

Х а м л е т

Хеле муташаккирам, ҷаноби олий.— Ту ин
пашшаро мешиносӣ?

Г о р а ц и о

Не. шахзодаи меҳрубонам.

Ҳ а м л е т

Чӣ беҳтар! Савоб ба ту зиёдтар мерасад, зеро ин одамо шинохтан гуноҳ аст. Вай замини бисъёр дорад, ҳамааш ҳосилхез. Ҷое ки чорпо бар чорпоён салтанат дошта бошад, охури ин одам ҳамеша дар пеши дастархони шоҳ хоҳад буд. Ин соч аст, аммо, чи тавре ки гуфтам, молики гилу лойи фаровонест.

О з р и к

Шаҳзодаи азиз, агар волоҳазрат аз соири машғулоти фароғате доштанд, ман аз ҷониби шоҳ баъзе нуктаҳоро ба хизматашон арздошт мекардам.

Ҳ а м л е т

Ман инро, ҷаноби оӣ, бо тамоми саъю кӯшиши ақлам дарк хоҳам кард. Кулоҳатонро он тавре ки лозим аст, ба қор баред; вай барои сар аст.

О з р и к

Ташаккур, волоҳазрат, ҳаво гарм аст.

Ҳ а м л е т

На, бовар кунед, ки хеле хунук аст: бод аз шимол мевазад.

О з р и к

Бо вучуди ин, ин ҳавои дам ба ҷуссаи ман бисъёр ҳам гармӣ мекунад. Фавқулодда гармӣ мекунад, шаҳзодаам: чунон ҳам гарм ва дам аст ки... гуфтан ҳам наметавонам. Лекин, шаҳ-

зодаам, аълоҳазрат фармуданд ба шумо маълум намоям, ки аз болон шумо гарави калон бастаанд. Матлаб ин ки, шахзода...

Х а м л е т

Хоҳишмандам, фаромӯш накунад... (*ӯро маҷбур мекунад, ки кулоҳашро пӯшад*).

О з р и к

Ба ростӣ, ки, шахзодаи меҳрубонам, хамин ҳел, кулоҳам ба сарам бошад, бароям кулайтар аст, ба худо!.. Шахзода, ба хамин қарибӣ Лаэрт ба дарбор омад. Бовар кунед, вай як асилзодаи комилест ки дорон фазилатҳои олий мебошад; хушмуомила, хушхулк, барно ва зебо; ҳаққо, ки агар аз таҳти дил гӯям, вай як рисола ё худ рӯйхати наҷобат аст, зеро шумо дар вай ҳамаи фазилатҳоеро, ки ҳар як асилзода мехоҳад дошта бошад, дорад.

Х а м л е т

Чаноби олий, шумо ӯро бе ҳеҷ нуксон ташхис додед, гарчанде ман медонам, ки чор амали ҳофиза дар шумораи фазилатҳои ӯ ҳисоби роғум мекард ва ҳам мо аз дунболи он шахсавори тундрафтор ҳар чӣ қадар давем ҳам, ба вай расида наметавонистем; аммо ман бар вачҳи сидку самимияти таърифот ӯро ҷавҳари ҷаҳор унсур медонам ва фитраташро он қадар нодиру гаронбаҳо мешуморам, ки агар ифодаи ҳақиқиро татбиқ намоем, монанди ӯ фақат акси ӯст дар ойина, ва ҳар касе ки майл дорад монанди ӯ бошад, фақат сояи ӯст.

О з р и к

Волоҳазрат дар бораи ӯ ҳамчун чавҳаршинос суҳан ронданд.

Ҳ а м л е т

Аммо дахлдор суҳан рондам, чаноби олий? Бо чӣ мақсад мо дами дуруштамонро ба ин асилзода медамем?

О з р и к

Яъне, шахзода?

Г о р а ц и о

Шумо дигар суҳани касонро намефаҳмед магар? Бас аст, чаноб, ин қадар ҳам набудаст.

Ҳ а м л е т

Аз зикри номи ин асилзода муддао чист?

О з р и к

Дар бораи Лаэрт?

Г о р а ц и о

(оҳиста ба Ҳамлет)

Ҳамъёнаш ҳолий шуд. Нақди суҳанаш тамом.

Ҳ а м л е т

Бале, чаноб, ӯро меғӯям.

О з р и к

Медонам, ки шумо беҳабаред...

Ҳ а м л е т

Умедворам ки шумо инро медонед, гарчанде ки аз донишони шумо фазилати ман он қадар ҳам зиёд намешавад. Хӯш, матлаб чист, ҷаноби оӣ?

О з р и к

Шумо аз камолоти Лаэрт беҳабар набудаед.

Ҳ а м л е т

Ман ҷуръат надорам ба ин иқрор кунам, то ки дар камолот бо вай даъвои баробарӣ нанамуда бошам. Ягон касро пурра шинохтан, яъне ҳудро шинохтан мебуд.

О з р и к

Шаҳзода, ман силоҳро дар назар дорам; ақидан ҳама он аст, ки вай дар ин ҳунар ҳамто надорад.

Ҳ а м л е т

Силоҳи вай чист?

О з р и к

Шамшери машқӣ ва ханчар.

Ҳ а м л е т

Силоҳаш ин будааст. Хӯш?

О з р и к

Шаҳзодаам, шоҳ бо вай ба шаш аспи барбарӣ¹ гарав баст; ба ивазаш Лаэрт, ба дониستانам, шаш қабза шамшери машқӣ ва ханчархон французӣ ба гарав доданӣ шудааст, бо ҳама лавозимоташ, чунончи камарбанд, ҳамоили шамшер ва ғайра; аз ин афзолҳо сето-яш, ба худо қасам, бисъёр ҳам нафис ва муносиби қабзаи шамшеру ханчархост—афзолҳои ниҳоят латиф ва санъаткорона.

Х а м л е т

Шумо чиро афзол меномед?

Г о р а ц и о

(оҳиста ба Хамлет)

Медонам, ки ба эзоҳот нигоҳ кардани шумо лозим меояд.

О з р и к

Афзол, шаҳзода, яъне ҳамоил — тасмаи шамшеру ханчар.

Х а м л е т

Агар мо тӯпу замбаракро пуштора карда мебурдем, калиман афзол муносиб меафтод; ҳоли ҳозир вай бигузур ҳамном бошад. Аммо баъд: шаш аспи барбарӣ ба муқобили шамшери французӣ бо лавозимоташ ва се ҳамоили нафис,—чунин аст моддан гарави французӣ дар муқобили донмарқӣ. Шарти гарав чист?

¹ Барбаристон (Барбария) — номи кишварҳои шимоли ғарбии Африка (Мароккиш, Алҷазоир, Тунис ва ғайра) мебошанд; ки аспони бодпояшон машҳур буд.

О з р и к

Шоҳи мо, шаҳзодаам, гарав баст ки, шаҳзодаам, Лаэрт дар дувоздах задухӯрди дуятон аз шумо се зарба зиёдтар наmezанад; шоҳ ба дувоздах зарбаи ӯ дар муқобили нӯҳ зарбаи шумо гарав мебандад. Агар шумо лутфан розигӣ диҳед, мусобиқа дарҳол сар мешавад.

Х а м л е т

Агар ман «не» гӯям чӣ?

О з р и к

Ман мехоҳам гӯям ки, шаҳзодаам, агар шумо марҳамат карда шахсан ба мусобиқа дароед, мусобиқа дарҳол сар мешавад.

Х а м л е т

Чаноб, ман бо марҳамати аълоҳазрати шоҳ дар ҳамин зал сайругашт хоҳам кард, ман ҳар рӯз дар ин соат истироҳат мекунам, бигузор шамшерҳои машқиро оваранд. Модоме ки он чаноб хоҳиш дошта бошанд ва шоҳ ҳам ба нияти худ истад, ман агар тавонам барои шоҳ мусобиқаро мебарам, агар натавонам, насиби ман фақат шарм ва зарбаҳои ҳариф хоҳад буд.

О з р и к

Ман ба шоҳ ҳамин тавр гӯям?

Х а м л е т

Метавонед ба ҳамин маънӣ гӯед ва суҳбатонро ба таъби дилатон обуранг диҳед.

О з р и к

Ба волоҳазрат садоқати ҳудамро ҳавола
менамоям.

Ҳ а м л е т

Марҳамат кардед, марҳамат кардед.

О з р и к м е р а в а д.

Худаш худашро ҳавола кард; нағз! Ғайр
аз вай забони ҳеҷ кас ба ин навъ гуфтор на-
мегардад.

Г о р а ц и о

Чӯҷаи қорвонак наваз аз тухм баромаду, пӯ-
чоки тухм бар сар, давдавои рафт.

Ҳ а м л е т

Вай пистони модарашро ҳам аввал хуб из-
хори лутф ва таоруф карда, баъд макидааст.
Ана ба ҳамин тарик вай монанди бисъёр ҳам-
чинсонаш, ки асри дарунхолии мо онҳоро ме-
парастад, фақат тарзи таоруфи муосир ва ше-
ваи муомилаи рӯякиро ёд гирифтаасту бас.
Ин чизҳо як махлутӣ пуркафке мебошанд, ки
ба воситаи он ин тоифа мардум маъниҳои та-
моман бемаънӣ ва фикрҳои зӯрбазӯракиро
ифода мекунанд. Барои озмоиш онҳоро, як
бор пуф кунӣ, тамоми кафкашон нопадид ме-
гардад.

Ш а х с и о л и ч о х м е д а р о я д.

Ш а х с и о л и ч о х

Шаҳзода, аълоҳазрати шоҳ ба тавассути
Озрики ҷавон шуморо салом гуфта буд. Оз-
рик ҷавоб овард, ки шумо дар ҳамин зал мун-

тазири шоҳ хоҳед буд; аълоҳазрат мепурсанд, ки оё майли шумо ба мусобикаи бо Лаэрт боқист ё ки мехоҳед мусобикаро ба вақти дигар гузоред.

Х а м л е т

Ман дар қарордоди худам суботкорам; қарордоди ман бо хоҳиши шоҳ мувофиқ аст; агар вай розӣ бошад, ман тайёрам. Хоҳ ҳозир ва хоҳ вақти дигар, фарқ надорад, кайфияти ман мисли ҳозирааш бошад кофист.

Ш а х с и о л и ч о х

Шоҳ, малика ва ҳама ба ин ҷо ташриф меоваранд.

Х а м л е т

Хайри мақдам мегӯем.

Ш а х с и о л и ч о х

Малика мехоҳанд, ки пеш аз шурӯъ кардани мусобика шумо бо Лаэрт хушрафтор бошед.

Х а м л е т

Маслиҳати нағз.

Ш а х с и о л и ч о х меравад.

Г о р а ц и о

Шумо гаравро бой медиҳед, шахзода.

Х а м л е т

Гумон намекунем. Аз бозе ки вай ба Франция рафт, ман пайваста машқ мекардам. Якду холи зиёд гирам, мебарам. Аммо чӣ гаро-

ние бар дил дорам, ту намедонӣ ва тасаввур
хам намекунӣ. Лекин барои ман тафовут на-
дорад.

Г о р а ц и о

Не, шахзодани азизам...

Х а м л е т

Ин шояд харзагӯӣ бошад, аммо мисли он
аст, ки воқеаро пешакӣ ҳис мекунам; ба ҷои
ман агар зан мебуд, аз ин эҳсос парешонҳол ме-
гардид.

Г о р а ц и о

Агар ақлатон гӯяд, ки фалон корро нақун,
ба туфтааш гӯш ҷунед. Ман ба онҳо хабар
медихам наоянд, мегӯям ки шумо майл надо-
ред.

Х а м л е т

Ҳаргиз; мо аз аломатҳои шум намеҳаро-
сем, дар ҳалоки гунҷишк ҳам ягон маънии
ғиҳонӣ ҳаст. Агар акнун мешуда бошад, маъ-
лум мешавад ки баъд намешавад; баъд наме-
шуда бошад, маълум аст, ки акнун мешавад.
Ҳама гап ба тайёр будан аст. Модоме чизе,
ки мо аз он чудо мешавем, азони мо нест, зуд
ё дер чудо шуданамон ҷӣ аҳамият дорад? Би-
гузор шавад!

Ш о х, малика, Лазрт ва шахсони олиҷоҳ
медароянд. Озрик ва муқаррабони дигар шам-
шерҳои машқӣ ва дасткашҳоро гирифта медароянд; миз
ва бар рӯи он офтобҳои сафолӣ шароб.

Ш о х

Ин дастро ба дасти ту мегузорам, Ҳамлет.

Дастн Лаэртро гирифта ба дастн
Хамлет мегузорад.

Х а м л е т

Бубахшед, чаноб, ман шуморо таҳқир
кардам; лек шумо ҳамчун асилзода
бубахшед маро. Ҳозирон медонанд,
Шумо ҳам эҳтимол шунида бошед
ки ман бадбахтона дар шуури худ
ихтилоле дорам. Ба иззу шараф
ва бар эҳсосатон на ман, на, балки
чунунам исноди ҳақорат расонд.
Қӣ таҳқир кард Лаэртро? Хамлет? На,
на!

Агар ин Хамлети аз худ бегона
таҳқир кард дӯсти ҳудро, ӯ Хамлет нест.
Хамлет бегуноҳ аст; пас гунаҳкор кист?
Чунунаш гунаҳкор. Пас ба Хамлет низ
ҳақорат расидаст. Бечора Хамлет
худ ба ҷангу даъвост бо чунуни худ.
Ман аз кирдори бешууроам
узр оварда дар пеши ин ҷамоат,
умеди бахшииш мекунам. Афсӯс,
хатохӯрда тирам бародарамро
мачрӯҳ кард.

Л а э р т

Рӯҳи ман монли сулҳ аст,
гарчи вай маро беист ба интиқом
во медошт. Аммо ман дар кори шараф
оштинопазир ҳастам, то вақте ки
калонсолон ба ҳифзи номи некам
козиёни шараф шаванду ба сулҳ
ҳукми одилона бароранд. Аммо
то он вақт ман изҳори муҳаббатро
қабул дорам ва содиқ ҳастам ба вай.

Ҳ а м л е т

Шарикам ба ин фикр ва дар набарди
рафикона аз рӯи сидку шараф
мечангам.—Шамшерҳо!

Л а э р т

Якто ҳам ба ман.

Ҳ а м л е т

Ночолокии ман барои шумо
хизмати варақи фулуззиеро
адо менамояд, ки бар рӯи он
мисоли ситора дар шаби торик,
дурахшон хоҳад шуд санъати шумо.

Л а э р т

Истеҳзо мекунад, шахзода.

Ҳ а м л е т

Асло!

Ба дасти шамшердорам савганд: асло!

Ш о х

Шамшерҳои машкиро биёр, Озрик
Моддаи гаравро медонӣ, Ҳамлет?

Ҳ а м л е т

Медонам; шумо ба тарафдорин
ҳарифи камхунартар гарав мондед.

Ш о х

Дилам пур; дуютоиро ҳам медонам.

Л а э р т

(шамшерро гирифта)

Вазнин. Мумкин аст дигарашро гирам?

Х а м л е т

Ба дастам мувофик.—Дарозу кӯтоҳ
нестанд шамшерҳо?

О з р и к

Ҳарду баробаранд.

Онҳо ба шамшербозӣ тайёр мешаванд.

Ш о х

Майро бар рӯи миз гузоред.—Агар
Ҳамлет зарби аввалро ё дуввумро
занад ё ки дар саввумин задухӯрд
ҷавоб гардонад, якборагӣ оташ
кушоянд аз ҳама тӯпҳои қалъа.
Шоҳ барои Ҳамлет қадах менӯшад
ва фарқ мекунад дар шароби қадах
гавҳареро ки ҳаст гаронбаҳотар
аз гавҳарпораи тоҷи Дания.
Чор шоҳи Дания тоҷи давлатро
бар сар доштанд бо ин гавҳари ноёб.
Пур кунед қадахро. «Барои Ҳамлет
шоҳ қадах менӯшад!»—бигзор ин нидо
аз духул ба қарнай равад, аз қарнай
ба тӯпчӣ; тӯп нидо диҳад ба осмон
ва осмон бар замин.—Шурӯъ мекунем!—
Ҳакамҳо, хушбӯр бошед!

Х а м л е т

Сар мекунем.

Л а э р т

Сар мекунем, шахзода.

Шамшерзанӣ.

Ҳ а м л е т

Як.

Л а э р т

Не.

Ҳ а м л е т

Ҳакамҳо гӯянд.

О з р и к

Зарб, зарби аён.

Л а э р т

Хайр, боз.

Ш о х

Сабр кунед; менӯшем.—Ҳамлет, гавҳар аз ту. Барои ту менӯшем.

Дар пушти сахна овози карнайҳо
ва тӯппарронӣ

Қадахро ба шахзода диҳед.

Ҳ а м л е т

Боз як навбат бичангам: баъд менӯшам.—
Сар кунем.

Шамшерзанӣ мекунад.

Боз як зарба. Қабул доред?

Л а э р т

Расид, расид; акрорам.

Ш о х

Дасти писари мо боло.

М а л и к а

Вай фарбеҳ аст, нафасаш танг мешавад,—
Ма, Ҳамлет, рӯмолчаи маро гир, пешониат-
ро пок кун. Малика барои зафари ту менӯ-
шад, Ҳамлет.

Ҳ а м л е т

Бонуи меҳрубонам...

Ш о х

Нанӯш, Гертруда!

М а л и к а

Ташна шудам; бубахшед, шоҳам.

Ш о х

(ба як тараф))

Ҷоми май захрдор. Дер шуд.

Ҳ а м л е т

Ҳозир наменӯшам, баъд.

М а л и к а

Биё ман рӯятро пок кунам.

Л а э р т

Шоҳам, акнун ман меҳалонам.

Ш о х

Мушкил.

Л а э р т
(ба як тараф))

Аммо қариб ба ҳилофи вичдонам

Х а м л е т

Хӯш, сеюм бор, Лаэрт; бе ҳазлу шӯхӣ
бичангад, бо тамоми қувват. Мабод
ки нозук мешуморед шумо маро.

Л а э р т

Ҳамин тавр гумон доред? Сар мекунем.

Шамшерзанӣ.

О з р и к

Ҳар лу зарб хато хӯрд.

Л а э р т

Эҳтиёт бошед!

Лаэрт Ҳамлетро маҷрӯх мекунад:
баъд дар задухӯрд дуяшон шамшерҳояшонро
ба якдигар иваз мекунанд
ва Ҳамлет Лаэртро маҷрӯх мекунад.

Ш о х

Қудо кунад онҳоро! Фаромӯш карданд,
ки ин бозист.

Х а м л е т

Не, боз!

Малика меафтад.

О з р и к

Нигоҳ кунад, ба малика чӣ шуд?—Истед!

Г о р а ц и о

Дуяшон ҳам хуншор. Чӣ шуд, шахзода?

О з р и к

Лаэрт, чӣ гап шуд?

Л а э р т

Лойхӯрак ба домӣ худ дармонд, Озрик!
Аҳди худ шикастам, худ курбон шудам.

Х а м л е т

Ба малика чӣ шуд?

Ш о х

Хунро дида аз хуш рафт.

М а л и к а

На, на, шароб, шароб.—Азизам, чигарбандам
Хамлет, шароб! Захрро нӯшидаам.

(*Мемирад*)

Х а м л е т

Сӯнкасд! Хиёнат!—Ҳой! Дархоро маҳкам ку-
нед! Хиёнат! Хоинро ёбед!

Л а э р т

(*Меафтад.*)

Ҳамин ҷост вай. Хамлет, ту кушта шудӣ.
Туро нест давое дар ҳама олам.
Кам аз ним соат мондааст умри ту.

¹ Лойхӯрак (қассобак, парандаи хурди ботлоқӣ)-и омӯхташударо сайёдон барои ба дом андохтани парандаҳои дигар ба қор мебаранд; ва гоҳо ҳудаш ба дом меафтад.

Теги захрноки қотил ба дасти туст;
Халоки худам ҳам аз вай аст. Бубин,
ман дигар барнамехезам. Модарат
ҳалок шуд... надорам мачоли сухан...
Шоҳ... гунаҳгор шоҳ аст. Мемирам,
Хамлет.

Х а м л е т

Дами тег захролуд!
Пас ба кор ой, захр!
(Шоҳро бо шамшер зада меафтонад)

Х а м а
Хиёнат!

Ш о ҳ

Мадад, дӯстон! Факат мачрӯхам, охир.

Х а м л е т

Бинӯш, фосик! Қотил! Нӯш захри худро!
Ин аст гавҳарат! Рав паси модарам!

Ш о ҳ мемирад.

Л а э р т

Чазон сазовор. Захри қотилро
худаш сохта буд. Хамлети бошараф,
Бубахшем якдигарро. Ба марги ман
ҳам ба марги Полоний—падари ман
гунаҳгор ту нестӣ, ман ҳам ба маргат
гунаҳгор нестам. Хайр... розӣ бош аз ман...

(Мемирад.)

Ҳ а м л е т

Пок бош аз гуноҳ пеши худо! Ман ҳам аз паят меравам. Мемирам, рафиқ.— Алвидоъ, малика, модари бадбахт,— Шумоҳо, ки рангхотон паридааст, ҳайрону хомӯш наззора мекунед бозиро,— агар ман маҷоле доштам (марги бераҳм гирифтаст аз гулӯям), қиссаро ҳикоят мекардам... Аммо боке нест.— Горацио, ман ҳалок шудам. Ту зинда мемонӣ; аз саргузаштам ҳақиқатро баён кун ба Ҷофилон.

Г о р а ц и о

Зинда мондан? Ҳошо! Румиам ман, лек рӯҳан аҳли донмарк ҳастам. Дар қадах як-ду қатра боқист.

Ҳ а м л е т

Агар ту мардӣ, қадахро ба ман деҳ, меҳоҳам нӯшам. Гарчи дostonамро пардаи асрор мепӯшонд ҳам, эй дӯст, номи хунине ба ёдгор мемонд аз ман дар ин олам! Агар ту дӯсти ман бошӣ, то чанде Даргузар аз саодати мурдан ва бозӣ дар ин ҷаҳони зишту баргӯй ба мардум dostonамро.

Аз дур марш шунида мешавад,
дар пушти сахна тўппарронӣ.

Ин чӣ ғавғост?

О з р и к

Чавонбахт Фортинбрас бо фатху нусрат баргашт аз Польша. Тўпҳо бо фармони

вай шиллик мекунанд ба эҳтироми
сафирони подшоҳи Инглистон.

Х а м л е т

Ман мемирам. Инак, захри ҳалоҳил
тира кард равонамро. Ман мегӯям:
Фортинбрасро монад тахти салтанат.
Дар дами маргам ман ба Фортинбрас
медихам овоз. Ту, дӯстам Горацио,
бигӯ инро ба вай ва ҳам баён кун
аз чӣ бархост ин фитнаву гирудор.
Мемирам... Хомӯшӣ... Оромӣ... Сукут...

(Мемирад)

Г о р а ц и о

Фано шуд рӯхи олий.—Ором бихоб,
азиз шахзода. Алла мегӯяндат
малакхон осмон бо суруди худ!—
Аз наздик овози духӯл, нақора?

Дар пушти сахна марш.

Фортинбрас, сафирони англис ва хашам
бо карнаю нақора ва бо байракҳо медароянд.

Ф о р т и н б р а с

Ман чӣ мебинам?

Г о р а ц и о

Чӣ дидан мехоҳед?
Гар мусибат ё хайрат,—инак ёфтед.

Ф о р т и н б р а с

Хун нишони ҷанг аст.—Ин қадар шахид?
Э марг, охир ин чӣ базму тантанаст,
ки ороштай ту дар ҳокдонии худ?

Ин микдор аҳли чоҳу иктидорро
аз чӣ даркашидӣ ту дар коми худ?

С а ф и р и я к у м

Манзара мудҳиш. Аз Инглистон ҳам
дер омад хабар. Мо ба кӣ расонем
муждаи иҷрои фармони шоҳро
ин ки Розенкранц ва Гильденстери
кушта гардиданд? Самъи шоҳ бехис аст.
Кӣ изҳори миннатдорӣ мекунад
ба ин хизмати содиқонаи мо?

Г о р а ц и о

На инҳо. Инҳо хомӯшанд то абад.
Ба катли Розенкранц ва Гильденстери
шоҳ фармон наодаст; иштибоҳ аст ин,
Чун шумо аз ҷанги Польша, шумо аз
Инглистон ба ин хунии фочиа
ҳозир гаштаед, бигзор часадхоро
дар ҷои баланди намоён нигаранд;
Ман баён хоҳам кард ба мардумони
бехабар, аз чӣ сар зад ин фочиа.
Ин як достонест аз номардумиҳо,
аз кори хунии, аз куштори беваҷх,
макру фитна, талбис, дасиса, фиреб,
ки эҷод дар паи чоҳу шараф шуд
ва охир хӯрд сари эҷодгаронро,—
Як ба як баён хоҳам кард инхоро.

Ф о р т и н б р а с

Мешнавем. Даъват мекунем ба маҷлис
ҳама ашхоси мӯътабарро. Ман ҳам
бо андӯх мепазирам бахти худро.

Ба ҳақ молики ин тахту тоҷам ман,—
ва бо амри толеъ ин ҳаққи худро
бояд эълон кунам ба ҷамъи мардум.

Г о р а ц и о

Ман ҳам ин нуктаро аз номи шахсе
ки овозаш нуфузи Ӯтиборе
дорад назди мардум, хоҳам гуфт. Ҳозир
биштобем: мабодо ки ҳалқи авом
дар майдон шӯру ошӯб барпо кунанд.

Ф о р т и н б р а с

Ҳамлетро, ки марди ҷанговаре буд,
ба ҷитф бардоранд чор нафар калитан
ва бинҳанд ба рӯи суффа. Агар вай
менишаст бар тахт, бегумон тимсоли
олиш шохиро зоҳир менамуд.
Чун бардоштад тобути ӯро, бигзор
танин андозад марши ҷанговарӣ.
Ҷасадхоро баред.—Ин навъ манзара
зебанда ба майдони ҳарбу зарб аст,
аммо бемавқеъ дар ин ҷо. Лашкарӣён
тӯпҳо парронанд, шиллик барпо кунанд.

Марши мотам. Ҳама ҷасадхоро бардошта мебаранд
ва баъд шиллики тӯпҳо баланд мегардад.

МУНДАРИЧА

[illegible]

УИЛЪЯМ ШЕКСПИР

ГАМЛЕТ

(на таджикском языке)

Тарҷума аз нашри «Искусство», Москва, 1960.

Мухаррирон А. Аҳтамов ва М. Ҳотамов

Рассом С. Вишнепольский

Мухаррири расмҳо Т. Королева

Мухаррири техникӣ Р. Анисимова

Мусахҳах М. Рақибов

Ба матбаа 23.02.77 супурда шуд. Ба чопаш
31.10.78 имзо шуд. Формати $70 \times 90^{1/2}$. Қоғаз ти-
пографӣ № 1. Хуруфаш адабӣ-бадеӣ. Чопи ба-
ланд. Ёузъи чопини шартӣ 8,19. Ёузъи нашрию
ҳисобӣ 7,39. Адади нашр 5000. Супориши № 707.
Нархаш 95 тин

Нашриёти «Ирфон», Душанбе, кӯчаи Айӣӣ, 126.

Комбинати полиграфии Қомитети давлатии РСС
Тоҷикистон онд ба корҳои нашриёт, полиграфия
ва савдон китоб.

Душанбе, кӯчаи Айӣӣ, 126.







165241

Китобхонаи миллии Тоҷикистон